

25—29 november.

Debatter m. m.

Tisdagen den 28 november.

Sid.

Svar på interpellation av herr Holmbäck om vissa samlingars skyddande vid krigsfara	5
---	---

Onsdagen den 29 november.

Svar på interpellationer:

av herr Elofsson, Gustaf, om begränsning av importen av utländsk frukt	10
av herr Mannerskantz om vidgad rätt till änkepension m. m.	16
Ändring i lagen om allmän sjukförsäkring	17
Ändrad disposition av vissa skolhemman	32
Förstärkning av civilförsvaret m. m.	37
Antagande av tjänstemän vid riksdagsbiblioteket m. m.	40
Om översyn av lagen om bostadsrättsföreningar m. m.	47
Om avveckling eller reducering av skogsstyrelsen	56
Om förbud mot jakt efter sjöfågel under våren	63
Anslag till clearingkassan för kolonialvaror	66

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 29 november.

Andra lagutskottets utlåtande nr 50, ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring	17
Statsutskottets utlåtande nr 211, ang. ändrad disposition av vissa skolhemman	32
— nr 212, ang. vissa åtgärder för arbetsvård åt partiellt arbetsföra ..	37
— nr 213, ang. förstärkning av civilförsvaret, sjukvårdsberedskapen samt den särskilda polisverksamheten för hindrande och uppdragande av spioneri m. m.	37

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 214, ang. framläggande för riksdagen av en översikt över de offentliga investeringsbehoven på längre sikt	39
— nr 215, ang. förbättring i landsbygdens postförbindelser	40
— nr 216, ang. klarläggande av förvaltningskostnadernas ökning m. m.	40
Bevillningsutskottets betänkande nr 64, ang. stämpelfrihet för expeditioner, som utgivas från fiskevärderingsnämnd	40
— nr 65, ang. godkännande av tilläggsavtal till det svensk-franska dubbelbeskattningsavtalet	40
Bankoutskottets utlåtande nr 24, ang. riksbankens personalorganisation efter utgången av år 1950 m. m.	40
— nr 25, ang. bestämmelser för antagande av tjänstemän vid riksdagsbiblioteket m. m.	40
Tredje lagutskottets utlåtande nr 28, ang. översyn av bestämmelserna i lagen om bostadsrättsföreningar m. m.	47
Jordbruksutskottets utlåtande nr 56, om utredning ang. avveckling eller reducering av skogsstyrelsen	56
— nr 57, ang. förbud mot jakt efter sjöfågel under våren	63
— nr 58, ang. allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51: jordbruksdepartementet	66
— nr 59, ang. utgifter å tilläggsstat I	66

Lördagen den 25 november.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 385, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplacement av viss eldar-, reparatörs- och maskinistpersonal m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 386, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tackning av kostnader för det svenska fältsjukhuset i Korea;

nr 387, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående finansieringen av riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap inköps- och lagringsverksamhet;

nr 388, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde; och

nr 389, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 390, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i eklektisk boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400).

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 260, angående utvidgning av det skandinaviska luftfartssamarbetet inom SAS.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av vissa fastigheter, som anslagits såsom avlöningstillgång vid allmänna läroverk, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för arbetsvård åt partiellt arbetsföra;

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss förstärkning av civilförsvaret, sjukvårdsberedskapen samt den särskilda polisverksamheten för hindrande och uppdagande av spioneri m. m.;

nr 214, i anledning av väckta motioner om framläggande för riksdagen av en översikt över de offentliga investeringsbehoven på längre sikt;

nr 215, i anledning av väckta motioner om förbättring i landsbygdens postförbindelser; och

nr 216, i anledning av väckt motion om verkställande av en analys av riksstaten för budgetåret 1938/39 jämförd med stafförslaget för budgetåret 1950/51 i syfte att klarlägga förvaltningskostnadernas ökning m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, såvitt propositionen avser förslag angående stämpelfrihet för expeditioner, som utgivas från fiskevärderingsnämnd; och

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående

ende ömsesidig handräckning beträffande direkta skatter, m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag om riksbankens personalorganisation efter utgången av år 1950 m. m.; och

nr 25, i anledning av styrelsens för riksdagsbiblioteket framställning om ändring av stadgarna för biblioteket, i vad avser införande av bestämmelser för antagande av tjänstemän vid biblioteket m. m.;

andra lagutskottets utlåtande nr 50, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, dels ock i ämnet väckta motioner;

trede lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckt motion angående översyn av bestämmelserna i lagen om bostadsrättsföreningar m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 56, med anledning av väckta motioner om utredning angående avveckling eller reducering av skogsstyrelsen;

nr 57, med anledning av väckta motioner angående förbud mot jakt efter sjöfågel under våren;

nr 58, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 126 angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 i vad propositionen avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde; och

nr 59, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 jämte i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.06 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 28 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollet för den 21, 22 och 25 innevarande månad.

Om vissa samlingars skyddande vid krigsfara.

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet MOSSBERG, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Holmbäcks interpellation om vissa samlingars skyddande vid krigsfara, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med första kammarens tillstånd har herr Holmbäck till chefen för ecklesiastikdepartementet riktat följande två frågor:

1) I vilket läge befinner sig frågan om beredande av ökat skydd i händelse av krigsfara för samlingarna i våra arkiv, bibliotek och museer?

2) Ämnar herr statsrådet vidtaga åtgärder för skapande av dylikt skydd?

Då detta spörsmål hör till civilförsvarets verksamhetsområde, har interpellationen överrämnats till mig.

Som svar ber jag att få anföra följande.

Enligt Kungl. Maj:ts cirkulär den 15 december 1939 om skyddande vid krig eller krigsfara av arkivalier och samlingar m. m. åligger det statlig myndighet, som innehar sådana arkivalier, samlingar och andra föremål, vilka vid krig eller krigsfara kräva särskilda skyddsåtgärder, att årligen hos civilförsvarsstyrelsen göra framställning om att bliva upptagen i särskild evakueringsplan. Dessförinnan skall emellertid myndigheten själv söka träffa preliminär överenskommelse med annan myndighet eller enskild om att få disponera förvaringsutrymme, i händelse att evakueringsplan skulle behöva verkställas. Myndighet, som upptagits i planen, skall oför-

dröjligen vidtaga förberedelser för planens verkställande, såsom anskaffande av emballage o. d. Planläggning av transporterna skall på framställning av myndigheten ske genom statens trafikkommissions försorg. Verkställandet av planen skall varje myndighet för sig svara för.

Den av civilförsvarsstyrelsen uppgjorda planen för år 1950 omfattar 51 statliga myndigheter.

I skrivelse den 28 mars 1949 till Konungen föreslog civilförsvarsstyrelsen, att den planläggning, som enligt cirkuläret skall ombesörjas av de särskilda myndigheterna, i stället borde åvila civilförsvaret. Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 18 juni 1949 åt civilförsvarsstyrelsen att i samråd med riksarkivet och riksantikvarien verkställa en utredning angående för statliga myndigheter och institutioner gemensam planläggning av skyddsåtgärder vid krig eller krigsfara av arkivalier samlingar m. m. samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Jag har inhämtat, att den pågående utredningen hittills huvudsakligen inriktat sig på att söka få en överblick av omfattningen av de olika myndigheternas och institutionernas arkivaliebestånd och samlingar. Inom utredningen ha även förts preliminära diskussioner om arten av det skydd, som kan beredas arkivalier och samlingar. Härvid har det stått klart, att skyddsrum kunna ställas till förfogande allenast i begränsad omfattning och att undanförselåtgärder måste bli det huvudsakliga skyddsmedlet. Utredningen har för avsikt att närmare studera frågan om arkivfotografering. Spörsmålet om skydd för vissa kommunala kulturinstitutioners arkivalier och samlingar kommer även att tagas upp av utredningen.

Jag vill slutligen framhålla, att jag i den under innevarande höst lämnade

Om vissa samlingars skyddande vid krigsfara.

propositionen nr 248 angående förstärkning av bl. a. civilförsvaret under civilförsvarsstyrelsens avlöningsanslag har räknat med medel för en särskild sakkunnig för att intensifiera detta utredningsarbete.

Herr talman! Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellantens frågor.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman: Jag får till inrikesministern framföra min tacksamhet för att han besvarat min interpellation.

Själva den åtgärden, att regeringen givit civilförsvarsstyrelsen ett särskilt uppdrag att utreda frågan om skydd för våra arkiv, museer och bibliotek, anser jag har varit lämplig. 1939 års kungörelse, som herr statsrådet berörde, torde numera icke kunna anses tillräcklig, och bland annat måste en starkare uppmärksamhet ägnas åt frågan om transporter av de samlingar, som det här är fråga om, vid krig eller krigsfara. En dylik utredning skulle också kunna uttömmande diskutera frågan, om skyddet skall ledas centralt eller lokalt. Men de upplysningar om utredningen, som inrikesministern ger, visa enligt min uppfattning, att utredningen förlupit på ett synnerligen otillfredsställande sätt.

Det var alltså den 18 juni 1949, som utredningsuppdraget gavs åt civilförsvarsstyrelsen. Hur utredningen bedrivits, framgår icke närmare av statsrådets svar, och den korta tid som stått till min disposition, sedan jag fått interpellationssvaret överlämnat till mig, har icke möjliggjort för mig att göra en egen undersökning av den frågan. Så mycket vet jag emellertid, att en skrivelse med begäran om vissa upplysningar utsänts den 4 november 1949 från en av de ledande männen i utredningsarbetet till chefen för en viktig samling och att i varje fall preliminärt svar begärdes till den 20 november. Den 11 maj 1950 avgick en skrivelse från civilförsvarsstyrelsen till vissa myndigheter i Stockholm med begäran om uppgifter å hyllmeter arkivalier som ansågos böra

skyddas, angelägenhetsgraden av skyddet i de särskilda fallen m. m. Svar begärdes till den 15 juni 1950, d. v. s. till tre dagar innan utredningen fyllde år. Något senare framställde man även liknande frågor till vissa myndigheter utom Stockholm. Jag tror att det är riksarkivet, som i detta avseende tagit initiativ.

Det är tydligen dessa primära, enkla anmodanden att inkomma med uppgifter — vilka borde ha kunnat sändas ut så gott som omedelbart och som borde ha kunnat besvaras inom mycket kort tid — som ha varit utredningens väsentliga arbete hittills. Inrikesministern säger nämligen i sitt interpellationssvar, att den pågående utredningen hittills huvudsakligen inriktat sig på att söka få en överblick av omfattningen av de olika myndigheternas och institutionernas arkivaliebestånd och samlingar, och det är detta som man fått genom svaren på anmodandena. I övrigt har utredningen av inrikesministerns svar att döma nöjt sig med att föra diskussioner, vilka emellertid av inrikesministern uttryckligen betecknas som preliminära. De viktiga spörsmålen om arkivfotografering och om skydd för vissa kommunala kulturinstitutioners arkivalier och samlingar — i Göteborg ha vi ju särskilt värdefulla dylika samlingar — ha icke ens diskuterats. Inrikesministern kan blott säga, att utredningen ämnar taga upp dessa frågor. Det är att anmärka, att det finns en särskild kommitté för arkivfilmning, vilken beslöts den 30 juni 1949 på ecklesiastikministerns föredragning. Denna kommitté torde snart ha avslutat sitt arbete, och dess resultat bli givetvis av grundläggande värde för civilförsvarsstyrelsens utredning. Jag nämner detta därför att jag i min interpellation särskilt tog upp frågan om mikrofilmningen och därför är något förvånad över att statsrådet icke har gått in på den saken utan lämnat den öppen.

Inrikesministern har icke kunnat redovisa något som helst resultat av civilförsvarsstyrelsens utredning. Det är att observera, att inrikesministerns svar

Om vissa samlingars skyddande vid krigsfara.

lämnas icke blott nära ett och ett halvt år sedan utredningen började, utan även bortåt ett halvt år sedan det världspolitiska läget undergick den utomordentliga skärpning som Koreakriget betydde. När jag läste statsrådets redogörelse, så fick jag det intrycket, att utredningen i denna fråga gått efter den linje, som anges av det gamla romerska ordstävets »festina lente» — »skynda långsamt» — ett motto som ju kan vara bra ibland men som passar föga då det gäller försvarsfrågor.

Det kan anmärkas, att statsrådets svar lämnar flera frågor öppna. Han behandlar t. ex. icke den framställning, som större akademiska konsistoriet i Uppsala gjorde på våren 1949 om skyndsamt utredning av erforderliga skyddsåtgärder för universitetets samlingar. Till dessa samlingar hör ju universitetsbiblioteket, som är av utomordentligt värde. På anmodan lämnade universitetet på hösten 1949 vissa upplysningar till byggnadsstyrelsen om behovet av dylikt skydd. Det var byggnadsstyrelsen, som då fått denna utredning om hand. Inrikesministern berör icke heller den framställning, som museichefskollegiet i Stockholm riktade till Kungl. Maj:t den 24 oktober i år om att skyndsamt låta utvidga ett skyddsrum i Stockholm i avsikt att där bereda plats för evakuering av ytterligare en del av stockholmsmuseernas värdefullare föremål. Ligga dessa framställningar också under civilförsvarsstyrelsens utredning, eller vad har det blivit av dem? Många skulle vara intresserade, om statsrådet ville ge ett svar även på dessa frågor.

Jag behöver icke för kammarens ledamöter framhålla den stora vikten av att arkiv, bibliotek och museer skyddas från förintelse under ett krig. Under förra världskriget lyckades det för chefer och personal för stora arkiv, bibliotek och museer i de krigförande länderna att evakuera sina samlingar eller stora delar av dem. Världen hade varit kulturellt vida fattigare, om icke samlingarna räddats, och mycket vetenskapligt arbete hade avstannat. Herr statsrådet lämnar nu icke något svar på min fråga, om han

ämnar vidtaga åtgärder för skapande av skydd för de stora kulturella och nationella skatter, som vi äga. Jag tillåter mig emellertid tro, att detta beror på att han anser det självklart, att när utredningen är färdig, han skall göra vad på honom ankommer för att skapa ett så gott skydd som är möjligt. Vad som är tillfredsställande i hans svar — tyvärr nästan det enda tillfredsställande — är att han framhåller, att han i årets proposition angående förstärkning av bland annat civilförsvaret har räknat med medel för en särskild sakkunnig för att intensivt utredningsarbetet. Jag kan icke finna, att detta direkt framgår av propositionen, trots att denna är rätt detaljerad. Hade statsrådet icke nu upplyst om att en dylik sakkunnig skall utses, hade jag i detta anförande påyrkat att så skulle blivit fallet. Det är nämligen ett önskemål som man hyst på flera håll, att en dylik sakkunnig skulle tillsättas. Jag hoppas att herr statsrådet ser till, att icke till sådan sakkunnig väljes en byråkrat som stelnat i formen, utan en person som kan bringa frågan framåt. Det vore måhända även riktigt, att det enligt danskt och norskt mönster inrättades ett särskilt råd för kulturinstitutionernas skydd vid krigsfara. I Danmark ingå i detta råd chefen för det danska nationalmuseet, riksarkivarien, riksbibliotekarien och chefen för Statens Museum for Kunst. Det väcker uppmärksamhet att för den svenska utredningen icke föreskrivits samråd med någon biblioteksman eller med nationalmuseichefen.

Men vad jag framför allt skulle vilja framhålla mot bakgrunden av den liti-tillsvarande utredningens långsamhet och sterilitet är önskvärdheten av att inrikesministern — mot vilken jag icke har någon misstro i denna fråga — noga följer utredningen och tar den i sin hand i så hög grad som möjligt, så att den för fram till resultat. Jag tror att jag har hela den kulturella och vetenskapliga världen bakom mig, då jag stryker under den stora vikten av att effektivt skydd beredes åt våra arkiv, bibliotek och museer vid krig eller krigsfara.

Om vissa samlingars skyddande vid krigsfara.

Herr statsrådet MOSSBERG: Herr talman! När jag här lyssnade på herr Holmbäcks anförande, kom det gång på gång i mina tankar att det sannerligen är en ganska otacksam uppgift som de tjänstemän ha, som blivit satta att fullgöra sitt arbete i civilförsvarsstyrelsen. Det var mycket starka ord, som herr Holmbäck tog i sin mun. Han talade om att denna utredning hade förlupit på ett synnerligen otillfredsställande sätt, och han talade om den långsamhet och sterilitet som vederbörande hade visat.

Jag måste säga, att jag hade det intrycket, när jag lyssnade till herr Holmbäck, att han talade utifrån den uppfattningen, att skyddet för våra arkivalier och samlingar kanske var den mest angelägna och mest framträdande uppgiften inom den civila försvarsberedskapen för närvarande och att den borde ha förtursrätt framför mycket annat arbete. Jag vill klart säga ifrån, att med det läge, som vi för närvarande ha på den civila beredskapens område, jag icke delar denna uppfattning. Kammarrens ledamöter böra ha klart för sig, att vi, när det gäller den civila försvarsberedskapen, inte ha ett tillfredsställande skydd för de människor, som leva i dagens svenska samhälle, och jag har metodiskt inriktat beredskapsarbetet inom det civila området i första hand på att vidtaga sådana åtgärder, som ha varit absolut nödvändiga för att stärka vår värnkraft och befolkningens motståndskraft i händelse av ett krig.

Civilförsvarsstyrelsen arbetar med ytterligt begränsade personella resurser; dess personal är så hårt ansträngd, att den visar en högre sjuklighetssiffra än vad som är normalt inom förvaltningen. Civilförsvarsstyrelsen arbetar över huvud taget så mycket som dess personella krafter och resurser tillåta, och dess chef har sagt: »Vi ha inte haft någon människa att sätta på denna utredning». Det är orsaken till att utredningen inte har gått så fort som ur andra synpunkter skulle ha varit önskvärt. Så snart civilförsvarsstyrelsen har fått någon möjlighet att begära ett ökat avlöningsan-

slag, vilket har skett nu i höst i samband med de extra försvarsåtgärder, som vi skola vidtaga, har civilförsvarsstyrelsen omedelbart begärt att medel skola reserveras för att sätta i gång denna utredning.

Jag vill med andra ord säga, att jag tillbakavisar det enligt min mening ganska ofogade angrepp, som herr Holmbäck i dag har riktat emot civilförsvarsstyrelsen.

Sedan skulle jag vilja säga, att om herr Holmbäck tror, att beredandet av detta skydd för arkivalier och handlingar, som naturligtvis i och för sig är utomordentligt angeläget, skall kunna ske därigenom, att vi skulle förvara hela vårt värdefulla arkivaliebestånd i fullträffsäkra skyddsrum, så är det i varje fall en mycket långsiktig planläggning, som herr Holmbäck är inne på. Det kommer inte under de närmaste åren att kunna här i landet genomföras ett skyddsrumsprogram, som kan göra det möjligt att ens tillnärmelsevis ta hand om våra arkivalier i bergskyddsrum. I den mån vi kunna åstadkomma några bergskyddsrum, få vi förbehålla dem det allra, allra värdefullaste och dyrbaraste arkivaliebeståndet, och i övrigt ha vi ingen annan utväg, under hela den tid vi nu kunna överblicka, än att skydda våra arkivalier genom undanförelse och spridning på olika lokaliteter, så att i varje fall icke en totalförlust skulle behöva uppkomma, om landet skulle komma i krig. Men att räkna med ett fullgott skydd i bergskyddsrum av någon större omfattning tror jag är en orealistisk tanke i betraktande av det läge, i vilket vår skyddsrumfråga över huvud taget befinner sig.

Nu skola vi emellertid — herr Holmbäck och jag — inte gräla om vad som har varit utan hoppas att de ökade penningresurser, som jag vågar tro, att riksdagen i år skall ställa till civilförsvarsstyrelsens förfogande, skola göra det möjligt att komma fram till ett snabbt utredningsresultat på detta område, och i den mån jag kan medverka därtill, är det självklart, att jag skall göra det.

Om vissa samlingars skyddande vid krigsfara.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Jag är fullständigt medveten om att jag har begagnat mycket hårda ord beträffande denna utredning, och jag anser att de varit fullkomligt motiverade. Det är dock så, att under hela denna tid av ett och ett halvt år, som denna utredning har arbetat, har den icke kommit till några resultat, och den tycks praktiskt taget inte ha gjort något verkligt arbete. Jag förstår mycket väl, att det är svårt med arbetskraften inom civilförsvarsstyrelsen, men att det skall vara så svårt som förloppet av denna utredning ger vid handen, kan jag knappast tro.

Herr statsrådet trodde, att min uppfattning var att man borde låta bygga bergsäkra skyddsrum för alla våra mycket värdefulla arkivaliesamlingar, men så är det naturligtvis inte. Jag är fullkomligt medveten om att det är omöjligt. Men nog skulle det kunna göras mer än vad som för närvarande är fallet, då vi t. ex. för Uppsala universitetsbibliotek kunna med hård packning komma fram till omhändertagande av endast tre procent av samtliga föremål, som skola skyddas, vilket är alldeles otillfredsställande.

Jag riktar, herr talman, intet angrepp mot inrikesministern, vilket jag uttryckligen nyss framhöll — jag tror att inrikesministern och jag äro på samma linje

i denna fråga. Men jag vill poängtera två saker, för det första, att det är motiverat att använda hårda ord i denna fråga och, för det andra, att inrikesministern, som jag hoppas att han kommer att göra, bör följa utvecklingen av denna fråga med intresse och vaksamhet och försöka bringa den framåt.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 211—216, bevillningsutskottets betänkanden nr 64 och 65, bankoutskottets utlåtanden nr 24 och 25, andra lagutskottets utlåtande nr 50, tredje lagutskottets utlåtande nr 28 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 56—59.

På framställning av herr talmannen beslöts att andra lagutskottets utlåtande nr 50 skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4.25 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 29 november.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Herrar *Wistrand, von Heland* och *Näsgård* anmälde, att de åter infunnit sig vid riksdagen.

Om begränsning av importen av utländsk frukt.

Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet Ericsson hade tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Gustaf Elofssons interpellation om begränsning av importen av utländsk frukt. Svaret, vilket omedelbart före sammanträdet i stencilerad form utdelats till kammarens ledamöter, finnes såsom bilaga fogat vid detta protokoll.

Herr statsrådet ERICSSON erhöll nu ordet och anförde: Herr talman! Jag har tillåtit mig att till kammarens ledamöter utdela ett utförligare svar på herr Elofssons interpellation angående fruktimporten och regeringens synpunkt på denna fråga. Samtidigt med att herr Elofsson har interPELLERAT i denna kammare, har i andra kammaren framställts en interpellation och en fråga i samma ärende, och jordbruksministern och jag ha tagit oss friheten att besvara dessa framställningar gemensamt.

Av det utdelade svaret framgår, att importen av frukt under år 1950 visserligen har varit omfattande men att den i huvudsak ägt rum under första halvåret; under juli och augusti månader har det blivit mycket liten import. Det har gjorts gällande, att de svenska fruktodlarna skulle ha möjlighet att genom egen prispolitik hindra en sådan import, och man frågar sig, om statliga åtgärder skulle vara nödvändiga. Jag hänvisar i svaret till att det uppstår särskilda svårigheter ur handelspolitisk

synpunkt att åstadkomma ett sådant skydd, och det möter svårigheter även att förändra tullskyddet.

Genom olika åtgärder från odlarnas sida tro vi att det kan bli bättre avsättningsförhållanden för den svenska frukten, och det är inte heller osannolikt, att man kan finna andra möjligheter för avsättning i form av tillverkning av must och liknande.

Det blir, framhåller jag slutligen i svaret, kanske till sist branschorganisationernas egen uppgift att försöka få tillräckliga åtgärder vidtagna. Det föreligger inte för närvarande något skäl till att ge ökat stöd från statens sida åt denna näringsgren.

Herr ELOFSSON, GUSTAF: Herr talman! Jag skall be att få framföra mitt tack till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet för svaret.

Handelsministern säger, att den import, som har skett, är av så ringa omfattning, att den inte kan ha inverkat menligt på avsättningen av den svenska frukten. Det är kanske litet överdrivet. Vi veta ju, att när en marknad är mättad och man får in en hel del varor därutöver, så försämras alltid avsättningen avsevärt. Så har fallet varit i år. Vi ha haft mycket stora svårigheter att finna avsättning för frukten, och särskilt den tidiga frukten har det inte varit möjligt att sälja. Man har inte ens velat ge ett pris, som täckt kostnaden att plocka ned frukten, och följaktligen har den fått ramla ner och ligga under träden och på så sätt gått förintelsen till mötes, vilket jag inte kan inse är till nytta för landet som sådant.

I interpellationssvaret säges, att här importerats 14 300 ton äpplen, 2 800 ton päron och 2 600 ton vindruvor, vidare 63 800 ton apelsiner och närmare 25 000 ton bananer. Dessa siffror, säger handelsministern, äro visserligen högre än

Om begränsning av importen av utländsk frukt.

förra året, men han anser i alla fall, att de inte äro av den art, att de ha inverkat menligt. Den svenska fruktodlingen har under de senare åren utvecklats så att vi faktiskt stå inför att snart bli självförsörjande i frukt. De anförda uppgifterna gälla ju delvis sådana frukter som bananer, vindruvor och apelsiner, som vi inte kunna producera. Det är självklart, att sådana varor behöva i viss mån importeras, men jag tror i alla fall att det skulle varit angeläget, om man i möjligaste mån hade kunnat hålla tillbaka en hel del av dessa varor. Vi veta ju, att vår handelsbalans är ansträngd, vi veta, att vi ha ont om utländska valutor, och därför tror jag, att svenska folket och särskilt våra husmödrar skulle ha satt oerhört stort värde på om man i stället för att ta in så mycket av dessa varor, som här har nämnts, kunnat bereda dem möjlighet att få en litet ökad kafferanson.

Jag tror inte för min del, att man kan säga, att importen här är av så ringa betydelse, att den inte menligt inverkar, ty det har den faktiskt gjort. Den har absolut inverkat menligt på avsättningen av den svenska frukten. Man behöver bara ta en titt i affärerna och höra vad där säges. Där förklaras, att kunderna hellre vilja köpa bananer, vindruvor, apelsiner och sådant, när det finns tillgängligt. Det förstår man, och därför måste detta medföra, att den svenska frukten i ganska stor omfattning inte kan tillvaratas.

Jag noterar med tacksamhet, att handelsministern här har sagt, att vi i fortsättningen skola noga bevaka fruktodlarnas intressen, när det gäller nya handelsavtal. Det är just vad vi från bondeförbundets sida i våras talade om, när vi behandlade det tullavtal, som upprättats i Annecy. Vi stodo ställda inför ett faktum. Avtalet skulle antingen antas eller förkastas. Därför fogade vi en särskild skrivelse till utlåtandet, där vi hemställde, att regeringen skulle fortast möjligt försöka få en rättelse på det området, när man vet, att vår inhemska produktion i mycket stor utsträckning täcker behovet. Om man nu, som herr

handelsministern har antytt, från regeringens sida är besluten att vid kommande underhandlingar ta upp denna fråga till ytterligare prövning, kan man ju hälsa detta med tillfredsställelse från fruktodlarnas sida. Jag tror inte, att denna fråga uppstått genom tillfälliga förhållanden i år. Även om inte fruktskörden blir lika riklig och god som i år, tror jag att det med den väldiga ökning, som skett av den svenska fruktodlingen, åtminstone på försommaren blir svårigheter även i fortsättningen att finna avsättning för den inhemska varan.

Jag vill än en gång tacka för svaret. Jag hoppas, att handelsministern försöker ordna så, att de svenska fruktodlarna inte mer skola behöva uppleva så svåra avsättningsförhållanden som de sista åren.

Herr statsrådet ERICSSON: Jag finner anledning att gentemot herr Elofsson säga, att det inte är möjligt åstadkomma vad han synes mena, när han säger, att fruktimporten borde ha kunnat hållas tillbaka och i stället svenska husmödrar borde få det nöjet att dricka lite mer kaffe. Jag antar nämligen att även herr Elofsson har klart för sig, att det inte går att köpa kaffe för de valutor vi köpa denna frukt för. Det är alltså inte något alternativ att ställa upp. För att undvika missförstånd vill jag gärna ha sagt detta, och jag vill ytterligare tillägga, att när jag i mitt interpellationssvar förklarar, att vi helt naturligt finna som vår uppgift att bevaka svensk fruktodlings intresse, knyter detta uttalande sig i första hand inte till tullfrågornas behandling utan till möjligheten att reglera importen på ett sådant sätt, att den inte i alltför stor utsträckning kolliderar med den svenska fruktskörden.

Herr von HELAND: Herr talman! Det är ju tydligt, att frågan om fruktimporten inte kan ses som en fristående historia utan måste bedömas i samband med hela handelspolitiken, och det är

Om begränsning av importen av utländsk frukt.

ju bekant, att i vårt parti ha vi tid efter annan återkommit med vissa varningar när det gäller det sätt, på vilket statsmakterna fört handelspolitiken. Jag vill erinra om att sedan den dåvarande socialdemokratiska handelsministern Myrdal år 1946 börjat sin olycksaliga kredit- och handelspolitik, ha vi här många gånger diskuterat regeringens handelspolitik. Jag har funnit det intressant att delta i denna diskussion. 1946 års ödesdigra kredit- och handelspolitik gick ju emellertid inte att stoppa, förrän krisen år 1947 var en obehaglig verklighet — denna kris, som man i år före valet sade sig ha stoppat genom att dra åt svångremmen på svenska folket. Jag skulle i det sammanhanget vilja fråga: Hur är det med krisen? Har man kastat bort svångremmen, så hoppas jag åtminstone att man inte förlorat hängslena, ty då blir säkert situationen obehaglig för herr Medel-svensson — under vilket namn jag anser dölja sig inte bara jordbrukare och arbetare utan även tjänstemän.

Senast under värriksdagen frågade jag herr statsrådet Ericsson, om han, när de låga svenska importskrankorna nu åter i hastig takt rivas ned, var säker på att han behärskade situationen, så att inte en ny krissituation skulle uppstå för svenskt näringsliv. Jag vill i dag erinra om att 1930-talets depression från början var en jordbruksdepression. Det är väl onödigt att påpeka, att man på jordbrukarhåll är fullt överens om att ett land som Sverige med bland annat sin skogsrikedom måste sträva efter friast möjliga handel, men vad vi varna för är att Sverige skall rusa före alla andra länder i att ge handelslättnader. Så länge man inte internationellt kunnat höja den låga levnadsstandarderna i de underutvecklade länderna och inte kan disponera det ringa livsmedelsöverskottet i världen för dem, som dö av hunger, så länge kräva vi, att ett sådant handelspolitiskt stöd lämnas, att jordbrukets folk kan erhålla den likställighet i levnadsstandard med andra yrkesgrupper, som riksdagen vid åtskilliga tillfällen utlovat.

Endast för någon vecka sedan talade jag inför en mycket stor publik i Amerika bland annat om handelsfrågorna och belyste därvid, hur det europeiska återuppbyggnadsprogrammets hälsosamma verkningar varit märkbara också i Sverige, även om ju det dollarbelopp, som vi dels fått i lån — det är ett mycket litet belopp — dels indirekt motta enligt Marshallplanen, inte är överväldigande. För ett land som Sverige, som är beroende av internationell handel, är varje försök att återuppliva den europeiska handeln av största betydelse på lång sikt, därom äro väl alla överens. Den vidsynta amerikanska planen för Europas återuppbyggnad befordrar ju genom att öka produktions- och konsumtionsmöjligheterna i de länder, som äro våra handelspartners, även det svenska framåtskridandet.

Genom att åstadkomma en större ekonomisk enhet bland europeiska länder har det europeiska återuppbyggnadsprogrammet också hjälpt vårt land på ett annat sätt, nämligen genom att Sveriges handel med de andra Marshalländerna nu till 60 procent är frigjord eller frilistad, som det heter. Jag påpekade emellertid i Amerika för att där hävda den uppfattning, som vi ha här i landet, att Sverige med sina låga tullar kommit i ett ogynnsamt läge till följd av den i den internationella handelsdiskussionen rådande tendensen att vilja begära samma tullreduktioner av länder med låga tullar som av länder med höga. Det är väl också svårt för ett land med låga tullar att slopa importrestriktionerna. Sverige med sina låga tullar och sin till 60 procent frilistade handel torde väl redan få anses vara ett av de länder, som vidtagit de längst gående åtgärderna för att frigöra handeln.

På det möte jag äsyftat påpekade jag även — och det hoppas jag är sant; jag vill underställa herr handelsministern saken — att Sverige, så länge nuvarande förhållanden råda i de underutvecklade länderna, kommer att skydda sin jordbruksnäring, när så är nödvändigt. Jag hoppas, att vi äro överens på den punkten även i dagens läge.

Om begränsning av importen av utländsk frukt.

Herr statsråd! Jag har tidigare sagt, senast under värriksdagen, att Sverige inte längre får gå före andra länder när det gäller ett friare handelsutbyte. Vi ha gått i täten i fråga om Havannastadgan och Annecyöverenskommelsen. Jag instämmer i att Sverige på något sätt måste rätta till följderna när det gäller trädgårdsodlingen. Statsmakterna ha enligt mitt förmenande skyldighet att se till det helas bästa och inte enbart lyssna till skriet från vildmarken, i detta fall från de exportörer och importörer, som utan tanke på samhället i dess helhet sträva efter lättvunna inkomster. Ty det är där det klämmer. I annat fall skulle fruktimportörerna ha mer intresse för den svenska frukten än de ha för dagen.

Enligt ryktet hålla ju förhandlingarna i Torquay på att misslyckas. Herr handelsministern kan kanske ge färsk informationer på den punkten. Jag förutsätter, att herr handelsministern är ense med mig därom, att de faktorer beträffande tullar och frilistning, som jag nyss anförde, hädanefter måste verkligen beaktas, alltså även i Torquay.

Herr talman! Vi äro väl alla på det klara med att regeringen har att emotse mycket svåra underhandlingar och ställningstaganden i höst. Handelspolitiken spelar självfallet härvid en mycket stor roll. Nu har ju jordbrukets folk alltid visat sin goda vilja till samarbete, men de upplysningar, som jag erhållit sedan min hemkomst måndag kväll, tyda på att det håller på att bli sådana underhandlingssvårigheter och återkommande politiska bakslag för jordbrukets folk — vi fingo ju höra ett även i går — att samarbetet riskerar att bli omöjliggjort. Är detta riktigt, får det väl bli strid mellan de svenska samhällsgrupperna, även om det för mig, som just haft nära kännning med det brännbara stoff, som kan utlösa en världsbrand, förefaller synnerligen både onödigt och olyckligt. Det är därför jag hoppas, att även när det gäller handeln det skall föras en sådan politik, att inte den politik för vårt jordbruk, som man har utlovat, omöjliggöres. Jag är nämligen rädd för

att vi, om de skärpta internationella förvecklingarna inte leda till krig, komma att få svårigheter, när det gäller avsättningen av livsmedlen. Det är då jag hoppas på att vi skola kunna bibehålla det goda samarbetet här i riksdagen även i fortsättningen.

Herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Jag är tacksam för den omtanke och omsorg, som herr von Heland visar för vår handelspolitik, och det intresse han ägnar åt dessa spörsmål, men när han varnar oss för att rusa i väg i blindo, då det gäller handels frigörelse, tror jag han måhända gör sig onödiga besvär. Det är visserligen sant, att vi ligga väl till internationellt sett i fråga om handels frigörelse, d. v. s. frilistningen. Vi ha hittills inte haft anledning att rygga det beslut, som fattats inom Marshallorganisationen, och jag vågar säga, att vi inte heller haft något som helst men av att vi ha tagit steget snabbare än en del andra länder. Detta är emellertid en sak. Jag vill gärna instämma med herr von Heland, när han säger, att vi måste försöka få bort eller sänka de våldsamt höga tullar, som många länder omge sig med. Det är ett allmänt önskemål från vår sida. Men även om man har detta önskemål, förstår jag inte, hur man utan vidare kan dra den slutsatsen, att vi här hemma i första hand skulle kunna råda bot på dessa svårigheter, genom att vi själva skulle kringgärda oss med liknande hinder.

Vad speciellt gäller jordbruket har jag den uppfattningen — den är kanske felaktig — att Sveriges jordbrukare få allt större intresse av att vår utrikeshandel får ett sådant förlopp, att vi kunna avsätta de betydande mängder livsmedel, som vi för närvarande sälja. Den kris, som herr von Heland talar om och som eventuellt kan komma, hade vi väl delvis haft kännning av redan nu, om vi inte hade fått möjlighet att avsätta betydande mängder livsmedel på exportmarknaden. Det är väl en synpunkt, som vi få beakta och som jag tycker sam-

Om begränsning av importen av utländsk frukt.

manfaller med samhällsintresset, att i den mån vår jordbruksnäring når en sådan effektivitet och omfattning, att vi inte bara kunna få en någorlunda god försörjning här hemma utan dessutom kunna exportera vissa kvantiteter, så måste det vara en allmän angelägenhet att bevaka just jordbruksintressena när det gäller utrikeshandeln.

När herr von Heland frågar, huruvida vi är beredda att även i framtiden särskilt beakta den svenska jordbruksnäringen och dess speciella problem, behöver jag inte på nytt deklarerat, vad som här sagts många gånger tidigare, att vi äro ense om att jordbrukspolitiken och jordbruksnäringen inta en särställning vid dessa internationella överenskommelser. Det ha vi garderat oss för i många olika sammanhang, bland annat i fråga om Havannastadgan. Vi ha sagt ifrån, att jordbruksfrågan behandla vi på särskilt sätt. Det är, efter vad jag kan förstå, ingen tvistefråga i detta sammanhang.

Herr VON HELAND: Herr talman! Jag är mycket tacksam för handelsministerns deklaration, att det inte föreligger någon tvist om att jordbruket skall inta en särställning i handelspolitiken. Men, herr statsråd, jag har tagit upp denna fråga just nu, därför att jag med bekymmer ser på utvecklingen. Jag ger herr statsrådet fullständigt rätt i att vi tidigare under året ha lyckats avsätta vårt livsmedelsöverskott i landet, men det synes mig, som om läget nu håller på att försämrast. Det är givet, som herr statsrådet också säger, att jordbruksnäringens effektivitet har ökat fantastiskt varje år. Vi hoppas givetvis, att den skall öka på samma sätt även i fortsättningen. Men det finns ett mycket allvarligt »men» härvidlag, och det försöker jag ofta klarlägga. Svenska folket står på en ovanligt hög levnadsstandard, under det att folken i de underutvecklade länderna, där man kanske bara har jordbruksproduktion, ha en mycket låg levnadsstandard och alltså helt andra produktionsvillkor. Motsvarande förhållan-

de finns inte för industrien. Det blir kanske fallet, när Förenta Nationerna i hastigare takt har lyckats industrialisera de underutvecklade länderna, men i dagens läge är det jordbruket, som står inför det problemet, och det är därför så viktigt att vi föra en sådan handelspolitik, att vi kunna låta jordbrukets folk i den konkurrensen behålla sin höga levnadsstandard och komma upp till andra samhällsgruppers standard.

Nu vet man ju inte vart den internationella utvecklingen bär, men även om det, såsom man får hoppas, inte blir krig, är det väl tydligt, att det i Amerika pågår en kraftig inflation. Denna gäller vad jag kan förstå icke jordbrukspriserna, som tvärtom kunna befaras falla. Man har ju där den s. k. Brannanplanen med stödköp, men denna plan faller tydligen under bordet, och risken är, att stödköpen där upphöra. För dagen falla t. ex. äggen hastigt i pris. Även om det råder inflation i Amerika, kan man alltså befarat ett försämrat marknadsläge när det gäller priset på jordbrukets produkter. Samtidigt som vi ha ett litet livsmedelsöverskott på vissa håll i världen, dö kanske miljontals människor av svält. Förenta Nationerna och FAO ha till uppgift att försöka rätta till detta.

Jag kan meddela en sak, som visar hurudant läget är. I början av detta år företog amerikanska staten stödköp av cheddarost och sålde till England för 25 miljoner pund cheddarost. Enligt uppgifter i amerikanska tidningar var försäljningspriset 25 cent per pound, medan denna i två år lagrade cheddarost i själva verket stod i ett pris av 38 cent. Det blev alltså en förlust för staten på 13 cent trots Havannastadgan och frilistningen och allt vad här talas om —. Amerikanska staten har aldrig erkänt, att dessa tidningsuppgifter äro riktiga, men man kan trots detta draga sina slutsatser. Endast för några veckor sedan gjordes en liknande försäljning för 10 miljoner pund av stödköpt ost, som kastades ut på världsmarknaden — enligt en uppgift, som jag inte kunnat kontrollera, till ett pris av 35 cent per pound.

Om begränsning av importen av utländsk frukt.

Man räknar med att det effektiva priset för tvåårslagrad ost skall vara ungefär 38 cent.

Av detta framgår, att jordbruket just nu befinner sig i en mycket bekymmersam situation. Det råder pristryck på världsmarknaden, och vi måste skydda oss mot detta.

Jag satt själv i andra kommittén i FN för en vecka sedan, när frågorna om Havannastadgan och frilistningen kommo upp till debatt i samband med sysselsättningsfrågorna — diskussionen i kommittén gällde en rekommendation från experter om hur man skall hjälpa arbetslösheten. Då begärde öststaternas representanter att inte bli påtvingade en friare handel, under motivering, att det inte alls är nödvändigt för alla länder, att det blir friare handelsutbyte. De förklarade, att ett kapitalistiskt samhälle inte kan klara av arbetslösheten; det kan bara ett socialistiskt göra, och därmed kommo de in på handelspolitiken.

Representanterna från de underutvecklade länderna ställa sig ju alltid mycket frågande till Havannastadgan. De säga: »Om vi skola mekanisera vårt jordbruk, var skola vi göra av vår arbetskraft? Och om vi skola ha friare handel, hur skola vi kunna bygga upp en industri och där placera vår ledigblivna arbetskraft?»

Jag erinrar mig, att jag år 1936 i Ungern deltog i ett möte med Interparlamentariska unionen. Vi besågo då några större gårdar där. Maskinerna stodo stilla, för att arbetskraften skulle få sysselsättning. Folket slog höet för hand. Visserligen kan man, herr statsråd, däri-genom hålla sysselsättningen i gång, men hur går det med standarden för dem som sysselsätts på detta sätt?

Jag skall icke förlänga debatten ytterligare på denna punkt. Jag har emellertid ansett det vara angeläget att inte bara isolerat diskutera frukten i detta sammanhang, utan verkligen få beröra handelsfrågorna i deras helhet. Det var med tillfredsställelse jag då hörde herr statsrådets förklaring, att man kommer att ge jordbruket en särställning i handels-

politiken. Med denna deklaration från herr statsrådet hoppas jag, att vi få regeringens stöd för att klara av de exportproblem som för dagen äro synnerligen aktuella för den svenska jordbruksnäringen.

Herr DE GEER: Herr talman! Det var en passus i herr von Helands yttrande som uppkallade mig till gensaga. Herr von Heland använde uttrycket »skriet från vildmarken», när han talade om intresset för frukt och fruktkonsumtion och fruktimport. Det vill jag protestera emot. Det är ett allmänt intresse, att svenskarna äta frukt och mera frukt, och ur den synpunkten är det glädjande, att importen stegrats. Men den svenska frukten har en mycket stor fördel: den är bättre, den har godare arom. Att den inte helt kommit till sin rätt, får nog delvis tillskrivas bristande organisation. Det finns ingen ordentlig kvalitets-sortering, och distributionen är underhaltig. Under ett så fruktrikt år som detta år har man, då man på hösten velat köpa svensk frukt i butikerna, knappast kunnat få sådan, utan det har tillhandahållits utländsk frukt. Det är nog inte enbart på grund av den stora importen som det har varit svårigheter med avsättningen av svensk frukt, utan det kan nog också göras mera från jordbrukets sida. Mycket har gjorts, det vill jag erkänna, men det kan göras mera. Inom alla områden kunna vi rationalisera vår verksamhet.

Herr VON HELAND: Herr talman! Jag instämmer naturligtvis med herr De Geer i att organisationen för avsättning av den svenska frukten inte är alldeles förstklassig och att man bör söka förbättra den. Men jag reagerar mot herr De Geers tal i ett annat avseende. Herr De Geer vet ju mycket väl, att man ofta gör bytesaffärer och att industrien — som jag vet herr De Geer också känner till — är mycket angelägen om att göra sådana. För att få sälja på vissa marknader söker industrien göra det fördel-

Om vidgad rätt till änkepension m. m.

aktigt för grossisterna — jag skall inte insinuera hur det går till — att importera utländsk frukt i stället för att medverka till att försälja den svenska frukten. Att denna har svårt att få avsättning, kan alltså bero på ett vinstintresse hos dem som importera utländsk frukt.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om vidgad rätt till änkepension m. m.

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för civildepartementet LINGMAN, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Mannerskantz interpellation om vidgad rätt till änkepension m. m., och nu yttrade: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Mannerskantz till mig riktat följande frågor:

1) Har den i bankoutskottets utlåtande nr 29 år 1948 ifrågasatta allmänna översynen av pensionsreglementena igångsatts?

2) Om så är fallet, ingår i denna utrednings uppdrag att behandla frågan om maximiåldern för ingående av äktenskap medförande rätt till familjepension?

Den utredning, som här åsyftas, har vid flera tillfällen berörts i riksdagen. Sålunda hemställde 1945 års riksdag, att en utredning om tillämpningen av den s. k. oantastbarhetsprincipen skulle ske i samband med en allmän översyn av den statliga pensionslagstiftningen. Åtskilliga frågor av den art att de påkalla en särskild utredning ha också redovisats i propositionen till 1949 års riksdag om pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare. Även i bankoutskottets av herr Mannerskantz återopade utlåtande har frågan om en allmän översyn av pensionsreglementena berörts. Denna utredning har emellertid ännu icke kommit till stånd, närmast av organisatoriska skäl. Den personkrets, som kan ifrågakomma för utredningsarbetet, är förhållandevis begränsad och har de senaste åren varit strängt upptagen med ut-

redningar i löne- och pensionsfrågor. Jag har ansett det angeläget, att dessa utredningar få i det närmaste slutföras, innan de av mig åsyftade personerna tagas i anspråk för nya arbetsuppgifter. Såsom jag i går hade tillfälle att framhålla i andra kammaren, är det emellertid min förhoppning, att det skall visa sig vara möjligt att igångsätta arbetet med en allmän översyn av de statliga pensionsreglementena i början av nästa år.

Vad angår den andra av herr Mannerskantz' frågor eller således frågan om utredningen kommer att behandla spörsmålet, huruvida äktenskap, som ingåtts efter det befattningshavaren fyllt 60 år, skall medföra rätt till familjepension, kan jag inskränka mig till att hänvisa till bankoutskottets uttalande, att denna fråga givetvis faller inom ramen för en allmän översyn av pensionsreglementena.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret och för att jag har fått tillfälle att ta del av det redan under gårdagen.

Utredningsmaskineriet i landet är naturligtvis ansträngt, och jag hör inte till dem som anse, att man bör tynga det ytterligare. Men här ha utretts och utredas i denna stund så ofantligt många saker, som egentligen ha aktualiserats senare och som borde ha kommit efter sådant som riksdagen tidigare önskat och planlagt. Jag förstår det skäl som herr statsrådet anför, nämligen att den personkrets, som kan ifrågakomma för utredningsarbetet, är förhållandevis begränsad. Men också den krets, som skulle kunna ifrågakomma till pension, nämligen de änkor, som gift sig efter det befattningshavaren fyllt 60 år, är mycket begränsad. Undersökningar här i Stockholm ha visat, att det torde röra sig om bara några tiotal människor. På vissa håll har man den uppfattningen, att det inte spelar så stor roll, om man skipar rättvisa, när det bara är fråga om ett fåtal människor. Men så beträngt som det statsfinansiella läget nu är, tyc-

Ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

ker jag man bör vara tacksam över att man kan komma åt att skipa rättvisa åt små grupper, utan att det kostar något nämnvärt. Detta är ett sådant fall.

När denna utredning skall ske, tycker jag, att den inte behöver göras så omfattande. Jag undrar också, om man inte vid en sådan översyn kunde lägga fram delförslag, så att inte dessa änkor — som komma i ett allt mera trängt läge, ju mera dyrtiden sätter in — bli allt för hårt drabbade.

Det finns ju flera sätt att lösa denna speciella fråga på — de ha tidigare antytts i olika framställningar till Kungl. Maj:t. Man har invänt, att man inte kan gå med på en anordning som möjliggör s. k. »dödsbäddsäktenskap», d. v. s. att en man för att hjälpa en bekant kvinna att få pension gifter sig, när han börjar känna sig krasslig eller kanske strax innan han avlider. Det går ju att finna olika lösningar för att förebygga detta. En lösning är t. ex., att änkan, endast om äktenskapet vid mannens frånfalle varat i fem år eller däröver, skulle bli berättigad till full pension. Om äktenskapet har varit blott fyra år, skulle man kunna minska pensionen med en femtedel, o. s. v. Det finns ju också andra lösningar, som äro variationer på samma tema. Någon särskild svårighet att finna en lösning, som undanröjer missbruk, synes inte föreligga.

Med de uttalanden, som statsrådet nu har gjort här, är det att förvänta att det inte behöver dröja så värst länge, innan det blir något resultat för dessa änkor, som jag nu har talat om. Jag vill således sluta med den förhoppningen, att statsrådet måtte beakta möjligheten av att lägga fram delförslag vid en kommande översyn av pensionsreglementena, så att det inte dröjer allt för lång tid, innan saken är färdigutredd.

Herr statsrådet LINGMAN: Herr talman! Herr Mannerskantz hoppades, att det skulle vara möjligt att lägga fram delförslag och lösa några av de frågor, som skulle behandlas av den kommande pensionsutredningen. Det är helt naturligt, att jag här inte kan säga, att det

ta kommer att bli möjligt. Det är inte bara frågan om gränsen för rätt till pension, när äktenskap ingås vid högre ålder, utan det är många andra spörsmål som också komma upp och som kunna ha samband med denna fråga. Jag är medveten om att den nuvarande åldersgränsen för närvarande inte berör så många personer. Jag tror därför, att frågan i och för sig, om man kan isolera den helt, inte är stor i nuvarande läge. Men den kan sammanhånga med en del andra frågor, och huruvida det skall bli möjligt att få fram en dellösning, kan man inte säga, förrän utredningen har fått överblicka fältet för att se, vilka beröringspunkterna äro och vilka möjligheter det kan finnas att bryta ut vissa frågor. Jag kan alltså inte ge något löfte om att det skall visa sig möjligt att dela upp frågorna på detta sätt, utan denna sak måste få bedömas i ett sammanhang under utredningsarbetet.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Jag är tacksam, om herr statsrådet endast vill säga, att herr statsrådet ämnar lägga fram dellösningar, om så befinnes vara möjligt.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 50, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 13 oktober 1950 dagtecknad proposition, nr 252, vilken hänvisats till lagutskottet och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring.

Härigenom förordnas, att i stället för de tidpunkter, som angivas i 111 § samt

Ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

115—124 §§ lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring, skall gälla vad Konungen med riksdagen därom framdeles förordnar.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehått sju i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 530 av herr *Cassel*,

nr 531 av herr *Norling* m. fl. och

nr 539 av herrar *Ohlon* och *Lindblom* samt

inom andra kammaren:

nr 630 av herrar *Hagård* och förste vice talmannen *Skoglund*,

nr 631 av herr *Dahlgren* m. fl.,

nr 643 av herr *Ohlin* m. fl. och

nr 644 av fru *Eriksson* i Stockholm.

I motionerna I: 530 och II: 630, vilka voro likalydande, hade yrkats, att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 252 måtte hemställa om sådan omprövning av lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring, att förutsättningar för en samordning med andra socialförsäkringsformer tillskapades.

I de likalydande motionerna I: 531 och II: 631 hade yrkats, att riksdagen måtte avslå förevarande proposition.

I motionerna I: 539 och II: 643, vilka jämväl voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla dels att givna uppdrag att ompröva kostnadsfrågorna i samband med 1947 års lag om allmän sjukförsäkring måtte utvidgas till att omfatta även frågorna om sjukpenningförsäkringens konstruktion och systemet för avgiftsuppbörden, dels att övervägandena om en effektivisering av den frivilliga sjukförsäkringen måtte inriktas på förbättringar enligt i motionerna angivna riktlinjer. I sistnämnda hänseende hade motionärerna anfört, att närmast anmälde sig sjukkasseeffolkets begäran, att maximeringen av statsbidraget till läkarvården skulle upphöra, samt att man vidare syntes böra inrikta sig på åtgärder, som

utjämnade den kommande övergången till obligatorisk försäkring, såsom att successivt genomföra en höjning av lägsta sjukpenningklassen och införa familjetillägg.

I motionen II: 644 hade hemställts, att riksdagen måtte begära av Kungl. Maj:t, att en plan måtte uppgöras för förverkligandet av den stora reformen av kostnaderna för enskilda sjuka och att därvid läkemedelsreformen måtte få komma i första hand och att fri läkarvård för barn måtte övervägas, då den ekonomiska situationen ljusnat.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtande på återopade grunder hemställt,

A. att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 531 och II: 631 bifalla förevarande proposition;

B. att motionerna I: 530 och II: 630, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionerna I: 539 och II: 643, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

D. att motionen II: 644 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) beträffande utskottets hemställan under punkten B och motiveringen till denna hemställan av herrar *Jacobsson* i Igelsbo, *Hallagård* och *Sunne*, fru *Svenson*, herrar *Carl Eric Ericsson* och *Hagård*, fröken *Höjer* samt herr *Carlsson* i Bakeröd, vilka ansett, att utskottet, med beaktande av den motivering, som lämnats såväl i motionerna I: 530 och II: 630 som i motionerna I: 539 och II: 643, bort hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att givna uppdrag att ompröva kostnadsfrågorna i samband med 1947 års lag om allmän sjukförsäkring måtte utvidgas till att omfatta även frågorna om sjukpenningförsäkringens konstruk-

Ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

tion, därvid särskilt förutsättningar för en samordning med andra socialförsäkringsformer borde tillskapas;

2) beträffande utskottets hemställan under punkten C och motiveringen till denna hemställan av herrar *Jacobsson* i Igelsbo och *Sunne* samt fröken *Höjer*, vilka ansett, att utskottet på grund av den motivering, som åberopats i motionerna I: 539 och II: 643, bort hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla dels att givna uppdrag att ompröva kostnadsfrågorna i samband med 1947 års lag om allmän sjukförsäkring måtte utvidgas till att omfatta även frågan om systemet för avgiftsuppbörden, dels ock att övervägandena om en effektivisering av den frivilliga sjukförsäkringen måtte inriktas bland annat på ett upphävande av maximeringen av statsbidraget till läkarvården, successiv höjning av högsta sjukpenningsskatten samt införande av familjetillägg.

Herr **ERICSSON, CARL ERIC**: Herr talman! Då propositionen nr 252 behandlades i andra lagutskottet, rådde det mycket stor enighet om att Kungl. Maj:ts förslag var det enda som med hänsyn till landets ekonomiska läge var möjligt att anta. Däremot var man inte lika ense när det gällde den ställning man skulle inta till de motioner, som hade väckts i detta ärende — det framgår ju också av de två reservationer, som finnas fogade till detta utlåtande. Då jag har undertecknat den ena reservationen, kanske jag får lov att här framföra några av de motiv, som varit avgörande för mitt ställningstagande till denna fråga.

Jag vill då först och främst erinra om att frågan om sjukpenningförsäkringens konstruktion har varit uppe till diskussion åtskilliga gånger. Frågan behandlades även vid 1946 års riksdag, och det rådde då delade meningar. Det blev en mycket ingående diskussion i kamrarna, och riksdagen anslöt sig till Kungl. Maj:ts förslag, vilket i princip innebar, att man skulle tillämpa ett enhetligt sjukpenningbelopp. Den nya sjukförsäkringen kom att bestå av två de-

lar, nämligen en obligatorisk bottenförsäkring med ett tämligen litet belopp, kompletterad av en statsunderstödd, frivillig försäkring. Man räknade då med att denna senare skulle utformas så, att den skulle stimulera medborgarna att tillgodose det ytterligare behov av ekonomisk hjälp under sjukdom som kunde vara för handen.

Jag vill vidare erinra om att finansministern i somras — noga räknat den 10 juni — tillkallade sakkunniga med uppdrag att utreda den ekonomiska långtidsplaneringen på det samhällsekonomiska och statsfinansiella området. Denna utredning har framför allt kommit till stånd för att man skulle undersöka, i vad mån man kunde fortsätta med reformarbetet på det socialpolitiska området.

Det framgår vidare av propositionen, att statsrådet har ansett, att man skulle underkasta även sjukförsäkringens finansiering en översyn, varvid man närmast skulle ta sikte på förhållandet mellan statsbidraget och de försäkrades medlemsavgifter. Det uppdrogs åt pensionsstyrelsen, som ju har särskilda förutsättningar härför, att undersöka i vad mån genom en ändrad fördelning av statens kostnader för den allmänna sjukförsäkringen och medlemsavgifterna inom densamma statens utgifter för den obligatoriska sjukförsäkringen kunde nedbringas.

Det är väl sannolikt, att dessa utredningar, som nu igångsatts, komma att leda till vissa sänkningar av statens bidrag till sjukförsäkringen. Med hänsyn bland annat härtill kommer nog den frivilliga sjukförsäkringen att få mindre omfattning än man från början har räknat med. Detta kommer förmodligen i sin tur att medföra underförsäkring, vilken ökas genom det sjunkande penningvärdet.

Redan tidigare hade man från högerhåll och annat borgerligt håll av rent organisatoriska skäl önskat samordning av de olika socialförsäkringsformerna, och nu har i högermotionerna nr I: 530 och II: 630 hemställts, att man skall ompröva sjukpenningförsäkringens kon-

Ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

struktion för att skapa förutsättningar för en samordning med andra socialförsäkringsformer. Socialvårdskommittén har ju framlagt betänkan den med förslag till nya obligatoriska försäkringsformer, och till dessa har regeringen ännu icke tagit ståndpunkt. Då nu, som jag förut nämnde, två olika organ hålla på att utreda de ekonomiska förhållandena i fråga om sjukförsäkringen, förefaller det ju ganska naturligt, att man skulle låta dessa organ även undersöka, om man inte skulle kunna göra besparingar i organisatoriskt avseende genom en samordning av de olika socialförsäkringsformerna, samtidigt som man — för dem som skulle behöva detta — skulle förbättra försäkringsförmånerna inom sjukförsäkringen genom en omläggning av avgifterna.

Utskottet har haft samordningsfrågan under övervägande. Den har varit uppe redan tidigare, år 1948, då organisationsfrågan behandlades. Utskottet uttalade därvid, att det var uppenbart, att en samordning av socialförsäkringarna »skulle medföra påtagliga fördelar». Man tillade visserligen samtidigt, att allvarliga nackdelar kunde vara förenade därmed, men jag har inte riktigt fått klart för mig, vari man ansåg att dessa skulle bestå. Utskottet har alltså år 1948 erkänt, att det skulle vara en fördel, att man gjorde en sådan undersökning som har ifrågasatts i våra motioner.

I år har utskottet gjort ett liknande uttalande. Utskottet framhåller, att »frågan om samordning av de olika socialförsäkringsformerna för utskottet framstår såsom ett viktigt organisatoriskt problem». Utskottet har alltså såväl tidigare som nu varit fullt på det klara med att en sådan undersökning skulle vara till nytta, men utskottet har inte velat dra ut konsekvenserna av sin uppfattning. Utskottet har framhållit dessa synpunkter och har sedan överlämnat till Kungl. Maj:t att ta den ställning till frågan, som Kungl. Maj:t kan anse befogad och lämplig. Jag anser visserligen, att man bör ha stort förtroende för Kungl. Maj:t men om riksdagen anser, att det ligger någonting i kravet på sam-

ordning, kan det ju inte skada, att riksdagen ger Kungl. Maj:t en liten påstötning härom. Nu står det ju i utskottets utlåtande, att Kungl. Maj:t torde, »utan att riksdagen föranleder därtill, komma att ägna uppmärksamhet åt spørgsmålet om en samordning av socialförsäkringarna».

Om man skulle gå på den linje, som föreslagits i högermotionerna, kan jag inte se, att detta skulle medföra några nämnvärt ökade utredningskostnader. De sakkunniga för långtidsplaneringen äro redan tillsatta, pensionsstyrelsen finns ju också, och merkostnaden för utvidgningen av deras uppdrag kan inte bli så stor. Och om man genom en sådan samordning, som här är ifrågasatt, skulle kunna eliminera de nackdelar, som äro förenade med nedsättningen av statsbidraget och överflyttandet av vissa avgifter på de enskilda medborgarna, kan jag inte se annat än att man borde begagna sig av tillfället att göra den föreslagna undersökningen.

Det har ju fogats två reservationer till utskottsutlåtandet. Den ena, som jag nu har tillåtit mig att tala för, är avgiven av samtliga borgerliga ledamöter inom utskottet, och den andra är avgiven av folkpartiledamöterna. Ett bifall till reservationen från folkpartihåll skulle, om jag har fattat den riktigt, kunna komma att medföra en ingalunda oväsentlig kostnadsökning för staten. Jag har fått en uppgift om att denna merkostnad skulle belöpa sig till 6 miljoner kronor. På högerhåll har ansetts, att man i den nuvarande situationen inte bör komma fram med ett förslag, som kan leda till en kostnadsökning av denna omfattning. Därför har högern inte ansett sig kunna gå med på folkpartireservationen.

I den första reservationen hemställes, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att givna uppdrag att ompröva kostnadsfrågorna i samband med 1947 års lag om allmän sjukförsäkring utvidgas till att omfatta även frågorna om sjukpenningförsäkringens konstruktion, därvid särskilt förutsättningar för en samordning med andra socialförsäkringsformer måtte tillskapas», och

Ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr **PERSSON, HELMER**: Herr talman! Regeringen säger att det reformkomplex, som går under beteckningen »allmän sjukförsäkring», inte nu går att genomföra av statsfinansiella skäl, och andra lagutskottet är av precis samma mening. Regeringen ställer sig avvissande mot tanken att partiellt genomföra den fria sjukvården för de områden inom landet, som ha de högsta sjukvårdsutgifterna och där denna del av reformen spelar en så utomordentligt viktig roll. Regeringen går även emot att nu börja genomföra reformen i etapper, och andra lagutskottet är realiter av samma mening som regeringen i denna fråga.

Regeringen säger att statsfinansiella skäl nu lägga hinder i vägen för att genomföra den reform, som 1946 års riksdag beslutade. Härtill vill jag knyta följande reflexion. Då 1946 års riksdag beslutade att reformen skulle träda i kraft den 1 juli 1950, representerade kostnaderna för reformens genomförande 5,7 procent av statsutgifterna; nu i det ögonblick, då regeringen föreslår att den skall uppskjutas på obestämd tid, representera dessa kostnader endast 5,2 procent av statsutgifterna. Man behöver bara hänvisa till detta faktum, för att ihålligheten i regeringens och utskottets argumentation skall framstå i tämligen klar dager.

Nu säga regering och utskott att det förhållandet, att kostnaderna för reformens genomförande stigit från 200 till 261 miljoner kronor gör det omöjligt att vid denna tidpunkt förverkliga denna reform. Ställer man in det hela i sitt totalsammanhang och hänvisar man till regeringens övriga intentioner i fråga om reformpolitiken, kan man inte komma till någon annan slutsats än denna: Den socialdemokratiska regeringen har realiter förkunnat efter den 17 september att reformpolitikens tid är slut. Det, som är uppbyggt, skall alltså i stor utsträckning rivras ned. De reformer, som enligt vad vi tidigare beslutat skola trä-

da i kraft vid en bestämd tidpunkt, måste enligt regeringen uppskjutas på obestämd tid. Detta är det verkliga innehållet i regeringens nya giv på socialpolitikens område, ett faktum, som vederbörande torde ha mycket svårt att här i dag bestrida.

Det har under senare tid blivit en formlig sport från regeringshåll att fråga kommunisterna: »Om ni blott säga, varifrån vi skola ta pengar, skola vi nog genomföra sjukvårdsreformen.» Hela denna frågeställning vittnar egentligen om svaghet och ingenting annat. Tydligt är emellertid att i vissa sammanhang äro vi »acceptabla» i den demokratiska samsamlingen, ty när det sitter hårt åt, frågar man oss: »Varifrån skola vi ta pengarna?» Vi ha emellertid inte blivit svaret skyldiga. Vi ha sagt, och jag upprepar det här: »Genomför en bestämd och riktig politik gentemot den svenska storfinsansen! Beskär storkapitalisternas vinster, så kunna medel uppbringas för att genomföra denna och andra reformer! Bryt med den politik, som går ut på att delta i den av U. S. A. dikterade väldiga upprustningen och satsa pengarna på att genomföra sjukvårdsreformen!»

Utöver detta böra följande fakta observeras. Utgifterna för sjukhusvård, uppehälle till den sjuke och hans familj jämte läkemedel äro även nu en tämligen påtaglig realitet, varför det här inte kan bli fråga om att de svenska skattebetalarna få bära 261 miljoner kronor i merskatt, därest denna reform skulle genomföras. Utgifterna för sjukvården finansieras för närvarande i mycket stor utsträckning av staten och landstingen. Det betyder att huvudkostnaderna för sjukvården bestridas redan nu av skattebetalarna. De, som drabbas av sjukdom, måste på ett eller annat sätt hjälpas ekonomiskt av samhället, såvida de icke äga enskild förmögenhet, och som bekant saknar folkflertalet privatförmögenhet. Följaktligen: kostnaderna för sjukvården och de ekonomiska följderna av sjukdom betalas för närvarande i huvudsak av landets skattebetalare. Det gäller sålunda inte här merkostnader på 261 miljoner kronor för att förverkliga

Ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

denna reform, utan det är enligt vår mening dels en fråga om rättvisare fördelning av kostnaderna för sjukvård m. m. mellan fattiga och rika och rättvisare fördelning av kostnaderna mellan olika landsändar, dels en fråga om rättvisare kostnadsfördelning i syfte att skapa större trygghetskänsla hos folk, då sjukdom inträffar.

Norrbottnens läns landsting har hos regeringen hemställt att sjukvårdsreformen icke måtte uppskjutas ytterligare och att reformen, därest den icke i sin helhet kan genomföras för hela landet, genomföres partiellt för områden med de högsta sjukvårdsutgifterna, där sjukvårds- och andra sociala förhållanden göra åtgärder från statens sida nödvändiga. För varje år som reformen uppskjutes, förlora skattebetalarna i Norrbottens län 5 miljoner kronor. Vårt län tvingas av omständigheterna att hålla sig med en relativt decentraliserad sjukvård, som gör att den ekonomiskt blir synnerligen betungande för länets skattebetalare. Ur landstingets skrivelse till regeringen vill jag här inför kammaren citera följande avsnitt, som i korthet klargör situationen där uppe i norr och som samtidigt utgör en mycket stark polemik mot regeringens linje i berörda fråga: »Viktigare än för landstingets ekonomi är emellertid denna socialreform för den enskilde medborgaren. Inbyggaren i detta län har det på grund av stor försörjningsbörda och ojämna arbetsförhållanden i allmänhet mera ekonomiskt knappt än vad förhållandet är på andra håll i landet. Klimatet är hårt och nedbrytande för hälsan. Avstånden äro stora och resor till läkare och sjukvårdsinrättningar kostnadskrävande. Svårigheter och bekymmer göra sig här påmint omedelbart, när inkomsten faller bort vid sjukdom. Åtkomsten av de nya och effektiva men dyra läkemedlen är det svårt för den enskilde att finansiera. Från landstingets sida lämnas årligen hjälp till sjuktransporter och inköp av vissa mediciner till ett belopp av cirka en kvarts miljon kronor, men detta förslår inte långt för täckande av de trängande hjälpbehoven. Med hänsyn

här till är den i princip beslutade sjukvårdsreformen en den angelägnaste socialreform, som för dagen väntar på en omedelbar lösning. Några administrativa svårigheter bör inte möta för reformens genomförande, enär landets sjukkasseeväsen är berett att taga sig an de med reformen förenade uppgifterna.»

Och till allra sist: När man frågar oss, varifrån pengarna skola tas för att finansiera sjukvårdsreformen, vore det ju också skäl i att vederbörande utsträcker sig till att fråga även de borgerliga och socialdemokratiska ledamöterna på norrbottensbänken. Dessa ha nämligen varit med om att i landstinget kräva sjukvårdsreformens genomförande den 1 juli 1951. De ha därtill uttalat sin förvåning, ja, i en del fall även sin förtrytelse över att regeringen nu föreslår reformens uppskjutande på obestämd tid, och jag hoppas att de nu, när denna fråga skall avgöras, i konsekvens med sitt uppträdande i Norrbottens läns landsting bidra till att ge regeringen nederlag i föreliggande ärende.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan under punkt A, d. v. s. avslag på den föreliggande propositionen, och bifall till motionerna I: 531 och II: 631.

Herr SUNNE: Herr talman! Det framgår av det föreliggande utskottsutlåtandet, att man inom utskottet icke i alla avseenden har varit enig. Till utlåtandet äro nämligen fogade två reservationer, och den ena har särskilt berörts och motiverats av herr Carl Eric Ericsson, varför jag kanske inte så mycket behöver uppehålla mig vid den — reservanternas begära där en omprövning av kostnadsfrågorna och hemställa att i samband därmed även frågorna om sjukpenningförsäkringens konstruktion måtte upptagas, därvid särskilt förutsättningar för en samordning med andra socialförsäkringsformer måtte tillskapas.

Reservanternas anse, att den utformning, som sjukförsäkringen enligt propositionen fått, nämligen en obligatorisk bottenförsäkring med enhetliga ersätt-

Ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

ningsbelopp, påbyggd med en frivillig försäkring, innebär en ur många synpunkter olycklig lösning av frågan om sjukpenningens konstruktion. Inga hänsyn tas ju till inkomstbortfalllets storlek. Detta är en olägenhet, som man knappast kan säga uppväges av det föreslagna systemet med obligatorisk grundförsäkring. Det värsta är att detta system omöjliggör, något som också herr Carl Eric Ericsson framhöll, en rationell samordning mellan de skilda socialförsäkringsreformerna, såsom arbetslöshetsförsäkring, olycksfallsförsäkring, folkpensionering m. m. Man borde alltså i stället för att ha en obligatorisk och en frivillig sjukförsäkring göra hela sjukförsäkringen obligatorisk med fasta sjukpenningklasser liksom i den obligatoriska olycksfallsförsäkringen. Men när nu den samhällsekonomiska krisen tvingar oss till en reformpaus, bör denna, anse vi, utnyttjas till att åstadkomma en samordning av de olika socialförsäkringsreformerna.

Jag skall övergå till att något tala om den andra reservationen. Där yrkas att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla dels att givna uppdrag att ompröva kostnadsfrågorna i samband med 1947 års lag om allmän sjukförsäkring måtte utvidgas till att omfatta även frågan om systemet för avgiftsuppbörden, dels ock att övervägandena om en effektivisering av den frivilliga sjukförsäkringen måtte inriktas bland annat på ett upphävande av maximeringen av statsbidraget till läkarvården, successiv höjning av lägsta sjukpenningsskatten samt införande av familjetillägg.

Om statsbidragen nu konstrueras så, att avgifterna bli enhetliga i alla sjukkasseområden, kan det administrativa arbetet i hög grad förenklas såväl för sjukkassornas personal som för skatteväsendets. Skall man kunna genomföra sjukförsäkringsreformen inom rimlig tid, får man nog spara på andra områden, där det är möjligt. Tänker man lägga ned 260 miljoner kronor på den obligatoriska försäkringen — om den siffran håller, veta vi ju knappast någonting i dag, och om den tidpunkt, när det är

möjligt att genomföra reformen, veta vi väl knappast någonting heller — uppstår frågan, om man inte redan nu borde gå in för att förbättra den nuvarande frivilliga sjukförsäkringen. Och det talas ju i propositionen också om att regeringen överväger frågan om en effektivisering av denna försäkring. Svenska sjukkasseförbundet har framlagt en hel del förslag, som säkerligen skulle vara värda att ta fasta på. Så vill sjukkassefolket, att maximeringen av statsbidraget till läkarvården skall upphöra, och för att utjämna den kommande övergången till obligatorisk försäkring kunde man successivt genomföra en höjning av den lägsta sjukpenningsskatten och införa familjetillägg.

Herr talman! Med vad jag här har anfört ber jag att få yrka bifall dels till reservationen vid utskottets hemställan under punkten B av herr Jacobsson i Igelsbo m. fl., dels till den under punkten C av herr Jacobsson i Igelsbo och mig samt fröken Höjer avgivna reservationen.

Herr NORMAN: Herr talman! Som redan har framhållits är utskottet enhälligt när det gäller att tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition och därmed att avstyrka den motion som herr Helmer Persson här yrkat bifall till. Vi ha inte gjort det med lätt hjärta. Herr Persson trodde sig visserligen kunna utläsa ur utskottets hemställan att det för socialdemokraternas del vore slut med reformarbetet. Jag tror att vi kunna vara säkra på att ingen har med tyngre hjärta än socialministern lagt fram denna proposition om anstånd med ikraftträdandet av sjukförsäkringsreformen. Att genomföra denna sociala omvårdnadsåtgärd har varit ett av hans starka intressen inom socialpolitikens område. Att läget nu har blivit sådant att tidpunkten för reformens ikraftträdande måste skjutas fram, är säkerligen inte minst smärtsamt för socialministern. Jag tror inte heller att det inom utskottet bara är socialdemokraterna, som med tungt hjärta ha tillstyrkt denna proposition;

Ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

Jag är övertygad om att även de övriga ledamöterna helst skulle ha sett, att vi nu hade kunnat förverkliga den tanke, som vi hade år 1946, då reformen beslutades.

Herr Persson har funnit ett glädjämne i att kommunisterna i detta sammanhang ha blivit tillfrågade, varifrån pengarna till realiserandet av denna reform skola tas. Ja, har man inte något särskilt roligt, får man begagna de möjligheter att glädja sig, som finnas — det unnar jag honom gärna. Jag skall inte gå in på de olika synpunkter, som herr Persson här framförde. Jag förstår mycket väl, att uppskjutandet av reformen medför speciella svårigheter uppe i norra Sverige, där på grund av olika omständigheter medborgarna ha det alldeles särskilt besvärligt med den allmänna sjukvården. Jag kan således beklaga speciellt för denna landsändas del, att läget är sådant det är. Men vi ha inte kunnat komma längre inom utskottet. Visserligen påstår herr Persson att både regeringen och utskottet ställt sig avvisande till frågan om reformens genomförande i etapper, men det var nu inte alldeles riktigt refererat, utan tvärtom är det ju så, att såväl i propositionen som i utskottsutlåtandet diskuterades detta spörsmål, och utskottet har direkt framhållit att det, om de ekonomiska förhållandena bli sådana, att ett generellt genomförande av reformen behöver skjutas på ett större antal år, är i hög grad önskvärt att överväga, huruvida inte reformen kan förverkligas i etapper — vilken reformgren som bör ges företräde, har inte utskottet i detta läge velat bestämt uttala sig om, men vi ha påpekat skäl för att läkemedelsreformen förverkligas först. Huruvida sjukvårdsreformen lämpligen bör erhålla företräde, vill jag inte yttra mig om; man kan nog ur hela landets synpunkt, om man bortser från de speciella norrlandsförhållandena, anföra skäl för att den är kanske den minst betydelsefulla i detta sammanhang, men därom kunna ju delade meningar råda, och det gäller väl närmast här att väga de olika skälen mot varandra. Vad utskottet har velat

understryka är, att man inte bör skjuta frågan om att förverkliga reformen etappvis helt åt sidan, utan överväga, om inte detta blir en lättare framkomlig väg för genomförandet av reformen i sin helhet.

Om utskottets utlåtande i övrigt råder det olika meningar, och av reservanternas antal ser det ju ut som, om det skulle ha rått ganska starka meningsmotsättningar inom utskottet; det är jämnt halva utskottsdelegationen, som står bakom den första reservationen. Men de motsättningar, som man skulle kunna utläsa ur detta utlåtande, ha inte funnits, och vi ha inte haft någon votering, så att lotten fått avgöra, vilken halva som skulle stå för utskottsutlåtandet. Att de spörsmål, som ha berörts i reservationen, inte heller ha varit av särskilt stort intresse för reservanterna, framgår också av att de inte kostat på sig någon motivering för sitt yrkande utan bara hänvisa till sina motioner.

Nu förefaller det mig, som om läget skulle gestalta sig litet olika, beroende på vilket parti reservanterna tillhöra. Att herr Hagård, som här är reservant, och hans medmotionär, herr Skoglund, ha velat fästa uppmärksamheten på ett speciellt spörsmål, är ganska naturligt. De ha ju varit med i socialvårdskommittén och där i samarbete med övriga delegater utarbetat ett reformförslag beträffande detta spörsmål. Sedan har riksdagen löst frågan på ett annat sätt än socialvårdskommittén tänkt sig, och det är klart, att har man kommit till en bestämd uppfattning, att en fråga löses bäst på det och det sättet, har man litet svårt att acceptera en annan lösning. Herr Hagård har inte bara vid detta tillfälle utan även förra gången, när vi måste diskutera frågan om ett uppskjutande av reformen, fört fram dessa synpunkter.

I folkpartimotionen anläggas liknande synpunkter, men det är ingenting nytt. År 1946 diskuterade vi mycket noga igenom frågorna om samordningen av hela socialförsäkringssystemet, om sjukpenningförsäkringens konstruktion och om avgiftsuppbördens konstruktion; allt detta

Ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

var föremål för mycket noggranna överväganden i det tredje särskilda utskottet och för mycket långa diskussioner i riksdagen, och så intog riksdagen sin ståndpunkt. Det skall till mycket starka skäl för att riksdagen nu skulle ge ett förord för ett övervägande, som syftar till att riva ned grunden för den allmänna sjukförsäkringen, sådan den är beslutad. Det är klart att hela spörsmålet kan dryftas i de utredningar, som nu pågå, och sedan av Kungl. Maj:t.

Det avgörande i detta läge är enligt min mening, hur vi skola kunna förverkliga denna reform med hänsyn till kostnaderna. Om kostnadsfrågan föranleder oss att överväga en annan konstruktion av sjukpenningförsäkringen och avgiftsuppbörden o. s. v., tycker jag att vi böra undersöka denna fråga litet närmare. Men jag föreställer mig att detta kommer Kungl. Maj:t att göra, och jag inte bara föreställer mig det, utan jag vet att det är utlovat av statsministern i samband med att regeringen under vårsessionen meddelade att det statsfinansiella läget var sådant, att vi till hösten skulle få ta ståndpunkt till det nu föreliggande förslaget om ett uppskjutande av reformen.

Herr Hagård diskuterade i andra kammaren med statsministern frågan om en samordning av socialförsäkringssystemet och dess förhållande till sjukpenningförsäkringens konstruktion, och statsministern förklarade då att regeringen skulle pröva detta spörsmål i sammanhang med de utredningar, vilkas resultat sedan skulle framläggas. Att under sådana omständigheter engagera riksdagen att uttala en bestämd mening på denna punkt föreställer jag mig inte vara lämpligt. Ty skulle riksdagen i dag göra ett sådant uttalande, som föreslås i den första reservationen och i första delen av den andra reservationen, innebär det en bestämd rekommendation att riva upp 1946 års beslut. Det är inte motionärernas mening — i varje fall har herr Hagård bestämt försäkrat att han bara önskar en omprövning av lagen om allmän sjukförsäkring. Men av herr Sunnes anförande fick jag det

intrycket, att han och hans medreservanter ha en mera bestämd mening på den punkten, ty han förklarade helt frankt att 1946 års beslut var en olycklig lösning av frågan om sjukpenningförsäkringens konstruktion.

Jag tror att det är för tidigt att inbjuda riksdagen att säga någonting bestämt om den saken. Låt oss få den omprövning, som nu skall ske i Kungl. Maj:ts kansli, sedan de utredningar äro klara, som pågå beträffande långtidsplaneringen och beträffande förhållandet mellan statsbidraget och medborgarnas egna utgifter till sjukförsäkringen. När frågan kommer igen, då kan det vara den riktiga tiden att ta en bestämd ståndpunkt till om vi skola ha det på det ena eller det andra sättet, men till dess förefaller det mig, som om det vore klokast att avvakta och se vad som följer av det arbete som nu pågår.

Vad det sista önskemålet i herr Jacobssons, herr Sunnes och fröken Höjers reservation beträffar är det väl ganska onödigt att besvära Kungl. Maj:t med en skrivelse härom. De synpunkter och de önskemål, som herr Sunne ansåg behöva övervägas, komma ändå att övervägas av Kungl. Maj:t; sjukkaseförbundet har ju i en framställning uttalat precis de önskemål som reservanterna vilja ha framburna till regeringen.

Vi äro alla överens om att, när vi nu måste vänta ett antal år på den obligatoriska sjukförsäkringens ikraftträdande, det är mycket önskvärt, för att inte säga nödvändigt, att den nuvarande frivilliga försäkringen effektiviseras. Utskottet har givit ett starkt uttryck åt denna önskan och detta behov. Vi veta att det föreligger vissa önskemål beträffande hur effektiviseringen skall tillgå, och dessa önskemål komma att övervägas i vanlig ordning. Men att nu, innan detta övervägande har skett, föreslå att riksdagen skall säga, att precis så skall det ske, bara därför att en framställning därom har gjorts från sjukkaseförbundet, det vore väl ändå ganska, jag höll på att säga lättsinnigt. Vi skola väl, herr Sunne, gå den vanliga vägen och vara

Ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

nöjda med att Kungl. Maj:t prövar de här spörsmålen och att de bli övervägda från olika synpunkter vid remissbehandling o. s. v. När de komma på riksdagens bord efter detta övervägande, då först är den lämpliga tidpunkten att taga bestämd ståndpunkt. Det vore mycket olikt den svenska riksdagen att ge sådana förhandslöften som reservanterna föreslå. Att frågan överväges av Kungl. Maj:t, det önska vi alla, men det behöver inte riksdagen taga något initiativ till, eftersom ämnet redan ligger under Kungl. Maj:ts prövning. Socialministern har ju också i propositionen framhållit behovet av en effektivisering av den nuvarande frivilliga försäkring-en.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan under punkten A, varom vi alla utom herr Persson äro ense, och likaså bifall till utskottets hemställan under punkterna B, C och D och alltså avslag på de två här föreliggande reservationerna.

Herr **PERSSON, HELMER** (kort genmäle): Herr talman! Utskottsordföranden herr Norman deklarerar här att det känns mycket smärtsamt för socialdemokraterna att tvingas uppskjuta denna viktiga reform på obestämd tid, och vidare säger han, att det i detta ligger vissa glädjeämnen för herr Persson. Det finns inte så mycket logik i detta herr Normans resonemang, ty ingenting vore ju lättare än att ta bort smärtan för socialdemokraterna och ta bort glädjeämnen för mig genom att genomföra denna reform.

De ekonomiska möjligheterna att genomföra reformen i detta land finnas; det är egentligen detta som är sakens kärna, sådan frågan står i dag här i riksdagen. Vi böra komma ihåg att Sverige inte har varit i krig på över 140 år. Produktionen stiger undan för undan, och den har stigit i väldig utsträckning, sedan principbeslutet fattades av 1946 års riksdag. Därtill kommer att vår utrikeshandel har förbättrats i mycket stor utsträckning. Länder, som ha va-

rit i krig och varit ockuperade, ha redan genomfört den fria sjukhusvården. Jag kan nämna att t. ex. Tjeckoslovakien redan genomfört denna reform.

Herr Norman gjorde gällande att jag misstolkade såväl regeringens som utskottets uppfattning beträffande ett genomförande av denna reform i etapper. Det tror jag inte att jag gjorde. Man talar visserligen om att reformen kan genomföras i etapper, men realiter går man ju emot en sådan åtgärd, ty beträffande såväl den obligatoriska sjukförsäkringen som den fria sjukvården och de fria läkemedlen hänvisar man till den ekonomiska långtidsutredningen, och det betyder realiter att man även går emot ett genomförande av dessa etapper i reformen.

Därtill måste jag här deklarerera, att utskottet i vissa fall förordar en förfuskning av reformen.

Talaren avbröts här av herr talmanen, som påpekade, att den i § 12 mom. 2 av kammarens ordningsstadga bestämda tiden för kort genmäle nu vore av talaren överskriden.

Herr **NORMAN** (kort genmäle): Herr talman! I anslutning till det sista herr Persson yttrade ber jag att få läsa upp följande ur utskottets utlåtande: »Utskottet ansluter sig till den ståndpunkten, att om förutsättningar saknas för reformens förverkligande i dess helhet, man bör försöka genomföra reformen i etapper.» Det är klart och tydligt skrivet.

Herr **PETERSSON, EMIL**: Herr talman! De framställningar, som i anledning av propositionen nr 252 gjorts i motioner, har utskottets majoritet avisat med motivering, att hithörande spörsmål vore under utredning eller övervägdes inom socialdepartementet. Herr Norman, utskottets ordförande, anser att saken därmed är klar, och han ironiserar speciellt över folkpartimotionen, som dristat sig att komma med en del förslag, men det kan väl inte anses

Ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

som en försvårande omständighet att man försöker bidra till frågans lösning med en del synpunkter. Jag anser emellertid att det kan vara lämpligt att något dröja vid en del av de förslag som framställts motionsledes.

Alla äro väl ense om att sjukkassereformen under nuvarande ekonomiska förhållanden bör genomföras i etapper. Vad som därvid skall anses vara angelägnast, är en avvägnings- och bedömningsfråga med hänsyn tagen till våra resurser och till anpassningen till sjukkassereformen i dess helhet. Kan man inte under de närmaste åren ta ett betydande steg på etappvägen, så får man nöja sig med partiella reformer för att avhjälpa de värsta olägenheterna i nuvarande sjukkassesystem.

Bland ledande sjukkassefolk råder en samfällad mening, att sjukpenningen med nuvarande värde och i relation till försäkringsskyddet mot olycksfall i arbete och mot arbetslöshet är alltför ringa. Statistiken visar, att en mängd sjukkasemedlemmar har en sjukpenning av högst två kronor per dag, vilket ju inte tillnärmelsevis kompenserar förlusten av arbetsinkomst vid sjukdom. De nuvarande statsbidragsbestämmelserna innebära, att det utgår ett proportionellt större statsbidrag för försäkring i de lägsta sjukpenningklasserna än för försäkring i högre klass. Försäkringsavgifterna för högre sjukpenning måste därför bli relativt stora, vilket för många verkar avskräckande. I fråga om denna viktiga del av sjukförsäkringsproblemet har utskottet dock gjort ett positivt uttalande, som tacksamt skall erkännas, nämligen att utskottet anser »att en effektivisering av den nuvarande sjukförsäkringen så vitt möjligt bör genomföras».

Om statsbidragen konstruerades så, att avgifterna bleve enhetliga i alla sjukkasseområden, skulle, såsom det säges i motionerna I: 539 och II: 643, det administrativa arbetet i hög grad förenklas såväl för sjukkassornas personal som för skatteväsendet. Vi ha tillåtit oss att peka på detta, och det är möjligt, att, när tiden är inne, sådan ändring kom-

mer att anses vara en riktig väg och räknas bland de uppslag, som man kan ta ga under övervägande. Farhågorna för att en sådan anordning skall minska de lokala förtroendemännens insatser i sjukförsäkringen torde vara obefogade.

Ett stort ekonomiskt problem för sjukkassorna är att utgifterna för sjukvårdsförsäkringen ökat så kraftigt och tyvärr tendera att ytterligare svälla ut, så att de flesta centralsjukkassorna måst väsentligt höja avgifterna härför, detta på tillrådan av pensionsstyrelsen, sjukkassornas tillsynsmyndighet. En ändring av sjukvårdsbidraget är därför en trängande nödvändighet. Framställning till statsmakterna om höjning av detta bidrag har vid ett par tillfällen tidigare gjorts av Svenska sjukkasseförbundet. Pensionsstyrelsen har ställt sig välvillig härtill och föreslagit att läkarvårdsbidrag skall utgå utan maximering. Jag är särskilt angelägen att erinra om detta.

Läkemedelsersättningen är en frivillig prestation, som införts av sjukkassorna. Då i fråga om läkemedelsersättningen inga restriktioner finnas, har pensionsstyrelsen föreslagit att, när kostnaderna för läkarvård och läkemedel överstiga åtta kronor, statsbidraget för läkemedel skall bortfalla. Då läkemedelsförsäkringen berör nära hälften av samtliga sjukkasemedlemmar, skulle det vara ett steg bakåt, om man nödgades slopa denna förmån.

I väntan på den obligatoriska sjukförsäkringens genomförande ha många dröjt med anslutning till den frivilliga sjukkasserörelsen. Trots energisk upplysnings- och propagandaverksamhet var medlemstalet i de erkända sjukkassorna vid 1949 års slut endast cirka 55 procent av den vuxna befolkningen eller närmare bestämt 2 982 442 personer. Detta är något att tänka på.

För att öka medlemsantalet och därmed förbereda en smidig övergång till den obligatoriska försäkringen är det utomordentligt viktigt att även partiella reformer fortast möjligt genomföras. Som ytterligare stimulans till mera allmän anslutning bör jämväl införande av hustrutillägg övervägas.

Ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de båda reservationerna.

Herr ANDERSSON, ERIK GUSTAF: Herr talman! Vi kunna väl alla vara överens om att det är mycket beklagligt med det uppskov som utskottet här har förordat. Sjukförsäkringen har ju många gånger sagts vara en av hörnpelarna i vårt socialförsäkringssystem, men detta kan i full utsträckning bli fallet endast med en försäkring som omfattar hela folket. En frivillig försäkring är alltid behäftad med brister, som göra att den blir mindre effektiv.

En allmän, obligatorisk sjukförsäkring är därför synnerligen påkallad, och det nya uppskovet väcker givetvis misstämning på många håll. Så som den allmänna sjukförsäkringen utformades i 1946 års riksdagsbeslut blir den emellertid mycket kostsam för statsverket, och det är ju närmast detta som gör ett nytt uppskov nödvändigt. Hur angeläget man än anser det är att försäkringen träder i kraft, måste man ju ändå böja sig för det faktum, att utrymme saknas i statsbudgeten för en utgiftsökning av den storleksordning det här är fråga om.

Det hade emellertid varit mycket tacknämligt, om man redan nu hade kunnat ange den tidpunkt, då sjukförsäkringen kan träda i kraft. Det möter naturligtvis stora svårigheter att ange denna tidpunkt — man vet ju inte, hurudan den ekonomiska utvecklingen blir under de närmaste åren — men den ovisshet, som följer med ett uppskjutande på obestämd tid, medför mycket allvarliga olägenheter för sjukhassorna. Detta lägger en hämsko på deras verksamhet och medför mycket svåra obehag. Det är ju fråga, om man skall vidtaga förändringar i verksamheten, som på längre sikt kunna vara väl motiverade men som på kortare sikt kunna vara ganska meningslösa. Skall man genomföra dessa förändringar? Skall man vidtaga ytterligare förberedelser för att genomföra den allmänna sjukförsäkringen? Det är frågor som man gör sig men som lämnas obesvarade.

Vidare försvåras medlemsrekryteringen till den frivilliga sjukförsäkringen genom ovissheten om uppskovets varaktighet. I avvaktan på den allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande har anslutningen av nya medlemmar under de senare åren starkt nedgått, och man får räkna med att detta kommer att fortsätta under det interregnum som kommer att råda. Även detta är mycket beklagligt, men det är väl inte så mycket att göra åt det.

Jag vill emellertid poängtera att det ur sjukhassornas synpunkt vore synnerligen angeläget att få veta vid vilken tidpunkt man kan tänka sig att försäkringen skall träda i kraft. Redan nu kan man väl utgå ifrån att uppskovet blir ganska långvarigt; det är knappast troligt att staten under de närmaste åren kan avstå ytterligare över en kvarts miljard till sjukförsäkringen.

Då uppstår frågan vad man skall göra under tiden för att på ett mindre dyrbart sätt förbättra den nuvarande frivilliga försäkringen.

Det har pekats på möjligheten att genomföra reformen i etapper, och det är då närmast läkemedelsrabatteringen och den frivilliga sjukhassvården som framhållits såsom lämpliga föremål för delreformer. Ja, rent tekniskt sett är det naturligtvis möjligt att genomföra dessa delreformer utan att den allmänna sjukförsäkringen träder i kraft. Men skall man se till angelägenhetsgraden — och det bör man enligt min mening göra i det här fallet — är det inte dessa reformer som äro de viktigaste, utan det är en förbättring av sjukpenningförsäkringen som är den mest angelägna reformen.

Vad läkemedlen beträffar ersättas kostnaderna för dessa redan nu i stor utsträckning av sjukhassorna, och det i regel efter förmånligare grunder än som komma att gälla sedan reformen genomförs. Vad man i detta hänseende kanske alldeles särskilt skulle önska vore att den läkemedelsförteckning, efter vilken läkemedelsrabatteringen skall lämnas, kunde upprättas redan nu, ty om man väntar med detta, kommer det kan-

Ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

hända att bli så, när reformen skall genomföras, att läkemedlersättning kommer att utgå efter mindre förmånliga grunder än sjukförsäkringens tillämpa, och det vore enligt min mening inte så lyckligt.

Vad den fria sjukhusvården beträffar anser jag inte denna så betydelsefull, att den bör ha någon förtursrätt. De taxor, som man nu i allmänhet tillämpar i landstingen för sjukhusvården, äro så låga, att kostnaderna för en sjukhusvistelse inte hindra någon att få den vård han eller hon är i behov av.

Jag kan därför inte anse att de båda nämnda delreformerna böra ha någon särskild förtursrätt.

Sjukpenningen i den frivilliga försäkringen är, såsom alla veta, mycket låg, och det försämrade penningvärdet har medfört att den numera i allmänhet endast svarar mot en mycket liten del av inkomstbortfallet. Enligt 1948 års statistik var det endast 30 procent av stadsbefolkningen och 13 procent av landsbefolkningen som hade en sjukpenning överstigande tre kronor, och det är ju under nuvarande förhållanden ett ytterst obetydligt belopp. Därför anser jag att åtgärder för att stimulera sjukkasmedlemmarna att ha en högre sjukpenning böra vara de första åtgärder som man vidtager.

Det var visst herr Norman som framhöll att man, när man nu diskuterar de här frågorna, inte från riksdagens sida borde ge uttryck för några önskemål. Jag anser det tvärtom vara mycket angeläget att man från riksdagens sida säger vad det kan vara önskligt att man i första hand får genomfört, och jag avsluter mig i det fallet helt till det som från sjukkasmedlemmarnas sida har framhållits om vad som är det angelägnaste. Jag skulle vilja tillspetsa detta så, att enligt min mening varje ytterligare belopp, som staten under de närmaste åren anser sig kunna avvara till sjukförsäkringen, bör gå till en förbättring av sjukpenningen. Hur detta skall ske, får väl den pågående utredningen visa, men jag vill säga detsamma som herr Petersson i Karlskrona sade, att själva

grunderna för statsbidraget till sjukpenningförsäkringen äro mycket otidsenliga och böra omarbetas så, att de stimulera till en högre sjukpenning.

Då jag framhåller att varje tillgängligt belopp bör gå till förbättring av sjukpenningförsäkringen, vill jag göra ett undantag, och det är i fråga om ersättningen till läkarvårdsförsäkringen. Kostnaderna för den ha under de senaste åren sprungit upp så högt, att de hota att äventyra sjukförsäkringens ekonomi. Ett borttagande av den maximigräns, som gäller för statsbidraget till läkarvården, är därför mycket påkallat. Eljest är det möjligt att sjukförsäkringens måste antingen höja avgifterna på sådant sätt, att man motar bort en hel del medlemmar, eller också måste man minska på förmånerna. Det vore mycket olyckligt, om någon av dessa vägar skulle behöva tillgripas. Därför anser jag att ett borttagande av maximeringen av statsbidraget till läkarvårdsförsäkringen är något av det allra angelägnaste.

Det har talats här om en samordning mellan sjukförsäkringen och övriga socialförsäkringsgrenar. Jag har själv varit en mycket stark anhängare av idén om en samordning mellan de olika socialförsäkringsgrenarna, närmast då mellan sjukförsäkringen och olycksfallsförsäkringen, vilket naturligtvis vore en åtgärd av mycket stor betydelse. Så som olycksfallsförsäkringslagen numera är utformad efter de senaste ändringarna, tror jag dock inte att det är realistisk politik att önska sig en sådan samordning. Jag tror nämligen inte det är möjligt att med nuvarande bestämmelser få till stånd en sådan samordning mellan sjukförsäkringen och olycksfallsförsäkringen som skulle vara önskvärd. Man bör därför inte alltför mycket hänge sig åt ett önsketänkande beträffande en dylik samordning.

Herr talman! Detta var några synpunkter, som jag ville anföra vid detta tillfälle, då frågan om ett uppskov skall avgöras. Det är min förhoppning att de synpunkter, som jag har anfört, också skola beaktas inom socialdepartementet,

Ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

när man nu överväger de åtgärder, som böra vidtagas för att förbättra den nuvarande sjukförsäkringen.

Häri instämde herr *Sundvik*.

Herr NYSTRÖM: Herr talman! För att herr Persson inte skall bli vilseledd, vill jag i anslutning till hans inlägg i debatten säga, att smärtan för socialdemokraternas vidkommande vid ett eventuellt ställningstagande från riksdagens sida till förmån för utskottets förslag inte blir särskilt stor. Smärtan blir inte stor helt enkelt av den anledningen, att det svenska folket torde ha full förståelse för de svårigheter, som det nuvarande statsfinansiella läget för med sig, och därmed också vetskap om att den föreliggande frågan så småningom kommer att vinna sin lösning. Jag tar alltså för naturligt att man bör avvakta resultatet av den pågående utredningen angående den ekonomiska långtidsplaneringen.

Herr Persson har i sitt inlägg i debatten bl. a. berört de svårartade förhållandena inom sjukvården i Norrbotten. Jag känner mycket väl till läget inom sjukvårdsområdet för Norrbottens vidkommande, och situationen där är sådan att vi med tacksamhet skulle mottaga ett beslut om en allmän sjukförsäkring. Men då det statsfinansiella läget inte möjliggör ett dylikt beslut just nu, får man böja sig för fakta. Herr Persson har sig säkerligen bekant att vid den tidpunkt, då beslutet om den allmänna sjukförsäkringen fattades, beräknades kostnaderna härför till 200 miljoner kronor. Nu uppgå de beräknade kostnaderna till 261 miljoner kronor. Jag skulle rösta för herr Perssons förslag, om det vore så att herr Persson här skulle kunna rekommendera en acceptabel linje, efter vilken det ekonomiska i denna fråga kunde ordnas, men det kan inte herr Persson.

Herr talman! Jag yrkar sålunda bifall till utskottets förslag.

Herr PERSSON, HELMER: Herr talman! Jag vill påpeka att första kamma-

ren icke är något Kebnekaise, så man behöver inte ta i så våldsamt hårt.

Herr Nyström deklarerade att det blir inte någon smärta för honom, om regeringens proposition i denna fråga blir bifallen av riksdagen. Men det säger han inte i Norrbotten, och det säger han inte i Norrbottens läns landsting, utan han säger där precis tvärtom. Men jag noterar vad herr Nyström nyss sagt, att det smärtade honom inte ett dugg. Jag noterar det, därför att smärtan för Norrbottens skattebetalare blir så mycket större, om regeringens proposition blir bifallen. Jag noterar också herr Nyströms yrkande och tillägger att i denna fråga kommer jag att begära votering och rösträkning. Jag säger det redan nu, för att det inte sedan skall uppfattas som om vi göra det av okynne.

Herr NORMAN: Herr talman! För att det inte skall föreligga något missförstånd mellan mig och herr Andersson bör jag kanske säga, att jag tror att han missuppfattade mig något, när han refererade mig så, att jag skulle sagt att det inte är lämpligt att riksdagen uttalar något önskemål om det ena eller det andra. Jag är fullt överens med herr Andersson om att det är mycket lämpligt att riksdagen uttalar önskemål både vid det ena och det andra tillfället. Hade det varit så, att det här uppslaget, som kommit fram i en motion från folkpartihåll, varit ett nytt uppslag, skulle jag mycket gärna ha varit med om att i motiveringen skriva in ett önskemål om att dessa synpunkter måtte beaktas, när det gäller effektiviseringen av den frivilliga sjukförsäkringen. Men nu ha ju dessa önskemål redan framförts till Kungl. Maj:t genom en framställning från sjukkassembund, och att då från riksdagens sida göra någonting annat än att uttala en allmän önskan om en effektivisering vore enligt min mening att på förhand ta bestämd ståndpunkt, vilket riksdagen bör vänta med till dess förslaget kommer från Kungl. Maj:t.

Ang. ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan bifalla de i ämnet väckta motionerna.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Persson, Helmer*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och bifallas de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Persson, Helmer*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 116;

Nej — 8.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Med avseende å punkten B, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats

dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet beträffande nämnda punkt avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ericsson, Carl Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet beträffande nämnda punkt avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ericsson, Carl Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 55.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidare gjorde herr talmannen jämlikt de i fråga om punkten C förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet beträffande nämnda punkt avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bi-

Ang. ändrad disposition av vissa skolhemman.

fall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sunne* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50 punkten C, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet beträffande nämnda punkt avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sunne* begärde rösträkning verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 106;

Nej — 20.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten D hemställt.

Ang. ändrad disposition av vissa skolhemman.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av vissa fastigheter, som anslagits såsom avlöningstillgång vid allmänna läroverk, jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 205, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådspro-

tokollet över ecklesiastikärenden för den 31 mars 1950, föreslagit riksdagen att dels medgiva, att i propositionen angivna skolhemman jämte därtill hörande kapitalmedel från och med dag, som Kungl. Maj:t ägde bestämma, finge upphöra att vara särskilda löneförmåner vid rektors- eller lärartjänst vid allmänt läroverk, dels medgiva, att hemmanen från och med samma dag finge övertagas till förvaltning av domänstyrelsen och därvid — så snart det kunde ske utan hinder av vid tiden för övertagandet löpande arrendekontrakt — förvaltas i enlighet med gällande förordning angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela beslut i fråga om den eftergift i avträdande tjänstinnehavare eventuellt åvilande ersättningsskyldighet för bristande byggnad och underhåll å skolhemman, som efter omständigheterna funnes skäliga.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bergh* (I: 482) och den andra inom andra kammaren av herr *Braconier* m. fl. (II: 571), i vilka hemställets, att riksdagen måtte med avslag å propositionen hos Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning av de rättsliga grunderna för ett överförande till statsverket av ifrågavarande skolhemman.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 482 och II: 571,

1. medgiva, att ifrågavarande skolhemman jämte därtill hörande kapitalmedel från och med dag, som Kungl. Maj:t ägde bestämma, finge upphöra att vara särskilda löneförmåner vid rektors- eller lärartjänst vid allmänt läroverk;

2. medgiva, att hemmanen från och med samma dag finge övertagas till förvaltning av domänstyrelsen och därvid — så snart det kunde ske utan hinder av vid tiden för övertagandet löpande arrendekontrakt — förvaltas i enlighet med gällande förordning angående grun-

Ang. ändrad disposition av vissa skolhemman.

der för förvaltningen av viss kronoegen-
dom;

3. bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela beslut i fråga om den eftergift i avträ-
dande tjänsteinnehavare eventuellt åvi-
lande ersättningskyldighet för bristan-
de byggnad och underhåll å skolhem-
man, som efter omständigheterna funnes
skälig.

I motiveringen hade utskottet yttrat
bland annat:

»Utskottet har vid sin prövning av
förevarande ärende — med hänsyn bland
annat till att inkomsterna av skolhem-
manen icke skola enligt gällande avlö-
ningsreglemente utgöra någon förmån
utöver lönen — ansett att övervägande
skäl tala för att åtgärder nu vidtagas i
syfte att avveckla det föräldrade jord-
avlöningsystem, varav skolhemmanen
utgöra en kvarleva. Utskottet tillstyrker
därför bifall till Kungl. Maj:ts föreva-
rande förslag och har för sin del funnit
det ändamålsenligast, att förvaltningen
av skolhemmanen överlämnas till do-
mänstyrelsen på sätt departementsche-
fen förordat.»

Vid utlåtandet hade reservationer av-
givits

1) av herrar *Mannerskantz, Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Svensson* i Grön-
vik, *Boman* i Kieryd, *Rubbestad* och *Bir-
ke*, vilka ansett, att utskottets hemstäl-
lan i nedan angivna delar bort hava följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av
Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna
I: 482 och II: 571,

2. hos Kungl. Maj:t hemställa om ut-
redning angående skolhemmanens försäljning, varvid hemmanen i avvaktan på statsmakternas beslut i anledning av utredningen må från och med dag, som under 1. angivits, övertagas till förvaltning av vederbörande stiftsnämnder och därvid — så snart det kan ske utan hinder av vid tiden för övertagandet löpande arrendekontrakt — förvaltas i enlighet med gällande stadga angående stiftsnämnds förvaltning av ecklesiastik jord;»

2) av herr *Ivar Persson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr BERGH: Herr talman! I den reservation, som har fogats till detta utskottsutlåtande, äro två önskemål framställda, det ena att dessa lönehemman försäljas snarast möjligt och det andra att i avbidan på att så sker förvaltningen stannar hos respektive stiftsnämnder. Såvitt jag förstår äro båda dessa önskemål väl grundade.

I fråga om önskemålet om försäljning är först att säga, att vi här otvivelaktigt ha en kvarleva av ett föräldrat lönesystem, som bör avvecklas. Riksdagen har ju redan i ett tidigare sammanhang beslutat, att de som uppbara avkastningen från dessa löneboställen icke därigenom skola få förmåner, som gå utöver den eljest fastställda lönen.

Det resonemanget gäller rimligtvis i de fall, då det är fråga om kronodonationer. Gäller det enskilda donationer, lär väl frågan ställa sig litet annorlunda. Men om den saken är inte tal i det här sammanhanget, ty det lär inte med visshet kunna påstås beträffande något av de lönehemman, som diskuteras i den föreliggande propositionen, att det är fråga om annat än en kronodonation; i några fall är frågan svävande, men man har inte med visshet kunnat påstå, att det är enskilda donationer.

Om man alltså utgår från att det är ett lönesystem som bör avvecklas, följer därav, såvitt jag begriper, som något ganska självklart, att man icke bör belasta statens förvaltningsapparat med dessa hemman, utan det enklaste och mest radikala i detta sammanhang är att man gör sig av med dem i befintligt skick, så att man slipper ha med dem att göra sedan. Det var motiveringen till önskemålet om försäljning av dessa hemman.

Det andra önskemålet som nämndes var att i avbidan på hemmanens försäljning stiftsnämnderna skulle ha hand om dem. Det förefaller mig vara en ganska praktisk åtgärd, att man inte flyttar över förvaltningen till domänstyrelsen eller

Ang. ändrad disposition av vissa skolhemman.

fattar något beslut i den riktningen, innan försäljningsfrågan är klar.

Nu har emellertid, herr talman, denna reservation råkat ut för ett litet formellt missöde, i det att den i fråga om förvaltningen går utöver den kungl. propositionen utan att vara underbyggd av någon motion. Fördenskull kan proposition icke framställas på reservationen, och jag är därför förhindrad att yrka bifall till den. Men nog förefaller det mig vara rätt rimligt, att man i utskottets motivering tar in någonting, som ger uttryck åt detta önskemål beträffande en försäljning av hemmanen, vilket i detta sammanhang, såvitt jag förstår, är det viktigaste. Därför skulle jag, herr talman, vilja föreslå att på sidan 10 i utskottets motivering i omedelbar anslutning till andra stycket göres följande tillägg: »Utskottet anser emellertid att innan ett dylikt överlämnande äger rum» — det är fråga om överlämnande till domänstyrelsen — »utredning bör ske angående lämpligheten av hemmanens försäljning».

Med den ståndpunkt som vi reservanter ha intagit i fråga om förvaltningen av lönehemmanen är det litet svårt för oss att vara med om ett sådant uttalande som att det är *ändamålsenligt* att domänstyrelsen får hand om dem. Jag föreslår därför en liten förändring av sista meningen i det andra stycket på sidan 10, så att den meningen får följande lydelse: »Utskottet tillstyrker därför bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och har sålunda för sin del ej velat motsätta sig att förvaltningen av skolhemmanen överlämnas till domänstyrelsen på sätt departementschefen förordat.»

Herr talman! Jag har velat göra dessa båda yrkanden beträffande motiveringen och föreslår alltså bifall till utskottets hemställan med dessa ändringar i motiveringen.

Herr PERSSON, IVAR: Herr talman! Jag är i stort sett ense med utskottet i fråga om det beslut, som vi här gå att fatta. Det har emellertid varken i pro-

positionen eller i utskottets utlåtande framställts någon erinran mot det av vissa myndigheter framförda förslaget om att försäljning av dessa egendomar bör ske, och reservanterna ha direkt pekat på detta såsom någonting önskvärt — herr Bergh sade nyss att det är bäst för det allmänna att göra sig av med dessa egendomar i befintligt skick. Då jag inte kunnat se saken på det sättet, har jag till utlåtandet antecknat en blank reservation.

Jag kan nämligen inte finna det vara bäst för uppehållande på längre sikt av en god produktivitet vid dessa gårdar att man försäljer dem nu. Även om, som jag förutsätter, dessa egendomar med deras gamla och dåliga bebyggelse i stor utsträckning skulle försäljas till relativt låga priser, skulle modern arbetsbesparande bebyggelse inte kunna uppföras på de sålunda friköpta egendomarna utan att ägarna skulle få en mycket tung skuldbörda. Då egendomarna genom det sätt, på vilket de ha utarrenderats enligt tidigare gällande bestämmelser, kommit att visa mycket stora brister i fråga om bebyggelsen, är det enligt min mening riktigare att det allmänna, staten, också rustar upp egendomarna, särskilt som en förändring nu skall ske i fråga om förvaltningen av dessa jordar. Jag menar att staten ekonomiskt givetvis orkar med en sådan upprustning, vilket de enskilda knappast göra under nuvarande förhållanden.

Då invänder kanske den, som anser sig i speciell grad representera det allmännas rätt, att avkastningen av dessa gårdar i så fall blir mycket låg under en lång följd av år. Jag vill härtill gemäla, att statens domäner böra ses som en helhet och att de bättre utrustade egendomarna böra hjälpa till att hålla sådana egendomar i ordentligt skick, som kräva mera av investeringar. Den skyldighet att hålla byggnader i ordentligt skick, som ålagts enskilda, vilka utarrendera jord, menar jag att staten beträffande sina egendomar inte bör undandraga sig. I stället bör staten givetvis föregå med gott exempel, och det har den ju gjort i ganska många fall,

Ang. ändrad disposition av vissa skolhemman.

men inte alltid. Jag påpekar detta, därför att just i mina bygder har det flera gånger hänt, att domänstyrelsen sålt dåligt bebyggda egendomar, vilka sedan ingalunda, åtminstone inte inom rimlig tid, kunnat få den moderna bebyggelse, som har förekommit där staten själv har stått för upprustningen. Jag anser knappast att ett sådant handlingssätt är staten värdigt. Det är också att märka att det här gäller brukningsdelar, som — med den målsättning som vi ha här i landet för jordbrukets bedrivande, d. v. s. vi inrikta oss på familj jordbruk — äro av den storleksordningen, att de utan tvekan böra bestå som egna brukningsdelar.

Skulle man sälja i befintligt skick de egendomar, som vi här ha att besluta om, utan att bry sig om vilka möjligheter som kunna finnas att få dem i fullgott skick, skulle man enligt min mening icke handla riktigt. Staten slipper visserligen betydande utgifter för dagen men tillgodoser icke på bästa sätt dessa jordbruks avkastningsmöjligheter på längre sikt. Detta senare, att få egendomarna i sådant skick att de på längre sikt verkligen kunna ge en fullgod avkastning, är väl i alla fall någonting som vi ur både allmän och enskild synpunkt böra sträva efter, när det gäller statens jord.

Herr talman! Med dessa erinringar anser jag mig i alla fall kunna biträda utskottets hemställan.

Herr LARSSON, SVEN: Herr talman! Utskottet är enigt om att i propositionen angivna skolhemman från och med dag, som Kungl. Maj:t äger att bestämma, skola upphöra att vara särskilda löneförmåner vid rektors- eller lärartjänst vid allmänt läroverk. Vad som skiljer utskottsmajoriteten och reservanterna åt är, att reservanterna önska att riksdagen redan nu skall göra ett uttalande om att hemmanen skola försäljas, vilket utskottsmajoriteten icke anser vara lämpligt. Även utskottsmajoriteten medger dock, att det vid en senare tidpunkt kan befinnas lämpligt

att försälja dem. Domänstyrelsen har i sitt yttrande för sin del förklarat, att styrelsen anser det lämpligt att så sker.

Byggnads- och underhållsskyldigheten på dessa hemman åvilas arrendatorerna, och att den inte fullgjorts på alla bästa sätt framgår av den tredje punkten i utskottets yrkande, där det föreslås att riksdagen skall bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela beslut i fråga om eftergift i avträdande tjänstinnehavare eventuellt åvilande ersättningsskyldighet för bristande byggnad och underhåll å skolhemman. Om riksdagen i dag i enlighet med reservanternas förslag gör ett uttalande om att dessa hemman skola försäljas, förmodar jag att de byggnader på dem som ännu befinna sig i sådant skick att de kunna användas inte komma att bli bättre under de närmaste åren, åtminstone inte medan utredningen pågår. Jag skulle snarare tro, att i så fall ingen av de nuvarande innehavarna kommer att bry sig om att under mellanperioden underhålla byggnaderna.

Herr Ivar Persson förklarade, att det inte är staten värdigt att lämna ifrån sig byggnaderna i nu befintligt skick, utan att staten först bör rusta upp dem. Men faktum är ju att det är de hittillsvarande innehavarna av hemmanen som ha eftersatt sin byggnads- och underhållsplikt. Om staten, såsom herr Ivar Persson föreslår, före försäljningen skulle rusta upp byggnaderna, så att de bli i fullgott skick, misstänker jag att detta kommer att bli så dyrt, att staten vid en försäljning inte kommer att kunna få ut något för jorden. Då vore det väl i så fall bättre att staten skänkte bort jorden utan att först påtaga sig dessa utgifter.

Då frågan ligger till på detta sätt, herr talman, anser utskottets majoritet att riksdagen icke nu bör göra ett uttalande om att hemmanen skola försäljas, utan det bör ankomma på Kungl. Maj:t eller domänstyrelsen att i framtiden bestämma hur det lämpligen bör förfaras med dessa egendomar.

Med vad jag anfört yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Ang. ändrad disposition av vissa skolhemman.

Herr BERGH: Herr talman! Det gläder mig att även herr Ivar Persson i Skabersjö tycks vara inne på den linjen, att de gamla skolhemmanen skola försäljas så snart som möjligt. Såvitt jag förstod herr Larssons yttrande rätt, hade inte heller han i princip något att invända häremot, men han sträckte sin blygsamhet och försiktighet så långt, att han ändå inte ville vara med om ett uttalande som rekommenderar en utredning med det syftet. Jag har svårt att förstå, hur herr Larssons principiella inställning kan förenas med en sådan tillbakadragenhet.

När det gäller det speciella önskemål som herr Persson gav uttryck åt, nämligen att det allmänna skall rusta upp dessa hemman, förse dem med fullständiga, prima åbyggnader o. s. v., var min första reflexion, att herr Persson i detta resonemang inte företrädde det allmännas utan de presumtiva köparnas intressen. Men när jag tänker på saken närmare, måste jag nog säga att den reflexionen var felaktig. Jag lutar närmast åt den uppfattningen, att ett bifall till herr Perssons linje i detta fall skulle bringa de eventuella köparna i ett ganska besvärligt läge. Var och en vet ju att vi just nu och sannolikt även ett antal år framåt måste dras med mycket höga byggnadskostnader. Om dessa egendomar skola försäljas, måste man väl ändå tänka sig, att det skall tillämpas så pass affärsmässiga principer, att staten skall skaffa sig täckning för sina utgifter för byggnadernas upprustning o. s. v. Det skulle då bli fråga om mycket stora belopp. Följaktligen skulle det också bli mycket svårt för dem som skulle köpa hemmanen att komma ut med dessa pengar. Såvitt jag begriper, komma de eventuella köparna i ett bättre läge, om egendomarna säljas i befintligt skick och om köparna i efterhand allt efter förmåga få sörja för att byggnadernas tillstånd förbättras undan för undan. Därigenom skulle köparna faktiskt komma i ett avsevärt bättre läge än om riksdagen skulle följa herr Ivar Perssons linje.

Då vi ändå i princip tyckas vara eni-

ga om att staten inte bör belastas med förvaltningen av dessa egendomar, har jag svårt att förstå, hur man över huvud taget kan motsätta sig att det i motiveringen skrives in ett så försiktigt uttalande som det jag har formulerat om att riksdagen anser det lämpligt, att det företages en utredning i syfte att dessa hemman skola försäljas.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Bergh*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i motiveringen, att andra meningen i det stycke, som å s. 10 i det tryckta utlåtandet började med orden »Utskottet har» och slutade med »departementschefen förordat», utbyttes mot följande: »Utskottet tillstyrker därför bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och har sålunda för sin del ej velat motsätta sig, att förvaltningen av skolhemmanen överlämnas till domänstyrelsen på sätt departementschefen förordat. Utskottet anser emellertid, att innan ett dylikt överlämnande äger rum, utredning bör ske angående lämpligheten av hemmanens försäljning.»

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 211, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Berghs* under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröst-

Ang. viss förstärkning av civilförsvaret m. m.

ningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för arbetsvård åt partiellt arbetsföra, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. viss förstärkning av civilförsvaret m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss förstärkning av civilförsvaret, sjukvårdsberedskapen samt den särskilda polisverksamheten för hindrande och uppdagande av spioneri m. m.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 248, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 13 oktober 1950, föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att den i avlöningsstaten för civilförsvarsstyrelsen upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal finge för budgetåret 1950/51 överskridas med högst 180 000 kronor,

dels medgiva, att den i avlöningsstaten för civilförsvarsområdenas administration upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal finge för samma budgetår överskridas med högst 550 000 kronor,

dels å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under elfte huvudtiteln såsom reservationsanslag anvisa till Utrustning m. m. av beredskaps-sjukhus vid krig eller krigsfara 4 000 000 kronor,

till Engångsanskaffning av materiel 19 420 000 kronor,

till Inköp av brandmateriel 7 205 000 kronor,

till Bidrag till kommuner för anordnande av branddammar för civilförsvarsändamål 300 000 kronor,

till Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. 6 000 000 kronor

samt till Kostnader för viss motorfordonsberedskap 3 055 000 kronor,

dels ock å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under statens allmänna fastighetsfond till Vissa skyddsrumsanläggningar anvisa ett investeringsanslag av 6 000 000 kronor.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

A. medgiva, att den i avlöningsstaten för civilförsvarsstyrelsen upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal finge för budgetåret 1950/51 överskridas med högst 180 000 kronor;

B. medgiva, att den i avlöningsstaten för civilförsvarsområdenas administration upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal finge för budgetåret 1950/51 överskridas med högst 500 000 kronor;

C. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under elfte huvudtiteln såsom reservationsanslag anvisa

1) under Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården till Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara 4 000 000 kronor;

2) under Civilförsvaret till
a) Engångsanskaffning av materiel 19 000 000 kronor;

b) Inköp av brandmateriel 7 205 000 kronor;

c) Bidrag till kommuner för anordnande av branddammar för civilförsvarsändamål 300 000 kronor;

d) Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. 6 000 000 kronor;

e) Kostnader för viss motorfordonsberedskap 3 055 000 kronor;

D. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under statens allmänna fastighetsfond till Vissa skyddsrumsanläggningar anvisa ett investeringsanslag av 6 000 000 kronor;

Ang. viss förstärkning av civilförsvaret m. m.

E. i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört beträffande vissa anslag, som icke upptagits under A—D.

Herr OLSSON: Herr talman! Det är säkert med stor tillfredsställelse man på alla håll erfar den enighet, som nu råder om inte bara det militära utan även det civila försvaret. Jag vill här gärna ifrån de synpunkter, som jag har anledning att anlägga i egenskap av länschef, uttala min tillfredsställelse över att man har kommit fram till denna upprustning av även de delar av försvaret, som sortera under inrikesdepartementet.

Vi ha att se denna fråga, liksom försvarsfrågorna i övrigt, mot den internationella bakgrunden. Om den behöver jag inte tala; tidningarnas telegramsidor bära tillräckligt vittnesbörd om hur allvarligt läget i världen är och vilka risker som även vår nation kan råka ut för. Det är väl ingen tvekan om att vi alla i detta land också efter det andra världskriget grepos av en väl stor fredsoptimism, som ledde till att vi avrustade inte bara militärt utan också på andra områden mer än vad som med hänsyn till dagens läge skulle ha varit önskvärt. Vi hålla nu på att dra konsekvenserna av de hårdhänta lärdomar, som utvecklingen har gett oss, och äro nu i färd med att anpassa oss efter det nya läget. Det är i full överensstämmelse med denna anpassning som vi nu åstadkomma denna upprustning av civilförsvaret och det försvar som består i bekämpande av spioneri och därmed jämförlig verksamhet.

Bakom det förslag, som nu ligger på kamrarnas bord, står ett enhälligt statsutskott. Jag har inte i och för sig någon anledning att bryta den enighet, som på detta sätt har demonstrerats av utskottet. Men det må kanske ändå vara mig tillåtet att när nu denna fråga passerar kammaren uttala min ledsnad över att dels en nedprutning har skett av det begärda materielanslaget och dels en mindre nedprutning har företagits beträffande anslaget till civilförvarsområdenas

administration. Det är inte minst denna sista nedprutning, som jag är litet bekymrad över.

Enligt min mening är det nämligen just inom civilförsvarets lokala organisation, som behovet av en upprustning är allra störst och där alltså nedprutningsförsök äro minst motiverade. Denna uppfattning bygger jag på de erfarenheter, som jag har inhämtat under min verksamhet som länschef.

Tillåt mig, herr talman, att helt kort angiva min syn på civilförsvarets organisation sådan den i dag ter sig. Jag skulle vilja karakterisera denna organisation så, att det sitter ett stort och förnämligt huvud på en liten och bräcklig kropp. Civilförvarsstyrelsen har vuxit ut och är full av arbetslust och vilja att göra en insats på sitt område. Men ute på fältet är det inom civilförvarsområdena som parollerna ifrån den centrala civilförvarsledningen skola förverkligas. Där saknas i stor utsträckning både personella och ekonomiska resurser för att förverkliga parollerna i fråga. Det hjälper inte hur modern centralledningen är, hur många cirkulär den sänder ut, hur många anvisningar den ger om hur man skall ordna civilförsvaret, om det inte finns en lokalorganisation som är i stånd att effektuera det som begäres av den. Om inte den lokala organisationen motsvarar vad topporganisationen kräver av den, kommer civilförvarsapparaten att delvis mala tonning, och jag skulle vilja påstå att läget i betydande utsträckning är sådant i dag.

Landsfiskalerna äro som bekant i de allra flesta fall civilförvarschefer. De äro skyldiga att vara det, och jag har själv varit med om att pålägga dem denna skyldighet. För sin verksamhet på civilförsvarets område ha landsfiskalerna ett arvode, som icke står i någon rimlig proportion till det merarbete som pålägges dem. Landsfiskalerna ha även sitt ordinarie arbete att sköta. Den som har haft någon liten kontakt med landsfiskalsorganisationen i det praktiska livet vet, att landsfiskalerna sannerligen ha fullt upp med arbetsuppgifter, och ofta ganska betungande sådana. Skyldighe-

Ang. viss förstärkning av civilförsvaret m. m.

ten för dem att även fungera såsom civilförsvarschefer kommer alltså till som en extra börda utöver deras ordinarie uppgifter. Denna börda känns naturligtvis så mycket tyngre för dem, om deras verksamhet på civilförsvarets område inte uppskattas på rätt sätt av samhället.

För att fylla sin uppgift såsom civilförsvarschefer behöva landsfiskalerna biträdes hjälp i tillräcklig omfattning. Här brister det enligt min mening, och denna mening grundar jag, såsom jag redan sagt, på egna intryck och erfarenheter.

Det råder en betydande eftersläpning i civilförvarsorganisationen på det lokala planet. Denna eftersläpning kommer att bli ännu större i den mån man utökar och effektiviserar centralinstansen utan att samtidigt tillskapa en lokalorganisation, vilken motsvarar de prentioner som den centrala instansen ställer på den. I hela Örebro län ha vi för närvarande endast sju heltidsanställda biträden i de två största orterna, vilka ju från civilförvarssynpunkt äro synnerligen betydelsefulla. Dessutom finns ett anslag för tillfälliga biträden, som möjliggör anställande av ett halvtidsanställt biträde i de större samhällena, samt ett anslag med mycket obetydliga belopp för tillfällig hjälp åt de mera landsbygdsbetonade civilförvarsområdena.

Det är med stora bekymmer, som vi i länsstyrelsen betrakta utvecklingen på detta område. Vi äro fullt övertygade om att en av de viktigaste förutsättningarna för att vi skola kunna få ett effektivt civilförvar — och något annat äro vi icke betjänta av — är att en effektiv lokalorganisation skapas. Varje annan ordning innebär slöseri med både personella och materiella resurser.

Det är ur dessa synpunkter, herr talman, som jag beklagar att dessa nedprutningar av de belopp, som Kungl. Maj:t har föreslagit, ha kommit till stånd. Jag vet mycket väl att man på alla områden nu skall försöka eftersträva sparsamhet, och jag klagar inte alls över att statsutskottet försöker att så

mycket som möjligt åstadkomma besparingar. Jag uppskattar naturligtvis också den enighet, som råder kring frågor som beröra vårt militära och civila förvar. Men även om jag i detta läge inte kan framställa något yrkande — jag skulle helst ha velat yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition oförändrad — har jag ändå ansett det vara både min rätt och plikt att till kammarens protokoll uttala mina bekymmer.

I detta anförande instämde herr *Herlitz*.

Herr **MANNERSKANTZ**: Herr talman! Jag vill till kammarens protokoll anmäla, att jag under denna frågas behandling i avdelningen har framställt yrkanden i full överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag på de tre punkter, där statsutskottet senare har prutat ned beloppen, således i fråga om anslaget till civilförvarsområdenas administration, utbildnings- och övningsverksamhet samt till anskaffande av gasskyddsmateriel. Jag har också haft en avvikande mening antecknad till betänkandet. Jag och de övriga högerledamöterna fingo emellertid inte något stöd från några andra grupper. Efter överläggningarna i statsutskottet funno vi, att det bara skulle bli en tom demonstration att framställa ett dylikt yrkande, varför vi avstodo från att komma med en reservation, då det var ett så enhälligt motstånd från de andra partiernas sida. Det var således, betonar jag, endast för att vi inte skulle framstå såsom demonstranter vid alla tillfällen utan att ha någon chans att vinna framgång som vi avstodo från att reservera oss till förmån för Kungl. Maj:ts förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 214, i anledning av väckta motioner om framläggande för riksdagen av

Ang. antagande av tjänstemän vid riksdagsbiblioteket m. m.

en översikt över de offentliga investeringsbehoven på längre sikt;

nr 215, i anledning av väckta motioner om förbättring i landsbygdens postförbindelser; och

nr 216, i anledning av väckt motion om verkställande av en analys av riksstaten för budgetåret 1938/39 jämförd med statförslaget för budgetåret 1950/51 i syfte att klarlägga förvaltningskostnadernas ökning m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, såvitt propositionen avser förslag angående stämpelfrihet för expeditioner, som utgivas från fiskevärderingsnämnd; samt

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande direkta skatter, m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 24, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag om riksbankens personalorganisation efter utgången av år 1950 m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. antagande av tjänstemän vid riksdagsbiblioteket m. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 25, i anledning av styrelsens för riksdagsbiblioteket framställning om ändring av stadgarna för biblioteket, i vad avser införande av bestämmelser för antagande av tjänstemän vid biblioteket m. m.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen, med bifall till en av styrelsen för riksdagsbiblioteket gjord framställning, måtte besluta, att stadgarna för biblioteket skulle erhålla ändrad lydelse på sätt framginge av en vid utlåtandet fogad bilaga.

I nämnda bilaga, som innefattade förslag till ändring av §§ 6, 18 och 19 i stadgarna för riksdagsbiblioteket, var 6 § så lydande:

(Nuvarande lydelse:)

6 §.

Vid biblioteket äro anställda ordinarie befattningshavare i enlighet med vad gällande stat angiver samt, i mån av behov, icke ordinarie personal.

(Föreslagen lydelse:)

6 §.

Vid biblioteket äro anställda — — — icke ordinarie personal.

För anställning som tjänsteman vid biblioteket erfordras:

a) att i avlagd studentexamen eller fyllnadsprövning till sådan examen hava erhållit vitsord om minst godkända insikter i engelska, franska och tyska språken;

b) att hava avlagt licentiatexamen inom filosofiska eller juridiska fakulteten eller ock magister- eller kandidatexamen inom vardera av dessa fakulteter;

c) att inom riksdagsbiblioteket under tid av minst två månader hava genom-

Ang. antagande av tjänstemän vid riksdagsbiblioteket m. m. gått provtjänstgöring, anordnad på sätt som av överbibliotekarien bestämmes, och att under sådan tjänstgöring hava ådagalagt lämplighet för bibliotekstjänsten.

Befrielse från provtjänstgöring, helt eller delvis, kan av styrelsen medgivvas den, som erhållit intyg om godkänd provtjänstgöring vid annat statligt, större bibliotek.

Vid utlåtandet hade reservation anförts av herr *Mogård*, som ansett, att utskottet bort föreslå följande lydelse av andra stycket b) av § 6:

»b) att hava avlagt licentiatexamen eller ock magister- eller kandidatexamen vid universitet eller högskola inom riket».

Herr **MOGÅRD**: Herr talman! Till detta utskottsutlåtande har jag tagit mig friheten att foga en reservation som i sig själv kan synas beröra ett mycket obetydligt och anspråkslöst ärende.

Bankoutskottet har här haft att yttra sig om och ta ställning till ett förslag om ändring av stadgarna för riksdagsbiblioteket. Detta förslag är uppgjort av styrelsen för riksdagsbiblioteket. Då institutionen i fråga är riksdagens, alltså vår egen, har det synts mig, som om man hade anledning att i ett riksdagsutskott vara särskilt kritisk vid granskningen av ett dylikt förslag. Det är vid en kritisk granskning av förslaget i fråga som jag har tyckt mig finna, att det innehåller en hel del svaga punkter. Jag har dock inte brytt mig om att vidröra dem alla i en längre motivering, utan har nöjt mig med att påpeka en liten detalj som gäller behörighetsvillkoren för antagande såsom bibliotekstjänsteman.

Som damer och herrar ledamöter av kammaren kunna se på s. 4 i utskottets utlåtande, föreslås en sådan lydelse av stadgarnas § 6 b), att de, som skola få anställning som amanuenser och i fortsättningen bibliotekarier, skola ha avlagt licentiatexamen inom filosofiska

eller juridiska fakulteterna eller ock magister- eller kandidatexamen inom vardera av dessa fakulteter. De skola med andra ord vara antingen jur. lic. eller fil. lic. eller fil. mag. och jur. kand. respektive fil. och jur. kand. Det är alltså en mycket avsevärd kunskapsmängd man skall ha tillägnat sig för att kunna vinna anställning som amanuens vid vårt bibliotek.

Jag för min del har ansett det tillräckligt, att vederbörande avlagt licentiatexamen eller ock magister- eller kandidatexamen vid universitet eller högskola inom riket. Dessa tjänster skulle alltså kunna rekryteras från universitetens fyra fakulteter, men också specialhögskolorna skulle, med den lydelse jag föreslagit, kunna sända fram aspiranter till konkurrens om dessa tjänster.

Styrelsen för riksdagsbiblioteket har, när den nu tagit initiativet till särskilda behörighetsvillkor för amanuenserna vid vårt bibliotek, förklarat att det är två synpunkter som betingat dess förslag till förändring: dels böra vårt biblioteks stadgar överensstämma med universitetsbibliotekens och riksbibliotekets, och dels bör riksdagsbiblioteket utrustas med en sådan personal, att det är ett verkligt förvaltningsbibliotek. De kompetensbestämmelser, som nu föreslås till antagande, innebära emellertid ingalunda garantier för att personalen vid vårt bibliotek kommer att ha avlagt examen i något förvaltningsämne. En jur. kand. har väl i regel gjort det och en jur. lic. ännu mera. Men den filosofiska fakulteten rymmer ju snart sagt allt mellan himmel och jord, astronomi, matematik, psykologi, fornminnesforskning etc., och

Ang. antagande av tjänstemän vid riksdagsbiblioteket m. m.

en filosofie licentiatexamen ger därför ingen som helst garanti för att vederbörande har så att säga en teoretisk förvaltningsmässig bakgrund för sitt biblioteksarbete.

Det är då enligt min mening att onödigtvis begränsa rekryteringen till vårt bibliotek, när man, som biblioteksstyrelsen här föreslår, inskränker sig till bara de juridiska och filosofiska fakulteterna. Man kan gå längre, och man kan göra det eftersom faktiskt både universitetsbiblioteket och riksbiblioteket gå längre. Det är en felaktig formulering då riksdagsbibliotekets styrelse, till vilken bankoutskottet nu ansluter sig utan någon motivering i övrigt, förklarar att man vill hyfsa stadgarna för riksdagsbiblioteket och bringa dem i nära överensstämmelse med stadgarna för universitetsbiblioteket. I fråga om dessa har det nämligen sagts ifrån, att för antagande till extra ordinarie amanuens fordras avlagd licentiatexamen inom någon av de fyra fakulteterna eller ock, jämte kandidat- eller ämbetsexamen inom filosofisk fakultet, kandidatexamen inom annan fakultet. Det är alltså en fullständigt oriktig uppgift man behagar lämna oss, då man säger att man nu försöker bringa stadgarna för riksdagens bibliotek i närmaste överensstämmelse med vad som gäller för universitetsbiblioteket och riksbiblioteket.

Jag tror att den begränsning, som den förslagna lydelsen innebär, kommer att göra det svårare för riksdagsbiblioteket att rekrytera sina amanuenser från ett större område än som nu sker.

Vad sedan beträffar påståendet, att de antagna tjänstemännen genom de föreslagna reglerna skulle bli bättre utrustade för att ombesörja bibliotekstjänsterna vid ett förvaltningsbibliotek, så måste man fråga sig: Varför har det inte sagts ifrån, att personalen särskilt skall ha förvaltningssteoretiska insikter? För övrigt synes det mig som om en teologie licentiat i kyrkorätt skulle ha lika god bakgrund för att vara förvaltningsrättslig teoretiker som exempelvis en filosofie licentiat i religionshistoria. Den senare kan enligt den föreslagna bestäm-

melsen bli antagen som tjänsteman vid vårt bibliotek, medan teologie licentiaten i kyrkolagfarenhet skulle vara utesluten. Alumnerna vid våra specialhögskolor, som ge både licentiat- och doktorsgrad, torde för övrigt efter att ha avlagt dessa examina vara lika boksynta som en filosofie licentiat kan vara.

Därför har jag funnit det litet oriktigt, när man nu på detta tämligen godtyckliga sätt vill förändra stadgarna för anställning av riksdagsbibliotekets amanuenser. Den föreslagna ändringen är inte erforderlig. Av de nuvarande tjänstemännen har, tror jag, bara en enda examen i något ämne, som vidrör statskunskap eller förvaltningsrätt. De flesta äro licentiat i litteraturhistoria, och det kunna de vara också i fortsättningen — jag tror att ingen skada därigenom sker.

Vad jag menar med min lilla reservation är att vi, när man nu äntligen söker få till stånd bestämmelser för antagningen av tjänstemän vid vårt riksdagsbibliotek, inte skola begränsa det hela på ett sätt, som gör det ovigt och osmidigt och, tror jag, även dyrbart. En bibliotekstjänst innefattar i främsta rummet praktiskt arbete, och man behöver inte vara makalöst höglärd för att göra ett gott arbete som bibliotekstjänsteman. En av våra förnämsta litteraturprofessorer sökte under ett tidigare skede vid två tillfällen bli amanuens och vinna befordran inom ett av våra offentliga bibliotek, men han kunde inte användas i denna egenskap. Han kunde aldrig bli en praktisk biblioteksman, men han blev en förträfflig professor i sitt ämne. Så kan det gå också i fortsättningen. Jag menar alltså att man inte nu skall rusa åstad och antaga ett förslag, som efter vad jag tror inte är noga genomtänkt.

Förslaget innefattar också andra mycket svaga punkter. För anställning som tjänsteman vid biblioteket erfordras, enligt den föreslagna lydelsen av § 6, avlagd studentexamen, licentiatexamen och allt möjligt. Skall en vaktmästare eller ett skrivbiträde behöva uppfylla alla dessa kompetenskrav för att vinna anställning som tjänsteman vid riksdagsbiblioteket? Redan detta lilla exempel visar

Ang. antagande av tjänstemän vid riksdagsbiblioteket m. m.

ju, hur hafsigt och slarvigt man här har gått till väga.

Jag för min del nödgas alltså, med hänvisning till vad jag här har anfört, att yrka avslag på bankoktettets hemställan i detta ärende. Man kan återkomma nästa år med ett bättre genomtänkt förslag. Vi ha god tid på oss, när vi kunnat dröja så länge med denna sak som vi hittills gjort.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Enligt gällande statuter för kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken i Sverige fordras för antagning till amanuens eller i högre tjänstegrad, att sökanden skall ha avlagt licentiatexamen vid någon av universitetens fakulteter eller kandidatexamen inom två fakulteter, av vilka den ena skall vara den filosofiska. Dessa fordringar ha behandlats av riksdagen vid flera tillfällen, senast för några år sedan.

Vid riksdagsbiblioteket gälla för närvarande icke uttryckligen samma fordringar, men biblioteket har under ganska lång tid upprätthållit dessa fordringar i sin praxis. Frågan var senast uppe i våras, då det gällde tillsättandet av en tjänst i någon av de lönegraderna, som det här är fråga om. Styrelsen för riksdagsbiblioteket ansåg, att man skulle kunna göra en avvikelse, men bankoktettet hade motsatt uppfattning och gillade de besvär, som hade anförts över styrelsens utnämning. Man kan alltså säga, att de här ifrågavarande fordringarna i praktiken redan äro genomförda vid riksdagsbiblioteket. Det finns också direkta uttalanden i det förgångna om att dessa fordringar böra upprätthållas.

Vad som här föreslås är alltså att man i riksdagsbibliotekets stadgar skall inskriva en fordran, som redan upprätthålles. Att inte vidmakthålla denna fordran skulle givetvis vara att sätta riksdagsbiblioteket så att säga på en lägre nivå än de stora universitetsbiblioteken och kungl. biblioteket, och det anser inte styrelsen för riksdagsbiblioteket lämpligt.

Nu är det alldeles riktigt som herr Mogård säger, att styrelsen för riksdagsbiblioteket inte helt har anslutit till stadgarna för kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken. Vi ha ansett, att en teologie eller medicine licentiatexamen inte skulle vara lämplig meritering för tjänst vid riksdagsbiblioteket. Det är ju möjligt att de kunskaper, som man kan erhålla genom en dylik examen, i något enstaka fall kunna vara nyttiga för biblioteksarbete över huvud taget. Men när det gäller riksdagsbiblioteket kan jag inte förstå vilken användning man skulle kunna ha för en medicine licentiats specialkunskaper. En teologie licentiat med specialkunskaper i kyrkorätt skulle naturligtvis i någon mån äga kompetens, men kyrkorätten är å andra sidan en försvinnande liten del av riksdagsbibliotekets ämnesområde.

Jag medger gärna att det är riktigt som herr Mogård säger, att inte heller de nu föreslagna fordringarna erbjuda någon garanti för att aspiranterna skola ha någon förvaltningskunskap. Det finns inga möjligheter att skriva statuter som ge en dylik garanti. Antalet sökande med akademiska studier i förvaltningskunskap är nämligen så litet, att vi över huvud taget inte skulle kunna tillsätta platserna, om vi skulle begränsa fordringarna på det sätt som herr Mogård antyder.

På en punkt har emellertid det föreliggande förslaget fått en olycklig formulering, det skall jag gärna medge. Statuterna för kungl. biblioteket ha varit vårt mönster, och vi tyckte att det kunde gå lika bra att för riksdagsbibliotekets vidkommande skriva: »För anställning som tjänsteman vid biblioteket erfordras». Vi ansågo att det inte rimligen kunde bli fråga om att tolka denna formulering så, att man skulle behöva vara kandidat i två fakulteter för att vinna anställning som vaktmästare vid riksdagsbiblioteket. Men då, som herr Mogård anser, det kan föreligga en otydlighet i denna formulering, skall jag tillåta mig att föreslå — samma yrkande kommer att framställas i andra kamraren; vi ha nämligen observerat sa-

Ang. antagande av tjänstemän vid riksdagsbiblioteket m. m.

ken — att satsen: »För anställning som tjänsteman vid biblioteket erfordras» i den föreslagna lydelsen av § 6 skall utbytas mot satsen: »För anställning i amanuens tjänst eller högre tjänstegrad vid biblioteket erfordras».

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till bankoutskottets utlåtande med den ändring, som jag nu har föreslagit.

Herr EWERLÖF: Herr talman! Herr Holmbäck har ju redan framhållit de skäl, som föranlett styrelsen för riksdagsbiblioteket att i stort sett föreslå samma kompetensvillkor för detta bibliotek som de för universitetsbiblioteken gällande. Man har endast gjort den skillnaden, att man uteslutit examen inom teologisk eller medicinsk fakultet såsom behörighetsgrund för att vinna anställning vid riksdagsbiblioteket. Vi ha inom utskottet ansett denna begränsning naturlig, då vi inte ha kunnat finna att en utbildning inom dessa fakulteter skulle ge några särskilda förutsättningar för det arbete, som det ankommer på riksdagsbiblioteket att utföra. I det fallet ha vi alltså haft samma uppfattning som herr Holmbäck här utvecklade.

Men man har nog anledning — det vill jag säga gent emot herr Mogård — att alltjämt räkna riksdagsbiblioteket liksom universitetsbiblioteken till våra lärda verk. Det går nog inte att säga, att det praktiska arbetet är så övervägande att man kan lätta på fordringarna i fråga om akademiska examina. Jag tror att arbetet även i riksdagsbiblioteket är av den natur, att man måste upprätthålla höga krav på den teoretiska utbildningen.

Nu har ju uppmärksamheten fästs på att begreppet tjänsteman skulle vara så vidsträckt till sin innebörd, att den föreslagna lydelsen åtminstone till formen även skulle kunna innefatta vaktmästare vid biblioteket. Var och en förstår ju, att detta aldrig har varit avsett. Från utskottets sida finns det därför, herr talman, ingenting att invända mot den nu av herr Holmbäck föreslagna ändring-

en av § 6, andra stycket, utan jag ber att få tillstyrka att kammaren beslutar denna förändring.

Herr Mogård har här inte yrkat bifall till sin reservation utan avstyrkt förslaget i dess helhet. Jag skulle dock vilja påpeka, att om herr Mogård med sin reservation åsyftat fullkomlig likställighet mellan universitetsbiblioteken och riksdagsbiblioteket åtminstone i det hänseendet, att examen också vid teologisk eller medicinsk fakultet skulle kunna vara ett specimen för anställning, så har reservationen inte givit ett riktigt uttryck för detta syfte. Herr Mogård talar nämligen bara om »licentiatexamen eller ock magister- eller kandidatexamen vid universitet eller högskola inom riket», under det att man vid de bibliotek, som vi här jämföra med, fordrar antingen licentiatexamen eller också två kandidat- eller magisterexamen inom skilda fakulteter. Reservationen tillfredsställer alltså inte kravet på full kongruens mellan detta bibliotek och de övriga biblioteken.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag med den ändring, som har påyrkats av herr Holmbäck.

Herr MOGÅRD: Herr förste vice talman! Herr Hombäck och herr Ewerlöf ha verkligen inte lämnat något riktigt besked om vilken skillnad det kan vara för bibliotekets vidkommande, om man skulle råka få en bibliotekarie, som är medicine licentiat, eller en som är filosofie licentiat i t. ex. zoologi. Det tror jag kan vara hugget som stucket. Om man verkligen vill få förvaltningsrättsliga discipliner innefattade i de akademiska examina, som aspiranterna skola ha avlagt, bör man anföra det i fordringarna.

Nu vill det förefalla mig som om riksdagsbibliotekets styrelse varit mycket angelägen att över huvud taget utesluta alla möjligheter att rekrytera bibliotekets personal med andra än sådana som äro jur. eller fil. lic. eller jur. kand. och fil. mag. respektive jur. och fil. kand.

Ang. antagande av tjänstemän vid riksdagsbiblioteket m. m.

I stadgarna för riksbiblioteket och universitetsbiblioteken finns en paragraf som lyder: »Om överbibliotekarien så finner lämpligt, må till extra ordinarie amanuens kunna antagas person, som fyller de ovan i mom. 1. och 3. uppställda fordringar men avlagt endast kandidatexamen inom någon fakultet eller filosofisk ämbetsexamen.» Fordringarna i de nämnda mom. 1. och 3. gälla dels avlagd studentexamen och dels provtjänstgöring under minst två månader. Denna möjlighet att erhålla dispens har man för riksdagsbibliotekets del uteslutit, och det förefaller mig därför som om man visat en mycket stor iver att på ett fullständigt kinesiskt sätt omgärda tjänsterna vid vårt riksdagsbibliotek med murar, som endast ett litet fåtal skall kunna överstiga.

Till utskottets ärade ordförande herr Ewerlöf vill jag säga, att jag visst inte menar att riksdagsbiblioteket inte bör ha behörighetsvillkor, som i stort sett motsvara de krav man kan ställa på dessa funktionärer. Men när man har framlagt ett förslag, som är så olyckligt formulerat att man delvis måste ta det tillbaka, så vore det väl bättre att hela frågan fick tagas under förnyat övervägande av utskottet, och detta uppnår man genom att helt enkelt rösta för avslag på projektet. Riksdagsbibliotekets styrelse får då liksom bankoutskottet ta upp frågan på nytt.

Jag vidhåller mitt avslagsyrkande, herr talman.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Herr Mogård uppställde frågan om man kan göra någon skillnad mellan en medicine licentiat och en filosofie licentiat i zoologi — medicine licentiäten kan inte bli tjänsteman i riksdagsbiblioteket men filosofie licentiäten i zoologi skulle kunna bli det.

Filosofie licentiäten i zoologi skulle naturligtvis enligt det föreliggande förslaget ha rätt att söka och också formell rätt att erhålla en befattning vid riksdagsbiblioteket men jag skulle vilja se den styrelse för riksdagsbiblioteket, som

skulle antaga en person med sådana meriter till tjänsteman vid riksdagsbiblioteket. Det är fullständigt orimligt. Skillnaden är således endast den, skulle jag vilja säga, att medicine licentiäten är utesluten så att säga från början, under det att den nämnde filosofie licentiäten blir utesluten i praxis. Vi ha inte tänkt oss att gå så långt att vi i dessa statuter räkna upp de olika ämnen, som skola vara grundläggande för det faktiska antagandet till tjänsteman.

Vad beträffar det sista spørsmålet, om dispens i vissa fall, tror jag att man tryggt kan överlåta bedömningen av sådana frågor till bankoutskottet, som väl kommer att få pröva dispensansökningarna.

Herr **HERLITZ**: Herr talman! Det är två önskemål som herr Mogård framfört i denna fråga.

För det första har herr Mogård ansett att en medicine licentiat, en teologie licentiat eller en teknologie licentiat — och det kanske finns andra — också skola förklaras kompetenta att söka till riksdagsbiblioteket. Herr Mogård uppställde i sitt första anförande krav på de praktiska synpunkternas företrädare framför de vetenskapliga. Jag vädjar till kammaren, huruvida det är en praktisk sak, som herr Mogård har dragit upp, då han vill göra det möjligt för en medicine cinare, som tagit sin licentiatexamen och är färdig att gå ut i arbetslivet, att anställas vid riksdagsbiblioteket. Jag har ytterligt svårt att föreställa mig en man så funtad, att han efter många års medicinska studier vill ägna sig åt tjänst i ett bibliotek, där han inte får ett dyft nytta av sina medicinska kunskaper. Detsamma gäller en teknolog och i stort sett också en teolog. Jag tycker att den där sidan av saken är en debatt om påvens skägg.

Den andra frågan däremot berör en allvarlig realitet. Vid de övriga biblioteken ha vi den regeln — låt vara med en viss dispensmöjlighet — att man inte kan antagas såsom amanuens med en enkel magister- eller kandidatexamen,

Ang. antagande av tjänstemän vid riksdagsbiblioteket m. m.

utan det fordras en kombination av examina, som anses ungefärligen uppväga en licentiatexamen. Detta krav är det som herr Mogård utan vidare vill slopa. Enligt hans mening skulle det räcka med en enkel filosofie kandidatexamen, men det veta ju alla, att en sådan kan vara av mycket svagt värde. Detta är i motsats till den första frågan en viktig sak, och jag tror att alla, som ha något intresse av att riksdagsbiblioteket skötes väl — och det ha vi ju allesammans — ha all anledning att ur de synpunkter, som tidigare här utvecklats, slå vakt om de kompetenskrav bankoutskottet har föreslagit.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr MOGÅRD: Herr talman! Herr Herlitz karikerar min framställning som om jag yrkat att medicine licentiaterna skulle rekrytera vårt riksdagsbibliotek. Jag säger inte alls detta, utan jag säger att det är möjligt för en medicine licentiat eller en teologie licentiat i kyrkolagfarenhet att bli amanuens vid kungl. biblioteket och vid universitetsbiblioteken, om han så skulle önska, medan vi med det förslag, som här framlagts, ta bort denna möjlighet beträffande riksdagsbiblioteket. Däremot lämna vi fortfarande fullständig frihet för en filosofie licentiat i zoologi, i geologi, i folkminnesforskning, i religionshistoria, eller vad nu alla dessa akademiska ämnen heta, i vilka man kan avlägga filosofie licentiatexamen, att söka dit. Jag tycker för min del, och det har jag också sagt, att man inte i främsta rummet skall lägga dessa rent akademiska sorteringsprinciper till grund för rekryteringen, utan det viktigaste är att en person, som skall antagas vid vårt riksdagsbibliotek uppfyller de normala fordringarna för inträde — således har en akademisk examen och ordentligt kan de moderna språken — och sedan under provtjänstgöringen visar sig lämplig för befattningen. Om han sedan är teologie licentiat, medicine licentiat, teknologie licentiat eller har examen inom nå-

gon annan fakultet, betyder mycket, mycket litet i jämförelse med att han är en duglig och praktisk biblioteksmänniska. Det är så förenklat jag vill ha det hela. Jag tror att om man överakademiserar även denna lilla del av vår förvaltning, ger riksdagen därmed ett dåligt exempel för andra av våra offentliga förvaltningar som ha bibliotek av olika slag. Därför anser jag att man inte nu skall förhastas sig och bara rusa åstad och trots att förslaget har väsentliga brister tvinga det på riksdagen när vi likaväl kunna ta det nästa år, så att bankoutskottet och riksdagsbiblioteket få några månader på sig att ytterligare titta på ärendet.

Herr HERLITZ: Herr talman! Jag rådde nyss i misshugg yrka bifall till utskottets förslag. Jag ber att få frånträda detta mitt yrkande och i stället förena mig med herr Holmbäcks hemställan.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Jag tillåter mig till slut påpeka för herr Mogård, att vid Uppsala universitet ha vi en teologisk och en medicinsk fakultet och att vårt universitetsbibliotek därför måste omfatta teologisk och medicinsk litteratur i mycket betydande utsträckning. Det är emellertid icke fallet med förvaltningsbiblioteket här i Stockholm.

Herr MOGÅRD: Herr talman! Jag ber att få påpeka för herr Holmbäck, som ju är juris professor, att inom förvaltningsrätten rymmes en mycket vidsträckt gren, som heter kyrkolagfarenhet. De lagar detta ämne omfattar ligga ofta riksdagsmännen närmare om hjärtat än många av de specialiteter, som till äventyrs kunna representeras av en juris licentiat.

Herr WISTRAND: Herr talman! Jag skall inte direkt lägga mig i denna debatt, men då riksdagsbiblioteket i dag diskuteras här i riksdagen, skall jag be att mera offentligt få framföra en väd-

Om översyn av lagen om bostadsrättsföreningar m. m.

jan, som jag tidigare har gjort men som icke har lett till något tillfredsställande resultat. Den fråga jag åsyftar är inte utan samband med frågan om den vetenskapliga kompetensen hos riksdagsbibliotekets tjänstemän. Jag tänker på frågan om riksdagsbibliotekets ackvisitioner. För varje år som gått har jag varit i tillfälle att konstatera, huruledes biblioteket inköper all litteratur som finns på engelska språket, medan däremot fransk historisk och statsvetenskaplig litteratur, inom vilken det årligen utkommer utomordentliga verk, i ytterst ringa mån återfinns bland riksdagsbibliotekets ackvisitionsmaterial. Jag anser det vara en så viktig sak att riksdagsbiblioteket även internationellt sett har en allsidig ackvisition, att det kan vara riktigt att denna sak påpekas i riksdagen, då nu en fråga som rör riksdagsbiblioteket är före.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels, av herr *Holmbäck*, att vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt skulle bifallas med den ändring, att de i § 6 andra stycket stadgeändringsförslaget förekommande orden »som tjänsteman» utbyttes mot »i amanuens tjänst eller högre tjänstegrad», dels ock att utskottets hemställan skulle avslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till herr *Holmbäcks* yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mogård* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 25 med den av herr *Holmbäck* föreslagna ändringen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 45.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstodo från att rösta.

Om översyn av lagen om bostadsrättsföreningar m. m.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckt motion angående översyn av bestämmelserna i lagen om bostadsrättsföreningar m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 66, vilken behandlats av tredje lagutskottet, hade herr *Wedén* hemställt, att riksdagen måtte besluta

1) att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av bostadsrättsföreningslagen i syfte att ytterligare stärka bostadsrättshavares rättsliga ställning samt att Kungl. Maj:t, om verkställd undersökning visade lämpligheten härav, måtte vidtaga de åtgärder, som vore nödvändiga för att till blivande bostadsrättshavares förfogande ställa särskilda, väl kvalificerade förtroendemän i bostadsrättsföreningars interimstyrelser;

2) att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av föreskrifterna för hyresnämnderna, att även de större bostadskooperativa organisationerna, när det gällde uttagande av förskott på bostadsrätt, bleve underkastade samma villkor i fråga om återbetalningsskyldighet, som i detta avseende för övrigt gällde; samt

3) att anhålla, att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen de förslag, som er-

Om översyn av lagen om bostadsrättsföreningar m. m.

fordrades för att föreningars inlåningsverksamhet, som beträffande inlåningens storlek och antalet insättare realiter vore av bankkaraktär, skulle underställas bank- och fondinspektionens granskning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet för angivna orsaker hemställt, att förevarande motion, II: 66, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herrar *Holmbäck* och *Stjärne* samt fröken *Vinge*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Jämte ett par andra av tredje lagutskottets ledamöter har jag till utlåtandet fogat en blank reservation. Den avser endast den del av utskottets utlåtande, som rör motionärens tredje yrkande, d. v. s. om kontroll över den bankmässiga inlåning från sina ledamöter, som ekonomiska föreningar bedriva.

Som bekant stadgas i 1911 års banklag, att endast riksbanken och bankaktiebolag äga här i riket bedriva bankrörelse. Med bankrörelse förstås i denna lag sådan verksamhet, i vilken ingår inlåning från allmänheten på räkning, som allmänligen begagnas av bank. Från stadgandet finnas vissa undantag, som jag inte här skall tala om.

De ekonomiska föreningar, som bedriva inlåningsrörelse på sparkasseräkning, låna icke in pengar från allmänheten utan från sina ledamöter. De stå därför icke under den kontroll, som är stadgad för banker och sparbanker. Detta gäller hur stor medlemsstocken än är, alltså även om den består av tiotusentals eller hundratusentals personer.

Över motionen har utskottet inhämtat yttrande bland annat från bank- och fondinspektionen. Inspektionen har uttalat att det sedan lång tid existerande speciella rättsskyddet för inlåning skapat och vidmakthållit den uppfattningen hos allmänheten, att det icke är förenat med några risker att anförtro spar kapital åt en institution, som mottager medlen under den bankmässiga inlåningens former. Ur dessa synpunkter

har inspektionen kommit till den slutsatsen att de ekonomiska föreningar, som nu bedriva inlåningsverksamhet, antingen borde underkasta sig särbestämmelser rörande solvens, likviditet och kontroll, som i huvudsak motsvara reglerna för den vanliga bankmässiga upplåningen, eller ock upphöra med sin inlåningsverksamhet. Inspektionen slutar med att påyrka en förnyad utredning rörande de ekonomiska föreningarnas verksamhet. Kammarens ledamöter torde erinra sig, att det för ett par årtionden sedan verkställdes en sådan utredning.

Utskottet avvisar båda de alternativ, som bank- och fondinspektionen har uppställt. Beträffande det alternativet, att de ekonomiska föreningarna skulle upphöra med sin inlåningsverksamhet, är jag ense med utskottet. Jag behöver alltså icke beröra detta alternativ. Bank- och fondinspektionens yrkande enligt det första alternativet, som innebär krav på en utredning om införande av vissa särbestämmelser om solvens, likviditet och kontroll, avvisas av utskottet med hänvisning till det lagförslag om ekonomiska föreningar, som nu är remitterat till lagrådet och som väntas föranleda proposition till nästa års riksdag. Inför utskottets avvisande hållning har jag icke ansett mig böra påyrka en sådan utredning. Jag medger att det finnes starka skäl att avvakta den nya lagstiftning om ekonomiska föreningar, som väntas, studera dess innehåll och se dess verkningar. Någon särskild anledning att skynda finnes enligt min uppfattning icke. Jag tror emellertid — och det är det jag vill säga — att tanken att införa bestämmelser om solvens, likviditet och kontroll även för stora företag, som bedriva bankrörelse i förhållande till sina medlemmar och som äro organiserade i de ekonomiska föreningarnas form, har framtiden för sig. I realiteten kan det dock röra sig om bankföretag eller företag som driva bankmässig rörelse med stor omfattning. Det går bra nu, men vi veta icke hur det kommer att gå under ekonomiska stormar i framtiden, om tio eller

Om översyn av lagen om bostadsrättsföreningar m. m.

tjugu år, då den nuvarande ledningen av dessa företag utbyts mot en annan. Liksom bankerna ställts under kontrollbestämmelser och särbestämmelser rörande revision m. m. antagits för stora aktiebolag, synes det mig naturligt att vi, inte nu men senare, få särbestämmelser även för stora ekonomiska föreningar. Jag tror till och med att om någon kreditförening, som nu bedriver inlåningsrörelse, skulle komma i svårigheter, yrkanden på dylika bestämmelser skulle framträda från allmänhetens sida.

Det är denna principiella uppfattning, jag velat ange med min reservation.

Både i motionen och i utskottsutlåtandet har HSB-organisationen behandlats. Tillåt mig därför, herr talman, att säga några ord om denna. Om de detaljer rörande HSB:s verksamhet, som på senaste tiden behandlats i pressen, är jag givetvis icke i tillfälle att fälla något omdöme. Men jag har följt HSB:s verksamhet under de årtionden den existerat, och enligt min åsikt — och därmed skulle jag vilja sluta detta anförande — står det svenska samhället i en utomordentlig tacksamhetsskuld för det storartade bidrag till bostadsfrågans lösning, som HSB lämnat.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr LARSSON, NILS: Herr talman! Den föreliggande motionen innehåller egentligen tre yrkanden, av vilka endast det sista omnämndes av professor Holmbäck.

Det första yrkandet innebär, att motionären anser det vara lämpligt att länsstyrelsen i bostadsrättsförenings styrelse utser en representant, som skulle kunna ta till vara de blivande bostadsrättshavarnas intressen i styrelsen. Vad gäller den bostadskooperativa rörelsen är den synpunkten redan beaktad i det att i samtliga bostadsrättsföreningar, som skapas av bostadskooperationen, skall finnas dels en styrelseledamot och dels en revisor utsedd av kommunen, och om det befinnes lämpligt kan denne styrelseledamot respektive revisor i

stället vara ledamot av den byggande moderorganisationen inom HSB eller andra kooperativa bostadsorganisationer. Det skulle alltså återstå att se till att privata, som bilda bostadsrättsföreningar, också erhålla en sådan kontroll, och för min del har jag ingenting emot att i den mån enskilda företagare bilda bostadsrättsföreningar även de komma in under samma bestämmelse. Emellertid tror jag inte att motionären avsett detta med sitt yrkande.

Den andra fråga, som motionären berör i sin motion, gäller de villkor, som kunna uppställas av hyresnämnd, när den byggande föreningen önskar uttaga förskott på bostadsrätt. Det är nämligen så, att medlemmarna göra vissa insatser för bostadsrätt — den lägsta som förekommer inom bostadskooperationen är 5 procent — och detta belopp äger den byggande föreningen uttaga i förskott efter medgivande av hyresnämnden. Nu säger motionären, att beträffande enskilda företagare måste det ställas borgen för dessa förskott, medan detta icke är fallet när det gäller bostadskooperationen. Detta påstående är fullständigt felaktigt, ty vilka som helst, en bostadskooperation, en enskild företagare eller ett s. k. allmännyttigt företag, ha möjlighet att efter medgivande av hyresnämnden i varje särskilt fall uttaga dessa förskott utan att borgen behöver ställas, under förutsättning nämligen att vederbörande företags ekonomiska plan granskats av bostadsstyrelsen och att företaget ämnar upptaga lån, tertiär- och tillägglån, hos bostadsstyrelsen. Detta gäller generellt, och till stöd för min mening ber jag att få läsa upp ett kort avsnitt ur det »supplement till handbok för hyresnämnderna», som år 1947 utgivits av hyresrådet, där det heter: »Då hyresnämnden har att taga ställning till frågan, huruvida sådana villkor böra uppställas eller icke, är till en början att observera, att några särskilda villkor i regel icke torde vara erforderliga beträffande ovannämnda större bostadskooperativa organisationer och inom dessa bildade föreningar. Detta sammanhänger därmed, att anskaffningskostnaden in-

Om översyn av lagen om bostadsrättsföreningar m. m.

om dessa organisationer och föreningar blir föremål för sakkunnig prövning och att företagen regelmässigt finansieras med tertiär- och tilläggsån från statens byggnadslånebyrå» — alltså numera bostadsstyrelsen — »därvid *anskaffningskostnaden blir föremål för byggnadslånebyråns prövning* och eventuellt revision. Så är emellertid fallet icke blott med ifrågakvarande större bostadskooperativa organisationer och tillhörande föreningar utan även beträffande vissa andra föreningar, bakom vilka stå kommuner eller företag av mera allmännyttig karaktär eller ock enskilda företagare, vilka — enligt vad som är känt för hyresnämnden — kunna försetts komma att finansiera sitt företag på sätt nyss nämnts med därav följande prövning och revision av anskaffningskostnaden».

Villkoret för att slippa ställa borgen för dessa förskott på bostadsrätterna är att företagen stå under bostadsstyrelsens kontroll och eventuella revision. Motionärens framställning på denna punkt är således felaktig.

Vad så beträffar den tredje och sista frågan, vilken otvivelaktigt är den mest betydelsefulla, vill jag framhålla att utskottet genom sin skrivning inte minst har velat poängtera att vederbörande föreningar ha skäl att verkligen pröva sin solvens och likviditet och även göra medlemmarna uppmärksamma på att de sparkassor, som bildas inom organisationerna, i viss mån ha en annan karaktär, framför allt när det gäller utlåningssidan. Vidare har utskottet velat framhålla denna sparkasseverksamhets stora betydelse för de allmännyttiga ändamål det här gäller. Möjligheter finnas dessutom för föreningarnas medlemmar att själva kontrollera hur medlen användas. Till sist har utskottet velat erinra om det förslag till ny lag om ekonomiska föreningar, som för närvarande lär ligga hos lagrådet.

Under sådana omständigheter anser utskottets majoritet att det icke finns anledning att förhastat sig och nu begära en särskild utredning i enlighet med bank- och fondinspektionens förslag.

Det skulle för övrigt vara rätt egendomligt, om 1950 års riksdag skulle se mera snävt på dessa förhållanden än 1911 års riksdag, som ju vid antagandet av ny banklag avvisade tanken på att sparkasseverksamhet icke skulle få drivas inom ekonomiska föreningar utan att vara underställda bank- och fondinspektionens kontroll.

Vad speciellt beträffar den organisation, som genom motionen ställts mot väggen, fyller Stockholms stads HSB-organisation mycket väl säkerhetsfordringarna enligt bank- och fondinspektionens bestämmelser. För närvarande uppgår nämligen denna förenings eget kapital till 6 miljoner kronor och kassareserven till cirka 9 miljoner kronor, därav 6 miljoner i obligationer. Vad riksförbundet beträffar har det under de senaste två åren fördubblat sitt aktiekapital, och om ytterligare $2\frac{1}{2}$ miljoner kronor anskaffas kommer även riksförbundet att uppfylla bank- och fondinspektionens säkerhetsfordringar. Det är alldeles tydligt att dessa organisationer, i den mån de ekonomiska möjligheterna växa, också tänka på att öka sin solvens, så att de kunna ge full trygghet åt spararna.

Jag vill i detta sammanhang också framhålla, att sparkassorna inom bostadskooperationen äro av synnerligen stor betydelse, enär det är ganska vanligt att både yngre och äldre personer, som önska erhålla en lägenhet, gå in som medlemmar och i väntan på att erhålla lägenhet göra regelbundna insättningar för att ha till sina insatser, när deras tur kommer att erhålla lägenhet. Jag tror att detta sparande för ett bestämt ändamål skulle ha åtskilligt svårare att komma till stånd, ifall det inte skedde inom en egen förening, där vederbörande har ett mycket stort intresse.

Till sist måste jag säga att det är rätt egendomligt, att tre politiska partier kunnat ena sig om utskottets skrivning, medan det politiska parti, som framför allt anser sig vara tolk för det fria näringslivet, vill beskära de ekonomiska föreningarnas utvecklingsmöjligheter. Jag hoppas emellertid att detta mera är att betrakta såsom en nödvändig följd

Om översyn av lagen om bostadsrättsföreningar m. m.

av att motionen eljest skulle leda till intet än det är uttryck för partiets verkliga inställning till dessa problem.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NORDENSON: Herr talman! Jag skall i likhet med utskottets ordförande uppehålla mig endast vid det tredje av motionärens yrkanden, nämligen det som går ut på att föreningarnas inlåningsverksamhet skulle underställas bank- och fondinspektionens granskning. Nu har bank- och fondinspektionen avböjt att påtaga sig denna uppgift, och därmed har ju detta yrkande praktiskt taget förfallit.

Jag kan således för min del biträda den slutkläm, som utskottet har kommit till, men jag har inte kunnat undgå att fästa mig vid det yrkande, som bank- och fondinspektionen gjort, nämligen att en utredning måste komma till stånd rörande kontrollen av föreningarnas inlåningsrörelse. Jag tycker att utskottet har tagit väl lätt på den frågan.

Vad det alternativ beträffar, vilket också framförts av bank- och fondinspektionen, att föreningarna inte skulle få driva inlåningsverksamhet, delar jag den uppfattning, som utskottets ordförande gav uttryck åt, nämligen att det inte finns anledning att hindra detta.

Däremot tror jag att kontrollfrågan är viktigare än vad utskottet har ansett. Utskottet pekar först på den utredning, som gjordes år 1929, vilken avstyrktes av flera remissinstanser och som Kungl. Maj:t år 1933 beslöt att lägga till handlingarna. Jag vill emellertid erinra om att sedan dess en hel del skett i vårt land i fråga om att skapa ökad trygghet och insyn i företagen. Vi ha gjort om aktiebolagslagen i syfte att tillgodose både trygghets- och insynskravet, och vi veta att bank- och fondinspektionen liksom försäkringsinspektionen utövar en mycket noggrann kontroll över spararnas medel, allt för att skapa största möjliga trygghet.

Utskottet påpekar, såsom dess ordförande också framhöll, att eftersom det föreligger ett förslag om ny förenings-

lag och ett förslag om utvidgad insyn skola vi ingenting företaga oss. Därvid har man emellertid förbisett, att bank- och fondinspektionen tagit upp detta problem till mycket ingående diskussion och visat att det finns fall, där föreningarnas verksamhet har en speciell karaktär. I regel är den inlåning som sker endast en inlåning av medlemmar i begränsad omfattning för gemensamma intressen, men vid sidan härav ha vi en inlåningsrörelse, bedriven av flera stora organisationer, som till sin karaktär alldeles uppenbart är att jämställa med bankrörelse. Bank- och fondinspektionen understryker just denna särställning och säger, att om föreningarna genom sin inlåning skifta struktur, så bör kapitalskyddsprincipen i ökad utsträckning tillämpas på dem. Med kapitalskyddsprincipen menar man, att staten måste se till att spararna, som sätta in sina medel, verkligen skyddas. Inspektionen påpekar i detta sammanhang, att Kooperativa förbundet har en medlemsstock på 900 000, HSB:s riksförbund en medlemsstock på 62 000 och HSB i Stockholm en medlemsstock på 22 000, och understryker att man sålunda knappast med framgång kan bestrida, att de bedriva inlåning från allmänheten och att ifrågavarande verksamhet i själva verket är att betrakta som bankrörelse.

Då är det, som inspektionen framhåller, mycket angeläget att denna trygghetsprincip uppehålls, alldeles särskilt när man bedriver rörelsen under namn av sparkasserörelse, som är en av de former som bankerna ha för att suga upp det mindre kapitalet, och där man har ansett det ytterst angeläget, att största möjliga trygghet föreligger.

När utskottet då enbart hänvisar till att det kommer en ny föreningslag och en ny insynslag, så har det enligt min mening helt och hållet bortsett ifrån att ett alldeles speciellt problem föreligger när det rör sig om denna inlåningsverksamhet, som i verkligheten vänder sig till en mycket bred allmänhet. Man kan helt enkelt inte göra gällande, att de bestämmelser som de nya lagarna kunna väntas innehålla skola beröra

Om översyn av lagen om bostadsrättsföreningar m. m.

detta problem, ty lagarna äro avsedda att gälla för ekonomisk verksamhet och ekonomiska föreningar i allmänhet, och detta särproblem kommer sålunda alldeles säkert att kvarstå. Jag kan då inte riktigt förstå, hur man som utskottet kan sluta med att avvisa kravet på att för denna art av inlåningsrörelse skapa särbestämmelser rörande solvens, likviditet och kontroll.

Enligt min mening kommer alltså detta problem att kvarstå, även om vi acceptera de föreslagna lagarna i huvudsak på det sätt som de nu äro framlagda. Och om vi, som jag tror, alldeles säkert komma att få taga upp frågan igen, så tror jag det är olyckligt, om utskottet nu får skriva så hårt som det gjort på denna punkt.

Jag vill peka på ett uttalande i utskottsutlåtandet, som är ganska överraskande. Utskottet »finner det lämpligast att solvens och likviditet hos inlånande föreningar kontrolleras av föreningsmedlemmarna själva utan någon mera ingående övervakning genom statsmyndighet än vad som gäller för andra ekonomiska föreningar».

Ja, men det lär väl ändå vara omöjligt för de hundratusentals medlemmarna att så noga övervaka en förening, att de verkligen kunna bedöma, om det finns en tillräcklig säkerhet för deras medel. Då skulle man lika väl kunna säga, att några säkerhetsbestämmelser inte skulle behövas för aktiebolagen, därför att aktieägarna själva kunna se till att deras pengar disponeras på bästa sätt. Man kommer därmed i direkt strid med den anda, i vilken vi förut ha handlat.

Man blir också betänksam, när man ser, hur utskottet på sista sidan motiverar sin ståndpunkt, att man här inte skall behöva ingripa. Utskottet gör det genom att framhålla, att medlemmarna i en förening, som driver inlåning, ofta — jag ber herrarna uppmärksamma ordet »ofta» — underrättas om skillnaden mellan en sparkasseräkning hos föreningen och en bankräkning. Utskottet pekar då på att i stadgarna i medlems- och sparkasseböckerna för HSB i Stock-

holm finnes intagen en bestämmelse, att föreningsstyrelsen äger rätt att vägra utbetala medlen, därest föreningens ekonomi icke tillåter utbetalningen.

Ja, därmed har ju föreningen fått en mycket stor makt över insättarnas medel. Men nog är det optimistiskt att tro, att de som sätta in sina medel på sådana konton verkligen observera denna bestämmelse. Om jag ser efter i HSB:s medlems- och sparkassebok, så finns det i början ett reglemente för sparkasserörelsen inom Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsförening i Stockholm, och bland de allmänna reglerna för insatta medel ha i § 4 införts bestämmelser om uppsägningstider; olika belopp kräva nämligen olika långa uppsägningstider. Men så tillägges det, att styrelsen äger medgiva undantag från dessa uppsägningstider. Detta suggererar väl närmast till den tanken, att styrelsen kan få lämna ut pengarna fortare än bestämmelserna säga. Den verkliga reservationen kommer först i slutet på boken, i stadgarna för Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsförening i Stockholm, och jag skulle vilja ifrågasätta, hur många av medlemmarna som läsa dessa stadgar med deras 31 paragrafer. Där heter det verkligen i 9 §, att det i övrigt för föreningens inlånade sparmedel gäller, att därest föreningens ekonomi ej tillåter det, äger styrelsen rätt att vägra utbetalning av uppsagda medel.

Detta är ju en mycket vittgående bestämmelse, och det finns anledning för medlemmarna att taga sig till vara för den. Jag tror dock att man begär väl mycket av medlemmarna, om man förutsätter att de skola fästa tillräckligt avseende vid bestämmelsen. Vi måste nog räkna med att allmänheten betraktar denna rörelse som ur trygghetssynpunkt någorlunda likvärdig med bankernas och sparbankernas, och att man tror att den högre ränta, som föreningarna betala, beror på att de använda medlen direkt i produktiv verksamhet. Jag tror därför, att det verkligen finns anledning att tänka på nödvändigheten av att skapa vissa trygghetsbestämmelser för ett fall som detta.

Om översyn av lagen om bostadsrättsföreningar m. m.

Nu har jag i likhet med herr Holmbäck alldeles klart för mig, att HSB har utövat en mycket värdefull verksamhet för att skapa bostäder i vårt land och att det mycket väl kan vara berättigat, att institutionen får driva upplåningsverksamhet. Men det sätt, på vilket denna presenteras för allmänheten, är ägnat att ge allmänheten en känsla av likvärdighet mellan denna rörelse och bankernas sparkasserörelse, en känsla som enligt min mening icke är sakligt grundad. Det finns därför anledning att från det allmännas sida undersöka, hur man bör förfara i detta hänseende.

Den föregående talaren menade, att det var underligt, att man just från näringslivets sida här vill göra inskränkningar. Ja, men det är ju ett krav från det allmännas sida, som har kommit till uttryck många gånger i olika lagstiftningar, att det allmänna skall se till att allmänheten får en viss trygghet. Även vi på borgerligt håll och inom näringslivet anse detta riktigt, och vi söka tillmötesgå detta krav i den mån vi anse att det kan ske utan att lamslå verksamheten. Vi ha accepterat en ingående kontroll för banker och försäkringsbolag, och när det här gäller en likartad verksamhet, anse vi att det finns skäl att även beträffande den genomföra liknande regler.

Det är kanske inte någon överhängande brådska för handen, och jag har därför för min del inte anledning att nu göra något annat yrkande i klämman än det som utskottet har gjort. Men eftersom jag tror att detta problem mycket snart kommer tillbaka och att vi då måste se på det med utgångspunkt från insättarnas trygghetskrav, tror jag att det vore olyckligt, om utskottet gäve sitt avslagsyrkande den motivering som här föreslagits. Detta skulle bli en belastning i framtiden, när problemet åter kommer upp. Man kommer ifrån saken enklast genom att helt enkelt låta utskottets motivering på denna punkt utgå. Den är inte alldeles nödvändig för sammanhanget, eftersom yrkandet i motionen innebär, att rörelsen skall underställas bank- och fondinspektionen. När denna

för sin del har förklarat, att den icke kan åtaga sig saken, är ju detta ett alldeles tillräckligt skäl för att inte nu låta motionen föranleda någon åtgärd.

Jag ber därför med anledning av vad jag sålunda har anfört och på grund av angelägenheten enligt min mening av att riksdagen inte onödigtvis tar ställning i denna fråga, som jag tror är svårare och ömtåligare än utskottet velat behjärta, att få hemställa, att motiveringen på den tredje punkten måtte utgå eller sålunda att man stryker utskottets uttalande från och med sista meningen i näst sista stycket på s. 16: »Den anser emellertid en utredning...» till och med första stycket på s. 18, som slutar med orden »att följas med uppmärksamhet.» Då kvarstår slutklämman.

Herr LARSSON, NILS: Herr talman! Herr Nordenson har här varmt talat för insättarnas intressen, och jag kan försäkra herr Nordenson, att man inom utskottets majoritet icke varit främmande för sådana synpunkter. Men att följa motionären och på det sätt som han vill ställa denna verksamhet under bank- och fondinspektionen, det betyder realiter, att den verksamhet som exempelvis Kooperativa förbundet bedriver delvis med stöd av sina sparkassemedel eller som HSB bedriver, skulle omöjliggöras.

För min personliga del är jag icke någon motståndare till att det skapas så stränga villkor som möjligt för att man skall uppnå det som herr Nordenson och även alla vi andra mycket varmt ivra för, nämligen trygghet för insättarnas pengar. Men detta måste i alla fall ske inom ramen av vad som är möjligt med hänsyn till den verksamhet som den ekonomiska föreningen bedriver. Skulle exempelvis på utlåningssidan samma bestämmelser ha gällt för enskilda föreningars sparkassor som de som gälla exempelvis för banker, då förstår jag inte, var t. ex. Kooperativa förbundet skulle ha stått i dag. Och när 1911 års riksdag avvisade den formulering, som fanns i Kungl. Maj:ts proposition till ny banklag, gjorde man det

Om översyn av lagen om bostadsrättsföreningar m. m.

bland annat med den motiveringen, att sparkasserörelsen inom Kooperativa förbundet borde få ha möjlighet att arbeta och växa sig fram och likaså de personalkassor eller sparkassor, som funnos vid vissa institutioner och bruk.

Jag måste också säga, att trots de bestämmelser, som finnas utfärdade för bankernas verksamhet, ha vi sett, att då bankerna råkat ut i vargaväder, även de fått lita sig till hjälp av staten. Det har inte heller där funnits någon hundra procentig säkerhet, trots alla de regler som ha omgärdat verksamheten.

Vidare vill jag påpeka, att det inte torde vara oklart för medlemmarna, när deras förening vädjar om sparkassemedel, att penningarna inte placeras låt mig säga inom 60 procent av fastighetsvärdena eller i obligationer, som bestämmelserna stadga, när det gäller sparbanker, utan medlemmarna veta, att penningarna användas i rörelsen. Utskottet har därför understrukit, att det bör ankomma på de ekonomiska föreningar som ha sparkasseverksamhet, att upplysa medlemmarna, antingen genom att inte längre använda ordet sparkassor utan ge sparverksamheten något annat namn eller också genom att på annat betryggande sätt göra klart för medlemmarna, att det är ett i viss mån riskvilligt kapital, som blir inlånat.

Till sist vill jag påpeka att det moratorium, som finnes medgivet i § 9 i sparkassereglementet för HSB i Stockholm, icke någon gång har varit i tillämpning. Anledningen till att denna passus togs in i reglementet var att man bildade sparkassan efter förra kriget, då man hade färskva erfarenheter av att staten vid vissa tillfällen måste ge moratorier åt bankerna, och man trodde att man vid en eventuell panikunge av något slag genom denna bestämmelse skulle kunna hindra att större skada åstadkoms än som var nödvändigt. Personligen anser jag, att med hänsyn till den stadga och ekonomiska solvens som numera uppnåtts inom HSB-organisationen det bör vara angeläget att taga bort denna bestämmelse ur reglementet.

För övrigt delar jag i mycket hög grad den uppfattningen, att man skall skapa trygghet för spararna, men vad jag bestämt är motståndare till är att detta skall ske under sådana former, att de syften, som de olika föreningarna vilja förverkliga skulle förhindras. Detta vore att faktiskt inskränka på medlemmarnas rätt att själva bestämma, var de vilja placera sina pengar.

Nu säger herr Nordenson, att reellt sett måste Kooperativa förbundet och HSB:s sparkassor med sina många medlemmar anses bedriva inlåning från allmänheten, och det är klart att det kan sägas, att åtskilliga av dem som sätta in sina pengar icke ha sammanhanget riktigt klart för sig och äro ganska löst knutna till föreningsverksamheten. Men, som sagt, med den betoning, som vi här givit åt tankegången, att man skall uppmärksamma detta problem och försöka vidtaga åtgärder, som syfta till att berättigad kritik på denna punkt skall kunna tystna, anser jag inte att utskottets motivering är för hårt skriven, utan jag yrkar bifall till densamma.

Herr NORDENSON: Herr talman! Herr Larsson började med att polemisera mot någonting som jag inte har sagt. Jag har icke yrkat, att dessa kassor skulle ställas under bank- och fondinspektionen. Jag har tvärtom sagt, att med hänsyn till att bank- och fondinspektionen har avböjt att åtaga sig kontrolluppdraget har jag instämt med utskottet i att på denna punkt avstyrka motionen. Jag har inte heller vänt mig mot att Kooperativa förbundet eller HSB skulle få utöva inlåningsverksamhet, utan jag har ansett, att de böra få fortsätta med det. Men jag anser, att deras inlåningsverksamhet är av den karaktären, att den påkallar särskilda kontrollåtgärder, och att man med hänsyn till de krav som vi i allmänhet ha ställt på liknande rörelser icke kan avvisa detta.

Då herr Larsson nu tar upp frågan om HSB:s ställning, så vill jag säga, att även jag tror att HSB nu på sistone har förbättrat sin ställning, men fortfarande

Om översyn av lagen om bostadsrättsföreningar m. m.

de finns det ju fakta, som äro ägnade att inge bekymmer. Jag vill fästa uppmärksamheten på att vid 1949 års utgång hade HSB en inlåning på sparkassa av 16,4 miljoner kronor, och på den betalar man 3 procent, medan bankerna i motsvarande fall betala 2 och sparbankerna 2,5 procent. På vissa långsiktigare räkningar betala bankerna 2,5 procent. Vidare har HSB vid samma tidpunkt haft en giroräkningsinsättning på 6,6 miljoner, där de enligt uppgift betala 2 procent, medan andra banker icke betala någon ränta. Av de 16,4 miljoner, som äro insatta på sparkassa, kan man säga att 10 miljoner ha varit nedlagda i obligationer som ge 3 procent. Där har således på 10 miljoner betalats ut lika mycket i ränta som flyter in på obligationerna. Det är en ganska säregen form av lånerörelse, som man här tillämpar. Skulle det bli en väsentlig stegring på räntan, så att dessa obligationer falla — låt oss säga att det blir en halv procentsräntestegring och räkna med att obligationskursen efter den stegringen skulle ligga i omkring 86 procent — då har värdet av dessa obligationer minskats med 1,4 miljoner, och det är ett ganska avsevärt belopp. Det är ungefär precis det belopp som detta riksförbund arbetar med i form av eget kapital, eller i varje fall gjorde vid 1948 års utgång — kapitalet lär vara större nu. Det är dock en mycket smal marginal, som där föreligger.

Nu konstaterar jag visserligen med tillfredsställelse, att herr Larsson säger, att föreningarna ha ökat sitt kapital. Det är ju glädjande, om de så småningom förstärka sin ställning och likviditet. Men att här föreligger en rörelse av alldeles säregen karaktär och med ojämförligt mycket större risker än bankernas, det torde ingen kunna bestrida. Och det är en fara i att en sådan rörelse får segla under skylten sparkasserörelse, som dock inger allmänheten den känslan, att det är en av de tryggaste insättningsformerna.

Jag skulle vilja taga fasta på vad herr Larsson sade om att det hänt både för banker och andra, att de i kristider

kunna komma att behöva vända sig till det allmänna för att få hjälp. Låt oss tänka oss, att det bleve en kris i någon av dessa rörelser och att de tillämpade bestämmelsen om att styrelsen har rätt att vägra betala ut medlen. Då tror jag att vi kunna vänta oss att vi mycket snart finge en hemställan till riksdagen att stöda alla de småsparare, som hade satt in sina pengar, så att de icke skulle förlora dem. Jag skulle vilja fråga herr Larsson, om det då är hans mening att i överensstämmelse med utskottets uttalande hänvisa till stadgandet i 9 § 2 mom. bland de 31 paragraferna, där det står att styrelsen har rätt att inställa betalningarna, och påpeka att insättarna borde ha insett detta på förhand? Jag tror att herr Larsson, om han kommer i den situationen, skulle bli mig mycket tacksam, om han hade följt mitt förslag att stryka denna motivering, som då kanske inte är så rolig att ha accepterat.

Detta är emellertid inte huvudsaken. Huvudsaken är, att hela problemet om inlåning i stor skala från ekonomiska föreningar måste beaktas och att vi därför komma att få igen det i en eller annan form ganska snart. Då tror jag det är klokare att icke ha gjort en mängd uttalanden, som kanske inte äro så roliga att stå för. Det är därför jag tror, att både kammaren och utskottet skulle vara bäst tillgodosedda, om de helt kort avvisade motionens yrkande men ströke motiveringen.

Jag yrkar bifall till det av mig gjorda förslaget.

Herr LARSSON, NILS: Herr talman! Jag vill betona, att när jag nyss framhöll, att utskottet hade uttalat sig så bestämt på denna punkt, så var det i polemik mot motionären och icke i polemik mot herr Nordenson, fastän jag inte direkt nämnde motionärens namn utan sade, att skrivningen var svar på motionens yrkande.

Jag vill återigen understryka, att utskottsutlåtandet tar sikte på motionen och vad den har syftat till. Vi anse att vi böra vänta och se, vad den nya eko-

Om avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

nomiska föreningslagen säger och hur mycket större insyn och kontroll den kan ge. Jag anser inte heller, att ett utskottsutlåtande någonsin är av den art, att det kan tagas till intäkt för att man intagit en viss ståndpunkt för eviga tider. Och det har här bara gällt att ge svar på motionen och dess yrkanden.

Jag vidhåller mitt yrkande, herr talman.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Nordenson*, att utskottets hemställan skulle bifallas med utelämnande av den del av motiveringen, som å s. 16 i det tryckta utlåtandet började med orden »Den anser emellertid» och å s. 18 slutade med »följas med uppmärksamhet».

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nordenson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Nordensons* under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Om avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 56, med anledning av väckta

motioner om utredning angående avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I:107 av herr *De Geer* och II:124 av herr *Dickson*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en utredning, som förutsåge en avveckling eller en reducering av skogsstyrelsen.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionerna I:107 och II:124 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **DE GEER**: Herr talman! Jag skall inte ta kammarens tid mycket i anspråk och jag skall inte komma med något yrkande, för den händelse inte diskussionen mot förmodan skulle ge anledning därtill.

Vi äro alla överens om att de lokala skogsvårdsstyrelserna ute i länen ha gjort en mycket god insats genom propaganda för skogsvården och genom att i råd och dåd bistå de enskilda skogsägarna då det gällt avverknings- och stämplingar och över huvud taget skogarnas skötsel. Deras arbetsmetoder ha också varit mycket litet byråkratiska. När för en del år sedan — jag var då ledamot av andra kammaren — förslag väcktes att skapa en topporganisation för dessa skogsvårdsstyrelser, var det många som voro betänksamma och även gävo uttryck för sin betänksamhet. Men när vi fingo veta, att denna topporganisation bara skulle kosta 80 000 kronor om året, ansågo vi att den inte gärna kunde utvecklas till en så stor byråkratisk apparat, att den kunde nedtrycka de många skogsvårdsstyrelserna. Det var framför allt denna ringa kostnad, som gjorde att man lät betänkligheterna fara och biföll förslaget.

Ja, hur ser det ut nu efteråt? Det är inte så många år som gått, men kostnaderna för detta nya ämbetsverk äro nu fem gånger större än de, som då föreslogos. Och liksom alla andra nya äm-

Om avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

Ämbetsverk visar det fortfarande tendenser till stegring och växt. Vidare ha skogsvårdsstyrelsernas arbete ute i länen störts av topporganisationens myckna skrivelser. Man kan nog säga, att utskottet indirekt medger detta, då det uttrycker en förhoppning om att skriftväxlingen med skogsvårdsstyrelserna skall bli »så litet betungande som möjligt».

Vidare kan jag nämna, att jag från jägmästare samt från tjänstemän och ledamöter av skogsvårdsstyrelserna har fått en hel packe med brev, som understryka det riktiga i mina synpunkter, så att nog ligger det en viss sanning bakom dem.

Jag vill i alla fall inte emot ett enigt utskott komma med något yrkande, men jag tror och hoppas att min motion likväl har haft en positiv nytta; genom den har i det nuvarande prekära budgetläget påpekats, att det i alla fall på denna punkt finns en möjlighet till besparing. Och blir det inte något positivt beslut i dag, så innebär vad som uttalats ändå ett memento för skogsstyrelsen att stanna av i växten och att inte skaffa nya byråchefer, nya biträden o. s. v. Vidare blir det också ett memento för topporganisationen att begränsa sina tendenser att byråkratisera såväl sig själv som de lokala skogsvårdsstyrelserna.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Jag vill först påpeka, att det nu föreliggande utskottsförslaget är enhälligt. Därav torde man väl våga dra den slutsatsen, att den inställning, som utskottet intagit till förevarande fråga, är välgrundad och riktig. Såvitt jag hörde rätt, framställde inte herr De Geer något yrkande, och därför skulle det kanske kunna anses överflödigt att jag tar till orda, men jag skall i alla fall be att få säga några ord.

I de likalydande motionerna av herr De Geer i denna kammare och av herr Dickson i andra kammaren har föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en utredning, som förutser en avveckling eller en reduce-

ring av kungl. skogsstyrelsen. Som skäl härför har i motionen bl. a. anförts, att vid tillkomsten av skogsstyrelsen år 1941 rådde såväl inom skogsvårdsstyrelserna som inom näringslivet mycken tvekan om nödvändigheten av detta nya ämbetsverk. Vidare ha motionärerna påpekat den kraftiga ökningen beträffande de årliga kostnaderna för styrelsen sedan dess tillkomst 1941, vilket också herr De Geer nyss framhöll i sitt anförande.

Enligt motionärernas mening har genom skogsstyrelsens tillkomst skogsvårdsstyrelserna fått ökat arbete o. s. v. Motionärerna säga sig inte vilja förneka, att en central organisation på området kan vara behövlig, men denna behöver icke bestå av ett särskilt centralt ämbetsverk, utan den kan enligt deras mening anslutas som byrå i ett annat ämbetsverk, t. ex. lantbruksstyrelsen. Ja, detta var några av de skäl, som anförts som stöd för motionerna.

Nu vill jag säga, att frågan om en avveckling av skogsstyrelsen ju också tidigare har varit föremål för riksdagens prövning. I en motion till 1948 års riksdag hemställdes, att riksdagen måtte taga ställning till detta spörsmål. I sitt yttrande över motionen framhöll då utskottet — det var även den gången jordbruksutskottet — att de vid 1941 års riksdag anförda skälen för skogsstyrelsens inrättande icke förlorat i styrka under de år, som gått, utan gäve ett gott begrepp om betydelsen av att skogsstyrelsens verksamhet bedrevs i oförminskad omfattning. Utskottet hemställde därför, att motionen måtte avslås, och riksdagen biföll utskottets hemställan.

Jag vågar påstå, att utskottet även i år har mycket grundligt genomdiskuterat detta spörsmål, varvid givetvis olika synpunkter på detsamma ha framkommit. Utskottet har bland annat tagit del av den PM, som en av statens sakrevision tillsatt delegation i mars 1950 avgivit — i sammandrag delvis återgiven å s. 5 i utskottets utlåtande.

Jag vill också påpeka, att utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från en del ämbetsverk, t. ex. från skogs-

Om avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

styrelsen, från Sveriges skogsägareförbund och Sveriges skogsägareförenings riksförbund, och dessa yttranden — jag skall naturligtvis inte citera dem här — finnas återgivna i utskottsutlåtandet. Jag vill också tillägga, att samtliga utmynna i ett avstyrkande av motionerna.

Herr talman! I detta sammanhang ber jag att med ett par ord få beröra en annan sak, som intimt sammanhänger med den fråga, som vi nu närmast behandla. Jag vill inte fördölja utan jag vill begagna tillfället att framhålla det inför kammaren, att jag har den bestämda uppfattningen, att vi under den senaste tiden ha inrättat en del ämbetsverk här i landet, som vi med största sannolikhet utan men eller våda skulle kunnat undvara. Detta bör emellertid inte förstås som om jag anser skogsstyrelsen vara ett sådant ämbetsverk. En vanlig enkel människa måste nämligen fråga sig, vart det skall ta vägen, om tillkomsten av nya ämbetsverk med därav föranledda nya tjänster även i fortsättningen skall pågå i samma tempo som det har gjort under låt oss säga de senaste 15—20 åren. För varje nytt ämbetsverk som tillkommer skapas ju ytterligare årligen återkommande utgifter för staten. Härigenom sker också en överflyttning av välbehörlig arbetskraft från produktionen, och frågan är, om vi ha råd med detta. Den frågan ligger, enligt min mening, nära till hands att ställa. Såvitt jag kan förstå börja redan nu verkningarna av denna utveckling att göra sig gällande.

Om jag alltså har den meningen, att vi hädanefter böra vara mycket försiktiga och restriktiva i fråga om inrättandet av nya ämbetsverk, anser jag emellertid, att när det gäller avskaffande eller reducering av redan befintliga sådana, bör det ankomma på Kungl. Maj:t att taga initiativet därtill. Jag har, kan jag ju säga, bland annat av det skälet inom utskottet icke velat tillstyrka motionen. Dels av sistnämnda skäl och dels på grund av vad utskottet i övrigt anfört ber jag nu, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr STEN: Herr talman! Jag har begärt ordet därför att jag är en av de två ledamöter av kammaren, som måhända kunna anses bära ett särskilt ansvar i denna fråga utöver det vi alla bära gemensamt, vi som äro kvar av dem, som deltog i beslutet om skogsstyrelsens inrättande; den andre är herr förste vice talmannen i en tidigare uppenbarelseform, då han heite herr Nilsson, Petrus, i Gränebo. Han var huvudmotionär i kammaren i denna fråga för omkring 20 år sedan. Jag skulle tro att det var en gruppmotion från bondeförbundet om åtgärder till skogsbrukets utveckling och förkovran, där även frågan om ett centralorgan för detta skogsbruk var medtagen och sålunda kom att ingå i direktiven för en utredning, i vilken jag råkar vara den ende nuvarande ledamoten av kammaren, som deltog, och på vars utredning och förslag riksdagens beslut om skogsstyrelsens inrättande grundade sig.

Av de sakuppgifter och uttalanden, som åberopas i utskottets utlåtande och som jag alltså inte behöver återge, framgår det klart och tydligt att det var ett riktigt förslag, som framlades, och att det var en riktig åtgärd, som riksdagen vidtog i denna fråga. Jag tycker att den ärade motionären i denna kammare skulle ha särskild anledning att ta hänsyn till Sveriges skogsägareförbunds tungt vägande uttalanden i dess remissyttrande. Jag känner inte tillräckligt arten av den verksamhet, vars chef motionären herr De Geer är, men om han inte själv är medlem av detta förbund, vilket ju, som det anfördes här i onsdags, består av de skogsindustriella, i bolagsform driva företagen samt gods-skogsbruken, skulle jag vilja utgå ifrån att han har det största förtroende för dem av hans kolleger bland industrimännen, som äro medlemmar av detta förbund. Sveriges skogsägareförbunds yttrande går korteligen ut på att »skogsstyrelsen visat stor initiativkraft och nått betydelsefulla resultat vid strävandena att skapa goda förutsättningar för ett intensifierat arbete på att återuppbygga våra skogar».

Om avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

I den mån jag följt skogsstyrelsens arbete sedan den inrättades, kan jag erinra om att bland dess initiativ och arbete återfinnes sådant som t. ex. grunderna för skogsväsendet och fördelningen av riksdagens anslag för detta ändamål, initiativ till skogsvårdslagstiftningen revision, utredning angående de gamla, i riksdagen vid olika tidpunkter framförda önskemålen angående flottningslagstiftningens revision, som ja vid olika tillfällen har efterlysts, samt utredning och förslag beträffande virkesmätningsväsendets ordnande — detta utöver vad som har gjorts på själva skogsvårdens område och för skogsproduktionens främjande.

På tal om den ärade motionären i denna kammare kan jag inte underlåta att uttala min förvåning över den ståndpunkt, som han intagit, och över att finna just hans namn under en motion med detta yrkande.

Jag har vid olika tillfällen lagt märke till — jag kom senast i söndags att läsa något memoarverk eller någon personhistoria, som erinrade därom — att hans föregångare som industrirepresentanter i riksdagen vid slutet av förra århundradet skaffat sig fjädrar i hatten, när de arbetade för kommerskollegiums utbyggande och, i början av detta århundrade, för tillkomsten av ett handelsdepartement. Kommerskollegium var ju, såsom vi alla känna till, länge ett ganska obetydligt verk. Alla kammarens ledamöter erinra sig nog den episod ur vår parlamentariska historia, när några riksdagsbönder — jag minns nu inte om det var i egenskap av statsrevisorer eller kanske snarare såsom ledamöter av statsutskottet — med herr Nils Petersson i Runtorp i spetsen gingo upp i detta besynnerliga verk, som ville ha ej mindre en chef, som kunde tänka och styra och leda arbetet, än även ett juridiskt ombud, och, när de kommo upp dit, mottogas av en byråchef — eller kanske han kallades kommerseråd — som hette Rehbinder, som vältaligt och måhända något omständligt utlade nödvändigheten av att verket äntligen fick en chef, ett huvud, som kunde tänka och styra.

Och döm om hans häpnad och förvåning, när han äntligen slutade och Nils Petersson i Runtorp inföll: »Sulle inte de' däringa juridiska ombude' också hinne me' det däringa» — alltså att tänka och planera! Det var väl omkring 1890, vill jag minnas, som kommerskollegium fick sin generaldirektör. Och sedan fick ju industrien och handeln också så småningom sitt handelsdepartement.

Jag är icke tillräckligt initierad beträffande vad som kan ha hänt bakom kulisserna för att kunna vittna om, huruvida det förhållandet har något att göra med att vi ungefär parallellt härmed — jag tror det var år 1889 — fingo en lantbruksstyrelse och sedan, alldeles i början av detta sekel, ett jordbruksdepartement. Jag har lagt märke till att förre landshövding Odelberg i Gävleborgs län tycks ha varit en tredubbel pionjär på dessa områden. Han var 1889 den förste chefen för lantbruksstyrelsen, 1901 den förste chefen för jordbruksdepartementet och några år senare den förste ordföranden i riksdagens jordbruksutskott.

På den tiden var det alltså bönderna, som höllo tillbaka, men industriens män betraktade det alltid som en vällovlig och nyttig strävan i syfte att förkovra sina egna och landets näringar, när de i riksdagen arbetade för detta ämbetsverk och för detta departement. På den tiden var det inte tal om att man därmed främjade centralbyråkratien.

Nu kan det hända, att den ärade motionären kommer att säga att det här inte är fråga om en självständig näring. Det var någon — det är möjligt att det var en ledamot av andra kammaren — som i debatten om en annan skogsfråga i onsdags i riksdagen talade om skogen såsom en lantbrukets binäring ungefär med samma tonfall som om det hade gällt hönsskötsel eller, rent bokstaveligt, biskötsel. Men den ärade motionären känner lika bra som jag till, att trots att skogsbruket inte är en självständig näring från ovan och ända ned så är det inte desto mindre en av våra allra betydelsefullaste näringar såväl för hem-

Om avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

mamarknadens behov som i all synnerhet såsom bytesmedel i utrikeshandeln, där det sedan mansåldrar tillbaka har svarat för sovlet på de svenskes kaka.

Det låter kanhända egendomligt, men när min ärade vän i neutrala skogs-spörsmål, herr Sundberg, som sitter här i kammaren, härom året väckte en motion om ett skogsdepartement, och även vid andra tillfällen har jag haft anledning att grubbla över just det förhållandet, att det har varit skogens och skogsbrukets uppgift inom det svenska näringslivet att stödja och hjälpa — vilket jag erinrade om i onsdags — bruksrörelsen genom rekognitionsskogarna, sågverksrörelsen genom stockfångstprivilegierna och jordbruket genom de stora skogsanslagen vid avvitringarna. Vad som för mig till sist kastade ett ljus över denna skogens roll i det svenska näringslivet var ett visdomsord, som jag tror är ett bibelord. Det heter: »Stor är den, som tjänar.» Och jag tror till och med att detta förstärkes i den formen, att »Den som är störst bland eder, vare de andres tjänare». Detta är, tror jag, en tillräcklig motivering för mitt påstående, att skogen och skogsbruket — trots att de inte äro uppbyggda som en självständig näring från ovan och ända ned — i alla fall tillhöra de de allra betydelsefullaste elementen i det svenska näringslivet, och att det alltså måste vara lika naturligt och lika nödvändigt med ett statligt centralorgan på detta område som på industriens, handelns och jordbrukets områden.

När det säges att skogsstyrelsen har växt skulle det vara intressant att räkna ut, hur många promille av de inkomster, vilka det här är fråga om, som verkligen gå till den statliga administrationen.

Huruvida den kan behöva växa någon-ting i fortsättningen är, såvitt jag förstår, väsentligen beroende av vilka resultat man kommer till i övervägandena angående var utbildningsfrågorna och frågorna om statistikens handhavande skola vara förlagda.

Vi ha nu lagt grunden till en yrkesutbildningsverksamhet genom konsulen-

ter och råd ute i de olika 24 eller 25 skogsvårdsstyrelserna, och det är då ganska naturligt att man har en ledning för denna verksamhet, som blir av mycket stora mått, eftersom den omfattar inte endast tiotusentals skogsägare utan även hundratusentals skogsarbetare. Men man kan naturligtvis, det erkänner jag, gå till väga på två olika sätt och komma till två olika resultat. Man kan antingen förse en byrå i skogsstyrelsen med pedagogisk sakkunskap eller också förse en byrå i överstyrelsen för yrkesutbildningen med forstlig sakkunskap. Jag föreställer mig — utan att vara närmare insatt i denna avvägningsfråga — att avvägningen är beroende av vilket resultat man slutligen kommer till när det gäller jordbrukets yrkesutbildning och centralorganet för denna. I lantbruksstyrelsen finnes, så vitt jag vet, en utbildningsbyrå, men lantbruksstyrelsen blev ju ett mycket stort verk genom sammanslagningen av lantbruksstyrelsen och egnehemsstyrelsen, och det har ju framskymtats att man med anledning därav, alltså de rent kvantitativa synpunkterna på lantbruksstyrelsens storlek, skulle reflektera på att överföra yrkesutbildningen på jordbrukets område till överstyrelsen för yrkesutbildning på industriens, hantverkets och handelns område.

Ungefär samma situation föreligger i fråga om den skogliga statistiken. Om exempelvis frågan om avverkningsstatistiken lösas i samband med riksskogstaxeringen, blir det ju lämpligast att lägga denna inom den institution, som omhänderhar riksskogstaxeringen. Men skogsstyrelsen har ju hand om stämplingsstatistiken och virkesmätningssstatistiken, och därför kan det också tänkas att man kommer till det resultatet att avverkningsstatistiken förlägges dit. Flottningsstatistiken ligger, så vitt jag vet, fortfarande hos kommerskollegium. Det är ju även ett alternativ, att den skogliga statistiken lägges i statistiska centralbyrån. Detta blir till sist beroende av resultatet av den enmansutredning, som professor Wahlund är samsatt med på detta område.

Emellertid har under alla förhållan-

Om avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

den skogsstyrelsen såsom centralorgan på skogsbrukets område sitt existensberättigande för skogsproduktionens vidmakthållande och utveckling. Vi skola betänka, att det finns sådana brister i den svenska skogsmarkens utnyttjande för skogsbörd, att vi före kriget räknade med att 60 miljoner dagsverken behövde nedläggas för detta ändamål. I en efter världskriget framkommen siffra har det rört sig om 50 miljoner dagsverken; det är nämligen så, att en del av vedhuggningen har verkat såsom en skogsvårdsåtgärd. Om detta väldiga arbetsprogram skall matas in i en lämplig arbetsmarknadssituation, är det ju ganska orimligt, att arbetsmarknadsmyndigheterna skola ha att göra med 24 eller 25 skogsvårdsstyrelser och att det inte skall finnas ett centralorgan för en så oerhört stor och oerhört viktig arbetsuppgift.

Jag har sett det skymta i debatten omkring denna motion, att det skulle vara ett fel med skogsstyrelsen att den råkat bli ganska norrländskt betonad i sin bemanning. Från min synpunkt sett är detta i stället ett plus. Sedan vi inom norrlandskommittén i olika sammanhang varit inne på de administrativa frågorna, har man haft anledning att beteckna det såsom väsentliga framsteg, när exempelvis på industriens område Svenska cellulosaaaktiebolaget samt Mo och Domsjö flyttade sina huvudkontor ifrån Stockholm till Sundsvall respektive Örnsköldsvik. Dessa industrier blevo därigenom mera meddelaktiga i och mera intresserade för det norrländska näringslivets utveckling och förkovran. Ur samma synpunkter måste det för oss norrlänningar, som icke ha, såvitt jag vet, några sådana aspirationer som ha lett till fiskeristyrelsens förläggning till Göteborg, vara ett plus, att det i lantbruksstyrelsen och i skogsstyrelsen finns chefer och byråchefer med norrländsk sakkunskap och norrländsk erfarenhet.

Ja, om jag till sist skulle uttala något allmänt omdöme med anledning av den ärade utskottsordförandens allmänna resonemang beträffande inrättandet av

ämbetsverk, så skulle det vara, att det ju är klart, att man alltid kan inhösta vissa sympatier genom att göra sig till tolk för sådana synpunkter. Men jag skulle dock för min del vilja säga, att så fattiga äro vi inte och bli vi heller aldrig i detta land, att vi inte ha råd att göra goda affärer. Och det är en god affär att göra insatser för upprätthållande av vad som är grundförutsättningarna för vårt näringsliv både på det ena och det andra området och icke minst på skogens och skogsbrukets område. Det är utifrån dessa synpunkter, som jag ansluter mig till jordbruksutskottets utlåtande och yrkar bifall till dess hemställan.

Herr SUNDBERG, CARL: Herr talman! Alltmera börjar det framstå såsom nödvändigt att en decentralisering kommer till stånd av den stora samhällsapparaten, som särskilt under senare år koncentrerats till de gamla eller nyinrättade centrala ämbetsverken i Stockholm eller landsorten. En till synes ofrånkomlig pappersexercis med ty åtföljande ökning av administrationen, av tjänstemännens antal o. s. v. uppstår som en följd av den starka centraliseringen. Om effektiviteten ökade, skulle något vara vunnet, men det blir ofta tvärtom. Skogsvårdsinstitutionen utgör i detta avseende inte något undantag. Efter skogsstyrelsens inrättande har en kraftig centralisering av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet genomförts med den vanliga påföljden, som jag just här har berört.

Nu är jag trots detta av den uppfattningen, att skogsstyrelsen inte kan undvaras. Den behövs för flertalet av de uppgifter, som herr Sten här anfört, bland annat som ett rådgivande organ för ästadskommande av enhetliga tillämpningsanvisningar av gällande skogslagar, för att mellan de olika skogsvårdsstyrelserna rättvist fördela de s. k. statsanslagen — jag säger med flit »så kallade», därför att de till en mycket stor del äro skogsägarnas egna pengar — vidare för att fungera såsom det organ,

Om avveckling eller reducering av skogsstyrelsen.

som omhänderhar viss kontroll av skogsvårdsstyrelserna och deras verksamhet. Men härvidlag skulle utan tvivel en del förenklingar kunna göras, varigenom administrationsapparaten skulle kunna minskas, utan att kontrollen därför eftersattes. Sådana förenklingar skulle med fördel kunna genomföras t. ex. med avseende på anslagens fördelning på olika titlar samt beträffande virkesmättningsfrågorna, vilka senare i icke obetydlig utsträckning skulle kunna anförtros åt vederbörande lokala organ på området.

Det torde emellertid ännu vara för tidigt att ta ställning till dessa och andra i motionen framförda spörsmål. Först när statens sakrevision definitivt framlagt sitt betänkande rörande den översyn den genomfört av skogsstyrelsens och skogsvårdsstyrelsernas verksamhet, är tiden härför inne.

En sak skulle jag emellertid redan nu vilja framhålla. Den gäller skogsstyrelsens och skogsvårdsstyrelsernas inbördes förhållande. Med starkt eftertryck framhöll såväl departementschefen som riksdagen, när beslutet om inrättandet av skogsstyrelsen fattades, att styrelsen skulle se till, att ett gott förhållande etablerades med skogsvårdsstyrelserna och att minsta möjliga intrång skedde med avseende på den självständiga ställning skogsvårdsstyrelserna dittills åtnjutit och som visat sig vara till stort gagn för verksamheten. Nu förhåller det sig så, att skogsvårdsstyrelserna sammanlutit sig till ett förbund med en styrelse eller ett förtroenderåd i spetsen, som just har till uppgift bland annat att vara deras organ för samråd med skogsstyrelsen, när det gäller skogsvårdsstyrelsernas gemensamma angelägenheter. Men skogsstyrelsen har vid sådana rådpjägningar oftast gått vid sidan av de utav skogsvårdsstyrelserna utsedda delegerade och valt andra representanter. För åstadkommande av ett gott och friktionsfritt förhållande till skogsvårdsstyrelserna vore det utan tvivel till fromma, om skogsstyrelsen vid konferenser och samråd av det slag, som jag här berört, ville följa den överallt el-

jest tillämpade demokratiska regeln att låta den part, som man söker kontakt med, utse sina egna förtroendemän.

Herr talman! Jag ber att få instämma i herr Tjällgrens yrkande om bifall till utskottets utlåtande.

Herr DE GEER: Det var onekligen ett högstämt anförande, som herr Sten höll — han återopade bibelspråk, och han frammanade också minnet av mina förfäder, som på sin tid gjorde föredömliga insatser när det gällde svensk industri, bland annat genom att skapa kommerskollegium. Ehuru han inte direkt sade det, menade han väl, att jag högst betydligt degenererat i förhållande till mina förfäder.

Men för att gå till sakfrågan, tror jag, att herr Sten monumentalt överdriver betydelsen av skogsstyrelsen, när han talar om vår skogshantering. Han räknade upp en hel del insatser och initiativ, som den har tagit. Jag vill påminna om att ett av de främsta och allra viktigaste och över hela världen erkända initiativ på skogsvårdens område, som tagits i Sverige, nämligen vår stora riksskogstaxering, kom till utan att vi hade någon skogsstyrelse. Sedan sade han, att det skulle vara bekvämsamt för exempelvis arbetsmarknadsstyrelsen att vända sig till 24 län. Det behövs ju inte. Vi ha uttalat oss för en topporganisation, men icke i form av ett fristående ämbetsverk.

Jag tror inte, att vi göra en så stor insats för att förbättra lagstiftningen i landet på näringslivets område genom att skapa nya ämbetsverk som genom att underlätta för näringslivet att arbeta. Annars kunde vi sätta till en jaktvårdsstyrelse eller en torvmossestyrelse — förslag därom har faktiskt väckts en gång! Och för att tala om ännu viktigare saker så har produktionen av den mekaniska verkstadsindustrien i vårt land ett större försäljningsvärde än skogsindustriens produkter. Varför skulle man inte kunna ha en mekanisk verkstadsindustriestyrelse? Eller en centralstyrelse för vår kemiska industri?

Om förbud mot jakt efter sjöfågel under våren.

Nej, det är förvisso icke någon hävstång för näringslivets utveckling att skapa nya ämbetsverk. Därvidlag instämmer jag i hög grad med utskottets ordförande. Men det är ju alltid på det sättet, att ingen gillar inskränkningar på hans eget område. Jag skulle tro, att utskottets ärade ordförande gärna är med på att sätta sig emot en jaktvårdsstyrelse och en torvmossestyrelse, men när det gäller skogen är han inte emot en styrelse. Så är det på olika områden.

Herr talman! Jag har icke framställt något yrkande, men jag hoppas i alla fall, att denna motion och den debatt som har förts skola kunna få en viss betydelse, när det gäller att minska tillväxten av ämbetsverk.

Jag vill påpeka mot herr Sten, som sade, att inrättandet av skogsstyrelsen var ett högst föredömligt beslut, att om alla institutioner vi tillsatte genom beslut i riksdagen efter åtta år femdubblat sina kostnader så skulle vi ha det ganska besvärligt här i landet. Och det har i alla fall skogsstyrelsen gjort.

Herr STEN: Jag har aldrig kunnat ansluta mig till den uppfattningen, att ett ämbetsverk skulle vara huvudsakligen eller ens till väsentlig del en institution för kontroll eller för statistik eller byråkrati, utan när jag har varit en anhängare av detta ämbetsverks inrättande, har det varit på grund av de stora rent produktiva uppgifter, som föreligga på detta område.

Den ärade motionären måste ju ta någon hänsyn till att skogsnäringen i vårt land har en helt annan struktur än den järnbruksnäring, som han talade om och som han närmast känner till. Här ha vi på grund av olika omständigheter en näring, som är uppdelad på tusentals och tiotusentals brukningsdelar, och här ha vi skogsvårdsstyrelser i alla län. Då är det väl ganska rimligt, att man skall ha ett topporgan.

Jag tror, att vid en objektiv bedömning av det arbete, som skogsstyrelsen har utfört under den tid som den har verkat, skall man finna, att det just har va-

rit de jag höll på att säga rent produktiva instinkterna hos dess både chefs-tjänstemän och lekmannaledning, som ha präglat verksamheten. Jag vill påpeka, att utom överdirektören och byråcheferna finns där också ett lekmannainslag. Där sitter en man, som i många år var jordbruksutskottets vice ordförande och nu är tredje lagutskottets vice ordförande, herr Andersson i Löbbo, såsom representant för hemmansägarskogsbruket. Där sitter numera, såsom avlösare av den som ursprungligen sattes dit, RLF:s ordförande Ekström såsom representant för lekmannaintresset, och där sitter också en företrädare för det norrländska i bolagsform bedrivna skogsbruket.

Jag tror alltså, att det låg en väsentlig överdrift i den ärade motionärens tal om min monumentala överdrift. Just på detta område, där man kan öka avkastningen av de svenska skogarna med 20 procent och där man måste investera pengar till 50 eller 60 miljoner dagsverken för att kunna ta ut den maximala tillväxten, där är det i hög grad berättigat just ur de rent produktiva synpunkterna, att man har — som Lindhagen brukade uttrycka det — en ledande tanke och ordnande hand över det hela.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om förbud mot jakt efter sjöfågel under våren.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 57, med anledning av väckta motioner angående förbud mot jakt efter sjöfågel under våren.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 272 av herrar *Osvald* och *Näslund* samt II: 310 av herr *von Friesen* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att all jakt efter sjöfågel under våren måtte förbjudas.

Om förbud mot jakt efter sjöfågel under våren.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 272 och II: 310 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr NÄSLUND: Det kan måhända förefalla kammaren onödigt, sedan den har avlyssnat debatter av så stor ekonomisk vidd som den föregående, att jag nu tar ordet och pratar om några magra sjöfåglar. Men jag gör det ändå av den anledningen, att jordbruksutskottet i sin redovisning av vad som har förekommit i detta ärende till sist också åberopat den omständigheten, att det pågick en utredning på hithörande område, och jordbruksutskottet uttalar tvivel om huruvida de av Kungl. Maj:t till slut vidtagna avsevärda inskränkningarna i vårjakten på sjöfågel skulle vara till fyllest. Så uttalar utskottet också den förmodan, att otvivelaktigt torde jaktutredningens förslag i hithörande fråga komma att bli av betydelse för bedömande av frågan, o. s. v.

Jag är i tillfälle, herr talman, att lämna kammaren meddelande om vad den i utskottsutlåtandet omtalade utredningen säger för att därmed belysa — utan att uttala något klander mot utskottet — att om utskottet hade behållit sin frimodiga ståndpunkt från föregående år i fråga om förbud mot vårjakten på sjöfågel, skulle nog utskottet ha kunnat skriva litet positivare. Detta bara som en parentes. Den åberopade utredningen, jaktutredningen, säger i detta avseende: »Skulle det framdeles visa sig att ytterligare åtgärder erfordras för bibehållande av sjöfågelbeståndet, böra dessa åtgärder icke erhålla formen av en begränsning av de jaktberättigade kategorierna utöver vad utredningen förordat utan innebära en inskränkning av jakttiderna, därvid borttagande av vårjakten i främsta rummet synes böra ifrågakomma.» Jag kan tillägga, att bakom detta uttalande står en enig utredning.

Jag skall inte nu, herr talman, yrka bifall till motionen — jag förstår, att det är meningslöst, och även från andra utgångspunkter kan jag avstå från det i

dag. Men jag har med det sagda bara velat påpeka, att jag och många andra hoppas, att vi i en inte alltför avlägsen framtid skola komma bort från den oanständiga vårjakten på sjöfågel.

När jag läser igenom reciten till detta utskottsutlåtande, finner jag däri en återklang av de tongångar, som man hörde för 100 à 150 år sedan. Jag kan för kammaren berätta, att i övre Norrland fanns en framsynt kyrkoherde, som redan år 1768 fäste uppmärksamheten vid att med den fortsatta avjagningen av bäver skulle bäverbeståndet sannolikt komma att förödas. Men det dröjde 101 år, innan det spørsmålet aktualiserades på nytt, och när man 1869 och åren därefter diskuterade totalförbud mot bäverfångst i landet, fördes precis samma resonemang som man nu finner hos jägarförbundet och dess utredningsmän, nämligen fruktan för att man inte skall lyda en förbudslagstiftning på detta område och att man därför borde vänta och se. Jag måste säga, att om jag tillhörde den del av skärgårdsbefolkningen, som nu skall förbehållas vårjakten, och man förde ett sådant resonemang om mig och mina grannar, skulle jag tycka det vara en förnärmelse. Jag har nämnt detta bara för att påminna om att människornas överdrivna konservatism på vissa områden är så lika århundrade efter århundrade.

Jag är väl medveten om att den tankegång, som ligger bakom det här försöket att begränsa vårjakten men tillåta den till någon del, kanske är värd att pröva. Därvid kommer ju utvecklingen att ge vägledning om hur man lämpligen skall avväga både jaktlag och jaktstadga i fortsättningen på hithörande område.

Herr talman! Jag har velat säga detta för att inte misstänkas för att i en känsla av pessimism och hopplöshet ha uppgett tanken på en anständig lagstiftning på detta område. Jag har dock, herr talman, intet yrkande.

Herr SUNDBERG, CARL: Herr talman! Det torde sällan ha förekommit, att en utskottsmajoritet varit så sympatiskt

Om förbud mot jakt efter sjöfågel under våren.

stämd mot en motion, som den avstyrkt, som just i detta fall. Det fanns, som jag tror herr Näslund redan framhållit, inte en ledamot i utskottet, som när denna fråga behandlades inte i princip gillade vad som framförts i motionen. Men det hade framkommit något nytt sedan motionen avlämnades. Det nya var, att Kungl. Maj:t redan fattat ett beslut i frågan, som till mycket väsentlig del sammanföll med yrkandena i motionen. Vissa andra spörsmål ansåg emellertid Kungl. Maj:t ännu inte mogna för ett avgörande, utan hänvisade dem till 1949 års jaktutredning för närmare behandling.

Ytterligare ett nytt moment tillkom i denna sak i och med att den franska regeringen i höst kallade till en konferens i Paris för att få till stånd en internationell konvention till skydd för flyttfåglarna.

Båda dessa utredningars resultat äro att vänta när som helst. Det kommer därför inte att förflyta någon längre tid, innan denna fråga kan upptas till slutgiltig prövning från det mera utredda och genomarbetade utgångsläge, som då föreligger. Det är ur den synpunkten som jag ansett mig — ehuru i princip fullt överens med motionärerna — böra ansluta mig till utskottets förslag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till detta.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Först vill jag försäkra herr Näslund, att vi alla inom utskottet äro lika måna om en ordentlig jaktvård som han tyckes vara. Att utskottet inte tillstyrkt motionerna beror på att det vid tiden för utskottsbehandlingen pågick en utredning i frågan — utredningen är nu färdig, och betänkande avlämnades den 11 november 1950. Herr Näslund vet lika bra som jag och andra här, att om en utredning pågår i ett visst ärende, brukar riksdagen inte fatta nytt beslut i ärendet, så länge utredningen pågår. Det är visserligen sant — jag förstår, att herr Näslund kom-

mer med den invändningen — att utredningen nu har avgivit sitt betänkande. Jag skall inte läsa upp vad som står härom i utskottsutlåtandet, men jag vill hänvisa till de två första meningarna i stycket längst ned på s. 5.

Såsom också herr Sundberg nämnde, har det hållits en konferens i Paris i oktober för att få fram en ny konvention till skydd för flyttfåglarna, och man vill se resultatet av denna konferens, innan man vidtar några ytterligare åtgärder. Det står också omnämnt i utskottsutlåtandet. Flyttfåglarna sträcka ju söderut längs Europas kust. Det framhölls för oss inom utskottet — och det kan varje människa begripa — att det tjänar ingenting till att vi ha aldrig så stränga lagar rörande jakten på vår ostkust, om inte länderna söderut också ha restriktiva bestämmelser om jakten på sjöfågel. Man har därför vid konferensen i Paris sökt komma överens om hur man skall ordna sjöfågelsjakten och om man eventuellt skall förbjuda den någon viss tid på året. Det är alltså detta som har legat till grund för utskottets ställningstagande här.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NÄSLUND: Herr talman! Utskottets ärade ordförande talade i slutet av sitt anförande om Pariskonferensen. Jag tror emellertid, att den icke så mycket berörde vårjakten, utan fastmer utsläpandet av olja på vattnet. I varje fall var frågan om oljan det primära, och man skall inte försöka bagatellisera betydelsen av att vi inom vårt land få förordningar, som skydda sjöfågeln mot vårjakten.

Det vore frestande att säga en hel del andra saker, men jag skall, herr talman, inte upptaga tiden mera. Jag vill bara konstatera, att jag från två av utskottets ledamöter har fått mycket sympatiska vittnesbörd om att vi alla äro inne på samma linje. Då har jag, herr talman, även i detta avseende vunnit något av mitt syfte med denna diskussion.

Anslag till clearingkassan för kolonialvaror.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 58, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 126 angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 i vad propositionen avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anslag till clearingkassan för kolonialvaror.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 59, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 jämte i ämnet väckta motioner.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å de likalydande motionerna I: 540 och II: 645, till Tillskott till clearingkassan för kolonialvaror å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 9 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 540 av herr *Ohlon* och II: 645 av herr *Ohlin* m. fl. hade yrkats, att tillskottet måtte nedsättas till 1 200 000 kronor.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrarna *Osvald*, *Antby*, *Ahlsten* och *Utbulst* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till de likalydande motionerna I: 540 och II: 645, till Tillskott till clearingkassan för kolonialvaror å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

Herr *OHILON*: Herr talman! Den som något tagit del av de sista årens subventionspolitik, har inte kunnat undgå att frapperas av de växlande formuleringar, med vilka denna politik motiverats — för att nu inte tala om den förlägenhet, som härvidlag stundom yppats.

Ena året vill man möta s. k. tillfälliga prishöjningar på världsmarknaden så att dessa inte omedelbart skulle slå igenom på den svenska prisnivån. Subvention skulle endast tillgripas då sannolika skäl föreligga för att prisstegringen blott är av övergående karaktär. Det var år 1946. Andra året heter det att på något längre sikt synes det icke möjligt att genom subventionsåtgärder uppehålla en konstlad skillnad mellan den utländska och den inhemska prisnivån. Vad som föreslogs skulle också nu vara av tillfällig natur. Tredje året dyker levnadskostnadsindex upp vid synnanden och förhindrar en naturlig anpassning av prisnivån till faktiskt föreliggande omständigheter. Fjärde året anser man det vara uteslutet att i dåvarande läge acceptera den stegring av levnadskostnaderna, som bleve följden av ett slopande av importsubventionerna. Och slutligen femte året vill man ernå en smidigare prisanpassning samt motverka spekulativa lagringsköp.

Det är alltså inte bara världsmarknadens prissättningar, som äro tillfälliga och fluktuerande, utan också motive-ringarna för subventionspolitiken. De ha en alltigenom kaleidoskopisk natur.

Den nu föreliggande propositionen nr 254 går såtillvida mera rakt på sak, som man där just inte anför några som helst skäl för det framställda anslagskravet; åtminstone möter man inga sådana skäl i departementschefens yttrande. Där ut-säges kort och gott, att clearingkassan för kolonialvaror den 1 september i år hade skulder på 20 miljoner kronor och tillgångar på 24 miljoner. Tillgångarna räcka icke under de tio återstående månaderna av budgetåret. Man behöver nio miljoner till, vilket gör en utgift på 13 miljoner för dessa återstående 10 månader, eller 1,3 miljoner per månad.

Anslag till clearingkassan för kolonialvaror.

Det är nog inte bara motionärerna i denna fråga eller utskottsreservanterna, som föreställt sig, att det från nästa årsskifte skulle göras rent bord med dessa subventioner. Den uppfattningen hade tydligen också statsutskottet. När statsutskottet i sitt utlåtande nr 132 vid denna riksdags vårsession yttrade sig om det då föreliggande förslaget om subvention på importen av hudar och bomull, uttalade utskottet, att det enligt dess mening hade varit önskvärt, att dessa importsubventioner kunnat avvecklas samtidigt med subventionen på de övriga varuslagen. Utskottet underströk också, att vad som föreslogs var ett avsteg från 1949 års riksdags beslut. Statsutskottet menade alltså, att alla importsubventioner, med undantag för dem på bomull och hudar, skulle försvinna vid stundande årsskifte. Litet längre fram i statsutskottets utlåtande sägs det också ifrån, att något nytt anslag för prisnedläggning å livsmedel icke behövs, allendest vad som härför anslogs vid höstriksdagen år 1949 gott och väl syntes täcka medelsbehovet för senare halvåret 1950. I själva verket stödde sig statsutskottet på ett uttalande i den då föreliggande subventionspropositionen. Jag citerar från statsutskottets utlåtande i ärendet: »För närvarande synes man enligt departementschefen icke böra räkna med att de under hösten 1949 beslutade subventionsåtgärderna skola äga fortsatt giltighet efter ingången av år 1951.»

Nu invändes kanske, att det här är fråga om clearingkassan för kolonialvaror, och den är något särskilt. Men vad gör det för skillnad? Subvention som subvention, vare sig den bestrides från den ena eller andra kassan. Vidare lär det sägas, att det i dag är fråga om ett så jämförelsevis litet belopp, och det kunde vi väl orka med. Meningen tycks alltså vara att följa tesen: »Subventioner måste vi ha, om än aldrig så litet!»

Avsikten var väl ändå, att vi från 1951 års ingång skulle övergå till en mera fri ekonomisk politik i detta land och anpassa oss efter de faktiskt rådande förhållandena på världsmarknaden. Först genom subventionernas avveckling kan

en sådan överensstämmelse mellan den inhemska och den utländska prisnivån erhållas, som utgör en förutsättning för denna anpassning. När man nu lämnar frihet åt parterna på arbetsmarknaden att underhandla om lönerna, gör det varken till eller ifrån, om man låter importpriserna för de begränsade varumängder, det här gäller, slå igenom på vår inhemska prisnivå.

Importpriserna måste för övrigt betalas, vare sig det sker direkt vid varuinköpen eller delvis indirekt genom skattsedlarna. Så hög som lönenivån numera är och med tanke på gällande skattesystems automatik torde det för flertalet löntagare vara likgiltigt, om sockerimporten subventioneras eller icke. Såsom framhölls under subventionsdebatten i fjol höst inställer sig också frågan, vem som skall betala importen: konsumenten, som kanske är en dålig skattebetalare, eller skattebetalaren, som kanske inte är någon större konsument av den vara som subventioneras. Det är inte sagt, att subventionspolitiken innebär den objektiva form av rättvisa, som vi väl alla åstunda.

Herr statsministern höll i söndags ett tal i västra Sverige, som nog förtjänar att begrundas i detta sammanhang. Enligt utsänt TT-referat yttrade han, att en statlig utgift, som kan te sig önskvärd vid ett visst skattetryck, är vid ett större skattetryck mera diskutabel. Och han fortsatte enligt referatet: »Alla torde vara ense om att besparingar, som vinnes genom förenklingar av organisationen, är önskvärda. Mera delade meningar torde uppstå, när diskussionen kommer att röra sig om tjänster och förmåner, som det allmänna f. n. förmedlar åt medborgarna. Även här bör emellertid en fördomsfri prövning äga rum. Först genom en sådan prövning står sambandet klart mellan förmåner och skatter. Sparsamhetsviljan måste ta sig uttryck inte i ord utan i handling. På så sätt klarlägges sparsamhetskravets innebörd. Därefter får olika sociala, ekonomiska och kulturella åtgärder vägas mot det skattetryck, som de framkallar.»

Tydligen ville statsministern säga

Anslag till clearingkassan för kolonialvaror.

ifrån, att vi nu nått en sådan höjd av statsutgifter, att vi med hänsyn till det på grund härav uppnådda skattetrycket icke kunna gå längre på den direkta beskattningens väg.

Finansministern brukar uppfordra sina opponenter att komma med konkreta förslag om inskränkningar av utgifterna. Här framlägga jordbruksutskottets reservanter ett sådant förslag, som skulle få till följd såväl en förenkling av organisationen som en påtaglig besparing. Det var ju dessa två saker som statsministern ville uppnå.

Det är angeläget, att sparaktionen sättes i gång i dag och inte först fram på nyåret vid omprövningen av nästa räkenskapsårs budget. Det är också angeläget, att riksdagen följer en konsekvent politik. Riksdagen har redan, i och med att den har gillat vad statsutskottet i våras skrev i detta ärende, sagt ifrån, att den inte vill vara med om subventioner i fortsättningen. Förra året gällde det att möta prisstegringarna från icke devalverande länder. Nu nämns ingenting om den saken. Nu komma tydligen också subventioner i fråga för import från vilket land som helst, varifrån import lämpligen bör äga rum.

Reservanternas förslag innebär, att man med de 4 miljoner kronor, som funnos samlade i clearingkassan den 1 september, och med de 1,2 miljoner kronor, som de vilja bevilja till samma kassa, skulle täcka clearingkassans utgifter för den import det här gäller fram till den 1 januari 1951. De ha sålunda för de fyra månaderna proportionerat ut ett belopp, motsvarande det som Kungl. Maj:t har äskat för tio månader.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till reservanternas yrkande i denna fråga.

Herr SUNDBERG, CARL: Herr talman! Då jag inte var närvarande i utskottet, när detta ärende föredrogs där, ehuru jag av misstag blivit antecknad som närvarande, vill jag anmäla, att min ståndpunkt i denna fråga är, att någon fortsatt subventionering *icke* bör ifråga-

komma. Jag ansluter mig därför till reservationen och kommer att avge min röst till förmån för den.

Herr ANDERBERG: Herr talman! Då utskottet har tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition, har det skett för att man velat fullfölja det tidigare beslutet angående subventionering av vissa varor, särskilt kött- och fläskvaror och socker. På grund av nuvarande läge på världsmarknaden ha också sockerpriserna ökat avsevärt. De belopp, som man tidigare tänkt sig skulle räcka, ha på grund av prisstegringen visat sig icke förslå. I skrivelsen från statens jordbruksnämnd anføres, att världsmarknadens priser på raffinerat socker sedan år 1949 stigit från omkring 70 öre till mellan 90 öre och 1 krona 10 öre per kilogram fob.

Den föreslagna subventioneringen är som sagt ingenting annat än ett fullföljande av ett tidigare fattat beslut. Den innebär inte heller, såsom motionären nyss sade, att man går emot vad statsutskottet i denna fråga har erinrat om och vad riksdagen tidigare beslutat. I propositionen nr 180 till innevarande års riksdag uttalades, att man icke syntes böra räkna med att de under år 1949 beslutade subventionsåtgärderna skulle äga fortsatt giltighet efter ingången av år 1951, dock med undantag för hudar och bomull. Det är just detta som jordbruksutskottet nu har erinrat om och tryckt på. Såväl jordbruksnämnden som departementschefen ha framhållit, att det är nödvändigt att anslå cirka 9 miljoner kronor för att täcka bristen i clearingkassan för kolonialvaror. Det är klart, att man får gå försiktigt fram, särskilt på detta område, men utskottet hade ingen annan möjlighet än att tillstyrka ett fullföljande av det tidigare fattade beslutet, nämligen viss fortsatt subventionering under hela budgetåret 1950/51.

Utskottet erinrar också om att de ifrågavarande medlen ansetts motsvara tullen på de under konsumtionsåret 1949/50 importerade varor, som varit föremål för prisclearing genom kassans försorg,

Anslag till clearingkassan för kolonialvaror.

efter avdrag av tullen på sådana importvaror, som reexporterats i en eller annan form.

Det är klart, att de synpunkter, som motionären nu har anfört, äro kända för utskottet. De diskuterades också, men majoriteten inom utskottet ansåg, att vi inte kunde gå fram någon annan väg än den som utskottet nu valt, ty man måste ju täcka den brist som har uppstått. Sedan propositionen och motionerna framlades, har det inträffat vissa förändringar, som ytterligare motivera, att det för täckande av förlusterna måste anslås större belopp än motionärerna föreslagit.

Med dessa ord skall jag inskränka mig, herr talman, till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertygande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 59, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans

uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ohlon* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 87;

Nej — 27.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Anmälades andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 392, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 50 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 393, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, såvitt propositionen avser förslag angående stämpelfrihet för expeditioner, som utgivas från fiskevärderingsnämnd; samt

nr 394, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande direkta skatter, m. m.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, beträffande förslaget nr 393, att utskottets hemställan i betänkande nr 64 samt, i fråga om förslaget nr 394, att utskottets hemställan i betänkande nr 65 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes och bordlades en av herr *Petrén* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom och herr *De Geer* undertecknad motion, nr 541, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om tillfälligt upphävande av skatten å motorsprit, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.52 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.